

Poizarnu deice -

Har me marmu pindun a pomeanop, crasa
Suntis in in dar bupus pomeanop rahate -
Iz hui bupus celba, iat pomean in pomean
Kemo at pomean in pomean de celb in pomean -

Suntis seres apicis in pomean in pomean pomean
Iz bupus bupus pomean, iat pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean, iat pomean in pomean pomean
Iz pomean pomean pomean iat pomean pomean -

Suntis pomean pomean in pomean in pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Iz pomean pomean pomean pomean pomean
Iz pomean pomean pomean pomean pomean

Diana Glemžaitė

MES MOKĖSIM
NUMIRT

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Suntis pomean pomean pomean pomean pomean
Suntis pomean pomean pomean pomean pomean

Diana Glemžaitė
MES MOKĖSIM
NUMIRT

Diana Glemžaitė

MES MOKĖSIM
NUMIRT

*Lietuvos
Pasipriešinimo
kovų poezija*



Mokslo ir enciklopedijų leidykla
Vilnius, 1994

Sudarė
VYTAUTAS AMBRAZAS ir
VIDMANTAS JANKAUSKAS

Tekstą ir paaiškinimus parengė
VYTAUTAS AMBRAZAS



2 - c 9688

Glemžaitė D.

Gl-84 Mes mokėsim numirt: Lietuvos Pasipriešini-
mo kovų poezija / Sudarė [ir iš. str. „Iš užmarš-
ties išnyrantis veidas“, p. 5—21, parašė] V. Am-
brazas, V. Jankauskas; Tekstą ir paaišk. pa-
rengė V. Ambrazas.— V.: Mokslo ir enciklope-
dijų l-kla, 1994.— 224 p., [8] iliustr. lap.

UDK 888.2.09-1

IŠ UŽMARŠTIES IŠNYRANTIS VEIDAS

Gūdžią 1949 metų lapkričio naktį Plunksnočių miško gilumoje vienas po kito nugriaudėjo keli sprogimai. Apylinkės buvo retai apgyventos, ir toli vienas nuo kito išsibarsčiusiuose kaimuose maža kas tenugirdo tuos lemtingus garsus. Tik kitą dieną Juodupės gyventojai, pamatę miestelyje numestus partizanų lavonus, suprato, kad kažkur netoliese įvyko tragedija. Tarp penkių žuvusių vyrų gulėjo ir jauna moteris sprogimo neatpažįstamai sužalotu veidu. Jos šiuose kraštuose niekas nepažinojo, ir sribams miestelio pakraštyje užkasus visų kūnus, rodos, turėjo amžiams nugrimzti į nežinią jos vardas ir tos nakties paslaptis. Tačiau buvo lemta kitaip. Po trupinėlių, po kruopelę atkuriame Plunksnočių miško tragedijos istoriją, ir iš dešimtmečių užmaršties pamažu išnyra šviesus tos vyrišką mirtį pasirinkusios moters veidas.

Tai — Diana Glemžaitė, jauna poetė, viena iš tos kartos, kuri išaugo Nepriklausomybės metais ir patyrė tragišką Lietuvos laisvės netektį. Viena iš tų, kurie palikę universitetų auditorijas, padėję į šalį knygas leidosi į niūrias miškų žemines, kad atliktų savo pareigą Tautai ir Valstybei. Nedaug žinome rašytojų, kurie lemtingo apsisprendimo valandą ryžosi savo gyvenimą ir talentą atiduoti beviltiškai, bet didžiai prasmingai partizaninei kovai. Tuo brangesnis, tuo didesnio dėmesio vertas jų kūrybinis palikimas. Greta Broniaus Krivicko, Marmerto Indriliūno ir kitų už Lietuvos laisvę žuvusių autorių dabar galime įrašyti ir Dianos Glemžaitės vardą. Iki šiol mūsų literatūroje jis buvo visai nežinomas. Tik pastaraisiais metais pasidarė įmanoma surinkti jos išlikusius eilėraščius ir iš amžininkų prisiminimų atkurti poetės gyvenimo istoriją.

Diana Glemžaitė gimė 1926 m. gruodžio mėnesį * Zarasų apskrityje, Degučiuose. Jos tėvai — Mykolas Glemža (1900—1974) ir Ona Marcinkevičiūtė-Glemžienė (1898—1993) — kilę iš Kupiškio valsčiaus, o Degučiai buvo pirmoji jų bendro savarankiško gyvenimo stotelė. Mykolas Glemža, baigęs gimnaziją ir atitarnavęs kariuomenėje, nelinko prie ūkio darbų, buvo ne per geriausios sveikatos, svajingas vaikiną, mėgo rašyti eilėraščius, norėjo tapti buhalteriu. Bet taip atsitiko, kad po tėvo mirties ūkį Palėvenėlėje ėmėsi tvarkyti jaunesnysis brolis, o Mykolui tetėnas girininkas Balčikonis pasiūlė eiti pagalbininku. Mykolas sutiko ir išvyko į Obelius. Čia dirbdamas vedė ir netrukus gavęs girininko vietą persikėlė į Degučių girininkiją. Miškininko darbas jam patiko, čia surado savo pašaukimą, tad ir pirmagimei dukrelei parinko Dianą — miškų ir medžioklės deivės — vardą, kuris tapo toks lemtingas ateityje. Kadangi neseniai įkurtos Degučių parapijos klebonas kunigas S. Stakelė tuo metu buvo kažkur išvykęs, tai eigulys Rūkštelė su žmona nuvežė kūdikį krikštyti į netolimą Baltriškių bažnytelę. Nors tikrieji kūmai buvo jie, bet pagerbdami Dianą dėdė, tuo metu jau kylančią Lietuvos kooperacijos „žvaigždę“ Joną Glemžą, metrikų knygoje įrašė jo pavardę.

Degučiuose Glemžos užsibuvo neilgai. Vyresnybė pamąčiusi, kad jaunas girininkas moka ir sugeba tvarkytis savo valdose, skiria Mykolą Glemžą į Vebriūnų girininkiją netoli Šiaulių. Čia, nedideliame palivarkėlyje, nepaprastai gražioje ir ramioje vietoje, ir prabėgo Dianą kūdikystė. Tėvai planavo Vebriūnuose įsikurti ilgesniam laikui: nusipirko iš savanorių keletą sklypų žemės, užsiveisė bičių. Jau ūgtelėjusią dukrelę nuvežė į Šiaulius ir apgyvendinę garsiam Venclausų bendrabutyje pradėjo leisti į pradžios mokyklą. Tačiau mokėsi ji čia neilgai, nes tėvų planus įsikurti Vebriūnuose suardė netikėti įvykiai. Jonas Glemža, tuomet jau „Pienocentro“ direktorius, įkalbėjo Mykolą perimti iš jauniausiojo brolio tėvų ūkį Palėvenėlėje, nes paaishėjo, kad ūkis paskendęs skolose ir jam gresia varžytynės. Atsisakyti nebuvo galima, nes dar 1892 m. Jono ir Mykolo tėvo pirktas Palėvenėlės dvaras ant puikaus Lėvens upės kranto buvo visos šeimos šventenybė. Beje, senesni žmonės kalbėjo, kad ši vieta esanti nelaiminga ir daugiau kaip dvi

* Tikslesnės Dianą Glemžaitės gimimo datos nepavyko nustatyti, nes artimųjų pateikti duomenys nesutampa, o metrikų kol kas nerasta.

kartos dvare neišgyvenančios. Mykolas Glemža, ko gero, nė nenujautė, kad tos pranašystės taip greitai išsipildys — jam Palėvenėlės dvarą buvo lemta valdyti vos keletą metų.

1935 m. palikę Šiaulių apskritį, Glemžos atsikelia į Panemunį, o dar po metų kitų įsikuria Narteikiuose — Pandėlio girininkijoje. Palėvenėlės dvarą perleidžia nuomininkui ir pradeda pamažu išmokėti skolas. Diana baigia pradinę mokyklą Pandėlyje, o po to tęsia mokslą Rokiškio gimnazijoje. Tėvai rūpinasi, kad nuo namų atitolusi mergaitė nepamirštų tikėjimo, nenuieitų blogais keliais, tad stengiasi ją apgyvendinti pas seseris vienuoles. Iš mažumės įskiepyti tvirti moraliniai principai, matyt, padėjo Dianai pasirinkti kelią lemtingą valandą: nesitaikyti su blogiu, bet bandyti jam priešintis, kovoti ligi galo.

1941 m. Glemžams grėsė tremtis, ir jie tai nujausdami kurį laiką slapstėsi. „Dvi savaites negyvenom namuose, buvom išbėgę, nakvodavom lauke,— prisimena Ona Glemžienė.— Kartą, jau paskutinę naktį, gulim lauke rugiuose, šilta, o Mikas ir sako: „Taip nebetoli šaudo, taip nebetoli. Galgi nebereikės slėptis, galgi užeis kita valdžia?“ Ir tikrai, kitą dieną užėjo vokiečiai...“

Prasidėjus vokiečių okupacijai Glemža liko su viena dukrele girininkijoje, o Glemžienė su kitais vaikais persikėlė gyventi į Palėvenėlę. Diana, palikusi Rokiškį, paskutines dvi klases baigė Kupiškio gimnazijoje. Čia buvo pirmą kartą pastebėtas ir pripažintas jos poetinis talentas. Buvusios klasės draugės iki šiol gerai prisimena egzaltuotą, svajingą, į eilėraščius ir knygas pasinėrusią, nuolat ką nors įsimylėjusią mergaitę, kuriai matematika sekėsi taip pat sunkiai, kaip lengvai — piešimas, muzika, literatūra, kalbos... Dar besimokydama Diana daug piešė, buvo pagarsėjusi kaip gimnazijos poetė. Apie tai yra užuominų ir to meto spaudoje. Štai „Ateityje“, apibūdinant Kupiškio gimnazijos literatų būrelį veiklą, 1943 m. spalio 28 d. numeryje rašoma, jog literatūros vakaro metu „nuotaikingai ir gyvai pasirodė gimnazijos poetė Diana Glemžaitė“. Tų pačių metų lapkričio 23 d. numeryje tas pats laikraštis rašo, kad „lapkričio 13 d. Apšėgos salėje buvo uždaras aštuntųjų klasių pasilinksminimas. Pradžioje buvo su pasisekimu suvaidintas 1 v. scenos vaizdelis „Sibiro kalėjime“. Gimnazijos poetė D. Glemžaitė paskaitė ilgoką savo baladę „Jūros vaikas“. Maždaug tuo pačiu metu gimnazijos literatams kyla min-

tis išleisti savo leidinį, kuriame būtų ne tik jaunųjų kupiškėnų, bet ir kitų Aukštaitijos literatų kūrybos. Organizuoti imasi gimnazistas Kazimieras Zulonas. Jis pats su draugu tiesiog vokiečių panosėje išspausdina šapirografu keliasdešimt egzempliorių almanacho, pavadinto „Žiedai prieblandoje“. Tarp kitų autorių čia buvo keletas ir Dianos eilėraščių, pasirašytų slapyvardžiu. Gaila, kad vėliau, užėjus bolševikams, dauguma šio almanacho egzempliorių buvo sunaikinta ir kol kas nežinia, ar bent vienas yra kur išlikęs.

„Gimnazijoje Diana dažniausiai piešdavo juodai, sakydavo, kad pasaulis jai tamsiomis spalvomis matosi,— prisimena poetės klasės draugė Akvilė Marcinkevičiūtė-Balzienė.— Ji būdavo dažniausiai užsisvajojusi ir kartais sakydavo: „Aš greitai mirsiu“. Diana tikrų draugių neturėjo ir paprastai vaikščiodavo viena, iškelta galva. Mergaitės kartais iš jos pasišaipydavo: „Poetė!“, o Diana tik tiek joms atsakydavo: „Kokios jūs vėjo vaikai...“ Tačiau ji mokėdavo būti ir linksma. Mokytis jai nebuvo laiko, ji vis rašydavo ir svajodavo. Jei rašydavome kontrolinį darbą, tai Diana priraitydavo tokių hieroglifų, kad nieks neperskaito“. Birutei Vaitoškaitei-Rajeckienei Diana įsiminė kaip labai nelygaus būdo mergina. „Kartais ji būdavo labai susimąsčiusi, kartais liūdna, kartais linksma. Rašė labai greitai, eilės jai tiesiog liete liedavosi. Kartais net eidama, būdavo, ką nors ekspromptu deklamuoja. Mane visada žavėjo toks lengvumas, taip gražiai plaukiantys žodžiai“.

Atėjo Dianos klasei lemtingi 1944 metai. Vos baigę gimnaziją jaunuoliai buvo įsukti į karo ir pokario verpetus; daugelis žuvo, dingo be žinios ar pasitraukė į Vakarus. Tą vasarą Diana kaip tik lankėsi Kaune, savo dėdės Jono Glemžos šeimoje. Krikšto tėvas ją kalbino kartu trauktis iš Lietuvos, masino studijomis Europoje, bet Diana atsisakė. Į tėviškę grįžo jau užėjus sovietams ir atėjusiam jos aplankyti kaimynui Linui Vidugiriui sakė, jog neišvažiavusi į Vakarus todėl, kad norėjusi likti Lietuvoje. Tada, rugpjūčio mėnesį, ji dar nežinojusi, ką studijuos — literatūrą ar dailę. Tačiau rudenį išvažiavo į Kauną jau apsisprendusi ir įstojo į Kauno universiteto Filologijos fakultetą studijuoti literatūros.

Tų pačių metų gruodžio 15 d., neva už bendradarbiavimą su partizanais, saugumas areštuoja Dianos tėvą Mykolą Glemžą, iki pavasario išlaiko Panevėžio kalėjime, o po to be teismo išveža į lagerį Komijoje. Šeimą

užgula dideli vargai. Vienai motinai tenka išlaikyti keturis vaikus. Diana tuo metu gyvena Kaune, Žaliakalnyje, pas savo tėvo antros eilės pusbrolių Joną Glemžą, bolševikų uždraustos Rericho draugijos narį, teosofinės minties puoselėtoją ir skleidėją. Čia ji susibičiulauja su J. Glemžos seserimis Mika ir Elvyra Glemžaitėmis, atsidavusiomis lietuvių etnologijai ir kraštotyrai. Bendravimą su tais žmonėmis ji vėliau minės, kaip vieną šviesiausių savo gyvenimo epizodų. Studijuodama universitete Diana kartu lanko ir Kauno taikomosios dailės institutą, daug piešia, tapo. Iš to laikotarpio yra išlikę keli jos tapyti artimų žmonių portretai. Norėdama palengvinti naštą motinai ir pati nors kiek užsidirbti pinigų, neatsisako prašoma parengti įvairių moksleiviškų laikraštelių, kuriuos pati prirašo ir iliustruoja.

Susikaupusi, užsidariusi savy, bet kartu nuoširdi ir draugiška, su liūdesio šešėliu akyse šmaikštaujanti tarp artimųjų — tokia ji išliko Kauno laikotarpiu ją pažinusių ir su ja bendravusių draugų atmintyje. Poetės motina iš tų laikų prisimena linksmą istoriją apie tai, kaip nuvažiavusi į Kauną aplankyti besimokančios dukros, tarp kitko paklausė šeimininkę, ar Diana gerai elgiasi, ar nevaikščioja kur nors vakarais. „Kur tau vaikščios, kad ji neturi laiko ir galvos susišukuoti! — atsakiusi šeimininkė. — Berniukai net juokiasi iš jos, ir kai šaukiam pusryčius valgyti, dairosi, ar tik neateis susivėlusi. Rašo ir rašo, vis jai nėra ir nėra laiko, tai kurgi dar eis?!“

Tuo metu visoje Lietuvoje vis labiau išplieskia partizaninė kova. Jos atgarsiai pasiekia ir į miestus studijuoti suvažiavusį jaunimą, ima kurtis slapti būreliai, kurie bando veikti savarankiškai arba ieško ryšių su miškuose veikiančiais kovotojais. Į vieną iš tokių kuopelių įsijungia ir Diana Glemžaitė. Apie konkrečią jos pagrindinę veiklą Kaune kol kas trūksta duomenų, bet žinoma, kad ji palaikė ryšius su rezistentais. Matyt, jau studijų metais ji pradėjo perdirbinėti partizanams reikalingus pasus ir kitus dokumentus. Kaunietis Jonas Stukas, 1946 m. pavasarį per Velykas kartu su Diana krikštijęs giminaite Reginą Glemžaitę, jau girdėjo artimuosius kalbant, kad kūma palaikanti ryšius su „miškiniais“, o Palmira Petrauskaitė, studijavusi tame pačiame kurse su Diana, taip aprašo ją savo prisiminimuose:

„Diana universitete laikėsi labai santūriai, visada kažkaip atstu nuo kolegijų, nedalyvavo jokiuose kurso renginiuose, subuvimuose. Kurį laiką dažniau pasiro-

džiusi auditorijose, Diana ilgam išvykdavo... Suvokiau, kad studijos jai — antraeilis dalykas, o svarbiausia kažkas kita, kas vyksta tenai, gimtinėje. Nebežinau, kada ir kaip, tačiau mudviem paaikškėjo, kad abi rašome eilėraščius. Vieną vakarą drauge grįždamos po paskaitų namo (gyvenome netoli viena kitos) užėjome pas ją, ir aš gavau jos eilių bloknotę; ji, matyt, jau buvo skaičiusi kokią pluoštelį manųjų. Šis bendras poreikis turbūt ir padėjo mums, kad ir mažai bendravusioms, pažinti vienai kitą, pajusti pasitikėjimą. Netrukus supratau, kad Diana palaiko ryšius su „miško broliais“, kad tarp jų — jos mylimasis ir ne vienas bičiulis. Niekada Diana nepasakojo apie tai smulkiai ir konkrečiai, neminėjo nei vietovių, nei pavardžių. Ji tik dalindavosi tuo, ką būdavo išgyvenusi aname kitame — nesitaikstančiame, kovojančiame pasaulyje, apie ką negalėjo nemąstyti, kas slėgė ir graužė...

1947 m. pavasarį Diana Glemžaitė galutinai pasitraukė iš universiteto ir iš Kauno. Galbūt saugumas užčiuopė siūlus, vedančius į jų pagrindinę kuopelę, gal kilo pavojus atsidurti nuolatinius „valymus“ filologijos fakultete rengiančio „raudonojo dekan“ Ričardo Mirono tinkluose, gal buvo ir daugiau priežasčių. Diana sugrįžta į tėviškę. Nuo šiol kiekvienas jos žingsnis — degančioje Pasipriešinimo kovų žemėje. Alizavos, Kupreliškio, Pandėlio apylinkėse veikia Jono Šidlausko ir Jono Baltušio vadovaujami partizanai, su kuriais Diana palaiko artimą ryšį. Kaip tik šiose apylinkėse partizanauja ir trys broliai Bulovai iš Žiobiškio: Juozas slapyvardžiu Iksas (g. 1922), Jonas — Vėjas (g. 1926) ir Antanas — Budrys (g. 1928). Broliai miške nuo pat 1944-ųjų, kai enkavedistai suėmė ir Rokiškyje nukankino jų tėvą Praną Bulovą (g. 1888 m.), o motiną irgi suėmė ir septyneriems kančių metams išgrūdė į Sibirą. Stribai per kaimynus kvietė juos registruotis, bet vyresnieji broliai pasakė: „Mums kito kelio nėra“. Jaunėlis, dvylikametis Adolfas, išėjo tarnauti pas žmones, o patį mažiausią Stasį išvežė pas gimines, vėliau jį pavyko įtaisyti į vaikų namus. Sesuo Elena Stasė Bulovaitė (vėliau — Žebrienė) susirado prieglobstį pas savo giminaitį Kupiškio altaristą Matą Naką, prieš tai keletą metų klebonavusį Alizavoje ir jau tada rėmusį apylinkėse veikiančius partizanus. Pasak Elenos Stasės, Diana Glemžaitė su jos vyresniaisiais broliais artimai susidraugavusi 1947 metais, kai vykdydama partizanų užduotis vaikščiodavusi po apy-

linkes, laikinai apsistodama tai Virbališkiuose, tai Lai-
būnuose, Girbučiuose, Spieguose, Laukminiškiuose, Na-
niškiuose ir kituose kaimuose pas patikimus žmones,
taip pat Viciūnuose Mikšių sodyboje, kur buvęs lyg ir
partizanų štabas. Palėvenėlėje pas motiną užeidavo re-
čiau ir trumpam, nes jau Kupiškio krašte saugumiečiai
buvo pradėję ją labai domėtis. Motina prisimena, kad ją
kvietę į Kupiškio saugumą ir vis klausinėję, kur yra
duktė, ką ji dabar veikianti. Gyvenimo užgrūdinta mo-
teris tuoj susiprato, ką reikia daryti, ir saugumiečiams
pareiškė nieko nežinanti apie dukterį, nes esanti su ja
susipykusi. „Davėm lėšas, viską, mokinom, norėjau, kad
ji mediciną studijuotų, bet ne, užsispyrė, kad eis dailėn,
ir viskas! O kas ta dailė? Nupaišysi kokį paveikslėlį, tai
dar neaišku, pirks ar nepirks, turėsi ar neturėsi iš ko
gyvent. Tai koks čia mokslas?! O ji — vis tiek savo. Tai
aš ir pasakiau — daugiau tau nieko neduosiu! Vyrą pa-
ėmė, aš dabar viena gyvenu, ir jei mokini esi ne to, ko
aš noriu, nieko iš manęs daugiau negausi!“ Saugumie-
čiai, atrodo, patikėjo, nebeklausinėjo daugiau apie Dia-
ną, nors šiaip akių nuo Glemžų sodybos nenuleido.

Paulė Kiaulėnaitė, kurios namuose Naniškių kaime
dažnai apsistodavo partizanai, taip prisimena tuos me-
tus: „Su Diana susitikau pirmą kartą pas jos tetą Kal-
velienę Elžbietą iš Lebedžių kaimo. Važiavau iš Pandė-
lio ir užvažiavau pas juos. Ten su pusbroliu ir pussese-
rėmis svečiavosi Diana. Man užėjus išitraukėm į bendrą
kalbą. Nežinau, kaip jai atrodė, bet man išvažiuojant ji
pasisakė norinti važiuoti drauge į mūsų namus. Taip ir
padarėm. Parvažiavę pavakarieniavom ir kalbėjom abi
ilgai ilgai... Diana pasakojo, kad jai kažkuriame literatų
susitikime poetas Antanas Miškinis sakė: „Tu turi dide-
lį talentą, būtinai kurk, rašyk“. Aš labai buvau pamė-
gusi Miškinio poeziją. Dianos eilėraščiai man irgi labai
patiko, ji man juos skaitydavo, o aš jai skambindavau
gitara. Ir ji prašydavo — dar ir dar paskambink. „Ta-
vęs negalima nemylėt“, — sakydavo ji man ir žadėjo pa-
rašyt eilėraščių apie mergaitę su gitara ant Lėvens kran-
to...

Ateidavo nuolatos, ilgai neužsibūdavo — dieną, dvi
ir vėl eidavo pas kitus žmones. Dėl to ir tie takeliai
išpėduoti, ir langai pražiūrėti saugantis priešų. Visų
akys, visų mintys buvo vienodos: kaip išsisaugoti...

Sykį Diana buvo pas mus, ir kažkas pasakė, kad
ateina strebiteliai. Tariam, ką daryti, ir sugalvojom: Dia-

na apsilvilkto mano mamos suknią, apsirišo skarytę ir sako: „Tikrai galvos, kad čia eina sena moteris“. Ir išėjo“.

Apvaizda kol kas saugojo Dianą Glemžaitę, tačiau partizaninis judėjimas Alizavos apylinkėse patirdavo vis skaudesnių smūgių. 1947 m. pradžioje žūva geras Dianos bičiulis Lionginas Šaltis, paskutinis iš Šalčių šeimos vyrų (vienas brolis nužudytas Rainiuose, kiti du žuvo miške 1945 m.), padeda galvas du broliai Viksvos. Tų pačių metų pavasarį, per Didįjį Penktadienį, Suvaidiškių kaime papuolę į pasalą krito net penki partizanai. Tuo metu Suvaidiškiuose buvo ir broliai Bulovai, bet jiems pasisėkė laimingai pasprukti. 1947 m. gruodžio 17 d. Žiobiškio apylinkėse einantys į Steponių kaimą trys partizanai — Jonas Bulovas (Vėjas), Jonas Katelė (Pukas) ir Kazys Kirstukas (Mukas) pateko į pasalą. Susišaudymo metu Jonas Bulovas (Vėjas) buvo sužeistas į koją ir negalėjo trauktis su visais. Draugams jis pasakęs: „Aš nebepabėgu, batai pilni kraujo. Jūs bėkite, aš dengsiu“. (Tuos žodžius Jono broliui Adolfui Bulovui persakė Jonas Katelė). Pasilikęs Jonas Bulovas ugnimi dengė besitraukiančius draugus, nušovė kelis priešus ir paskui pats susisprogdino. Jo palaikus tą pačią dieną numetė Žiobiškyje prie pašto, o gruodžio 18 d. „pro namus, pro gimtuosius“ nuvežė į Rokiškį ir ten padrėbė ant grindinio. Tos Vėjo žuvimo aplinkybės atsispindi Dianos eilėraštyje „Kūčių vakarą“; jo atminimui skirti ir eilėraščiai „Kodėl Tavęs nėra“, „Vėjas išdykęs berniokas“, „Žuvusiam I. Vėjui“.

1948 m. pradžioje, iškalėjęs pusketvirtų metų, Mykolas Glemža iš Vorkutos atvežamas į Vilnių teisti. Ona Glemžienė prašyti pagalbos skuba pas tuometinį teisingumo ministrą Jurgį Bliuką, kuriam vyro brolis Jonas Glemža anksčiau buvo padėjęs baigti mokslą,— tas parodo duris. Nors ir niekuo nepakaltinamas, Mykolas Glemža nuteisiamas penkerius metus kalėti ir vėl išgabenamamas į lagerį už Irkutsko. Dianai savo tėvo taip ir nebetenka daugiau pamatyti. O netrukus valdžios rūstybė krinta ir ant likusiųjų šeimos narių: tų pačių (1948-ųjų) metų gegužės mėnesį į Sibirą išvežama ir Dianos motina su jaunesniaisiais broliukais ir seserimi. „Kai vežė, negalėjom nei puodo, nei šaukšto įsidėti — viską iš virtuvės išnešė gyventojas nuomininkas, net plytos rinkes. Išvažiavom tik su trim maišais“, — pasakojo Ona Glemžienė.

Tėviškės namų durys Dianai užsidaro aklina. Ji lieka viena su savo draugais — miško broliais. Galbūt tada ji ir nusprendžia sujungti savo likimą su vyriausiu iš Bulovų — Juozu (Iksu, Nežinomuojų). Ypatinga buvo tų partizaniškų sutuoktvių istorija. Pasakoja Elena Stasė Bulovaitė: „Kupiškio altarista Matas Nakas pakvietė mane važiuoti kartu į Laukminiškius kaip liudininkę. Sutuoktuvės turėjo būti Dianos draugės Irenos Gurklytės (dabar Vireliūnienės) tėvų namuose. Juozas su Diana žadėjo ten mūsų laukti. Vos privažiavę Laukminiškius matom: Gurklių kaime — kareivis! Išeina Gurklienė su kibiru ir sako mums: „Kelias į Alizavą ten“. Ir mes nusukam. O aš bijau net atsigręžti, žinau, kad toj troboj turi būti Juozas su Diana. Kiek pavažiavę pamatėm juos su šautuvais einant palei Lėvenį — toj vietoj vieškelis pakyla aukščiau“. Pasak Adolfo Bulovo, „tuo metu Laukminiškiuose susidūrė ir per klaidą susišaudė Pandėlio bei Kupreliškio sribai. Šaudė ir broliai, bet jų nepastebėjo, nes palaikė savais, tad Gurklių nekaltino ir nesuėmė. Broliai su Diana palei Lėvens krūmokšnius laimingai pasitraukė. Vėliau Dianą su Juozu Alizavos klebonas Juozas Merkys sutuokė klojime. Diana pasakojo, kad Juozas ir per šliubą nenusijuosė revolve-rio. Išpažintį atliko sėdėdami ant klojimo balkio“.

Tais metais Diana gana ilgai gyveno Girsteikių kaime pas savo giminaitį. Tada ji turėjo dokumentus kažkokios rusės vardu ir vadinosi Marusia. Kaimynystėje, Strošiūnų kaime gyvenusi jos draugė Akvilė Marcinkevičiūtė-Balzienė prisimena, kad apsilvilkusi rusvais kailinukais, apsiavusi auliniiais batais Diana gana dažnai ateidavo pas ją, pasibūdavo kurį laiką, kartais palikdavo kokių eilėraščių. Marcinkevičių sodyba sribų buvo įdėmiai sekama, ir jie čia kartkartėmis apsilankydavo. Tad neuostabu, kad 1948 m. rudenį čia atsitiko toks įvykis, kuris Dianai Glemžaitėi galėjo baigtis liūdnei. Pas Akvilę Marcinkevičiūtę užėjo kaimynas Alfonsas Švelnys (partizanų Jono ir Albino Šidlauskų brolis), tuo metu irgi besislapstęs nuo valdžios. Akvilė jį paprašė sutaisyti duris. Alfonsui besidarbuojant užgriuvo sribai. „O, mes tavęs ieškom!“ — apsidžiaugę neprašyti svečiai ir čiupo Alfonsą... Šiandien jis prisimena: „Mane areštavo Akviliutės bute, bet tuo metu Dianos nebuvo. Ją įvedė į vidų tik po to, kai aš buvau jau gerai jų „apdorotas“, ir tenai manęs nieko apie ją neklausinėjo. Kaip po to paaiškėjo, Diana ėjo pas Akvilę, bet pastebėjusi, kad na-

muose pilna sribų, pasuko pro šalį ir praėjo pro Akvilės kiemą lyg niekur nieko. Bet sribai ją pastebėjo, pasivijo, sulaikė ir įvarė į kitą kambarį, tai aš nieko nemačiau ir negirdėjau, ką su ja darė ar kalbėjo. Po to mus varė į Kupreliškį, bet nei aš, nei ji neišsidavėm, kad esam pažįstami. Kupreliškyje mane uždarė į vištidę, o Dianą įvarė į trobą. Ryte, kai mane tardė jau kambaryje, įvedė ir Dianą, klausė mane, ar mes pažįstami. Ir Diana, ir aš išsigynėm, sakėm, kad tik pirmą kartą matomės. Po to mane uždarė į kaminą ir daugiau jos nemačiau. Tik vėliau sužinojau, kad ją po mūsų susitikimo paleido“.

1948 m. pabaigoje, laukdama kūdikio, Diana išvažiuoja į Kauną. Atsisveikindama savo vyrui ji rašo: „Mano Brangus, Mano Vienintelis Drauge... Šiandie stoviu prie supakuotų daiktų ir galvoju apie kelionę. Ir taip baisiai tuščia, taip baisiai nyku! Nežinau, ko turėčiau gailėt išvažiuodama — svetima buvau čionai ir tokia pati liksiu, ir gal niekas manęs neprisimins... Taip norėčiau gyventi Tėvynei, Tau ir tam, kurį žadėjome pavadinti Kęstučiu Jonu“.

Kaune Diana apsistoja pas Elvyrą Glemžaitę-Dulaitienę, gyvenančią Aleksote. Ji per savo pažįstamą gydytoją Birutę Vosylienę vargais negalais paguldo Dianą į Kauno klinikų gimdymo skyrių. Tačiau sunkių išgyvenimų, pavojų ir kovų dienos nepraėjo be pėdsakų. Dukrelė gimė negyva. Žuvusio vyro brolio Jono atminimui ją praminė Jone, ir šis vardas išliko tuo metu Dianos parašyto eilėraščio „Mano dievas užmerkė akis“ paantrašėje. Motinos paprašyta, kūdikio palaikus palaidoti apsiėmė buvusi dėdės Jono Glemžos tarnaitė. Karstelis paslapčia buvo užkastas Glemžų šeimos kape Kauno kapinėse, Vytauto prospekte. Dianos pusbrolis Algis Stankūnas, vėliau irgi įsijungęs į partizaninį judėjimą, 1949 m. pradžioje su tėvu lankėsi Kaune, Elvyros Glemžaitės bute Aleksote kaip tik tuo metu, kai Diana buvo ką tik grįžusi iš ligoninės. „Pas moteris mes atėjome vakare. Buvome abu su tėvu apsirengę rusiškus „šinelius“, apsiavę kerzo batais, tad atrodėme kaip kokie sribokai ir savo apsilankymu gerokai išgąsdinome jas,— prisimena A. Stankūnas.— Dianą ir jos tetas radome sėdinčias už stalo ir geriančias arbatą. Diana atrodė gan prastai. Ji pasakojo mums apie tai, kad vaikas miręs, kad prašiusi jį palaidoti. „Aš turėjau pasitraukt, nes mano dokumentai neleidžia ilgiau gulėt“,— kalbėjo Diana ir sakė, kad

vos tik spėjusi pasišalinti iš ligoninės, jos tuojau pradėję ten ieškoti. Taip mes tą vakarą ir praleidome, o kai buvo jau gan vėlu, šeimininkė mums ir sako: „Jeigu jūs norėtumėte nakvoti, tai mes bijotume“. Pasirodo, kaimynystėj kažkokie kariškiai gyvena. Mes nuraminom, kad naktį išeisime ir netrukus pakilome. Tai buvo mano paskutinis pasimatymas su Diana“.

Ilgai neužsibuvusi Kaune, Diana grįžta į krauju parsrūvusią tėviškę. Tuo metu ji jau turi šiokių tokių ryšių su į Sibirą išvežtais savo artimaisiais, susirašinėja su jais, praneša jiems ir apie mirusį kūdikį. Tačiau su savo vyru ir jo kovos draugais susitinka tik po pusės metų nesimatymo. Veikiausiai jie žiemojo savo gimtinės miškuose, partizanų žeminėje. 1949 m. vasarą Diana vėl ne sykį lankosi Strošiūnuose pas savo draugę Akvilę Marcinkevičiūtę. Apie save daug nepasakoja, tik trumpai užsimena apie nesėkmingą gimdymą, prasiitaria, jog jai užtvirti jau keliai į Kauną ir kitus miestus. Iš jos elgesio, kaip ir eilėraščių, matyti dar labiau sustiprėjusi tragiškos baigties nuojauta, ji rūpinasi, kaip išsaugoti savo kūrybą, tačiau kartu nerimauja, kad po mirties niekas negalės iškaityti jos smulkaus, vingraus rašto... O žuvusių partizanų skaičius vis auga ir auga, vis siaurėja neregimas lemties ratas, retinantis kovotojų gretas. 1949-ųjų pavasarį žūva alizaviškiai partizanai A. Petružis ir P. Kaupas, nelygioje kovoje krinta R. Vaidada, rudenio vykdydamas kovinį uždavinį mirtinai sužeidžiamas čionykščių partizanų vadas J. Šidlauskas. Kartą apsilankiusi pas Akvilę Marcinkevičiūtę Diana pasisako jai, jog dabar jau išeis su vyrais į mišką. „Diana, būk čionai,— sakiau jai,— prisimena Akvilė.— Tėnai juk pavojinga!“ Bet ji manęs neklausė. „Ne, vis tiek eisiu“,— sakė. Ir išėjo“.

Juozo Bulavo vadovaujama partizanų grupelė buvo nusprendusi praleisti žiemą bunkeryje, įrengtame Plunksnočių miške, tarp Žiobiškio ir Juodupės. Vieta parinkta atokiai nuo kaimų, tarp miško kalvų. Partizanai iš anksto prisisūdė mėsos, užsiraugė kopūstų — pasiruošė ilgam žiemojimui. Lapkričio 2 d., per Vėlines, Diana, Juozas ir Antanas Bulovai prieš išeidami atsisveikino su giminėmis ir artimaisiais. Anot tame atsisveikinime dalyvavusių Elenos Stasės ir Adolfo Bulovų, Juozas labai nenorėjęs, kad Diana eitų kartu, įkalbinėjęs ir prašęs ją pasilikti Alizavoje. Bet Diana jau buvo apsisprendusi. Elenai ji sakė: „Tu turi jaunesnius brolius, o aš,

be Juozo, nieko daugiau neturiu. Jeigu jis žūtų, geriau žūti kartu“. Atsisveikindami broliai kalbėjo: „Nelaukit iš mūsų jokios žinios, būsim iki pavasario, kol medžiai sužaliuos. Einam ten, kur nebus išsigelbėjimo, jei rusai užpuls, bet ten tikrai niekam nepakenksim, niekas dėl mūsų nenukentės“.

Netoli bunkerio prie šešių partizanų grupės turėjęs prisidėti septintasis, prieš tai sėdėjęs kalėjime. Alizavos partizanai Albinas Šidlauskas ir Linas Pivoravičius Juozą įtikinėjo, kad nepriimtų draugėn buvusio kalinio, nes galis būti užverbuotas, tačiau Juozas sakęs, kad jo vieno niekur neleisias, kad būsią visą laiką kartu, ir tas neturėsią jokių progų išduoti.

Taip jie ir išėjo pro Pandėlį, Kazliškį, Žiobiškį, pakeliui vis užsukdami atsisveikinti su draugais ryšininiais. Iš tos kelionės per rankas išsiųstas ir paskutinysis Dianos laiškas. Jis turėjo būti įteiktas Kupiškyje tuo metu gyvenusiai Stefanijai Glemžaitėi ir perduotas į Kauną Elvyrai ir Mikai Glemžaitėms. Laiškas, datuotas 1949 m. lapkričio 9 d., adresatą pasiekė. Jo nuorašas, padarytas E. Glemžaitės-Dulaitienės, išliko iki šiol *. Pa-teikiame jį ištisai.

Brangi p. Stefanija, jei galima, tai labai prašau perduoti laišką adresatui. D.

Brangi p-nia Elvyra ir p-le Mikai!

Praėjo metai, kaip mačiausi su jumis.

Ilgai apie save neparašiau, nors žadėjau, tačiau mūsų gyvenime dienos skuba viesuliškai greit ir ne visuomet turime tokias aplinkybes, kad pasiegtumėme kaip tinkami.

Grižau į čia laimingai. Po grįžimo tiktai pusei metų praėjus, t. y. pavasarį, pasimačiau su vyru. Gal Jums keista atrodo, bet kada nors suprasite, ko šiandieną negalima rašyti.

Atvykus čionai buvau patekus į tokią padėtį, kad nebetikėjau net ir jus kada pamatyti. Nieko ypatingo nebuvo tada, tik mintis, jog ir lageriuose žmonės gyvena. Bet viskas baigėsi, mūsų laimei, laimingai. Retkar-

* Šio laiško nuorašą E. Glemžaitė-Dulaitienė 1957 m. padovanojo Dianos krikšto dukrai Reginai Glemžaitėi (dab. Vaičėnionienei) jos dvyliktojo gimtadienio proga kartu su apyranke, kurią Diana 1948 m. paliko išvykdama ant laiške minimos knygos „Mintys“. Dianos ranka rašyto laiško originalas neišliko; matyt, nuolat saugumo sekamoms ir įtarinėjamos Glemžaitėms atrodė pavojinga laikyti tokį dokumentą.

čiais lošiamo iš gyvenimo. Ir jei priešas, kad ir visus kozirius turėdamas, drąsiai lošia atidengtomis kortomis, dažnai pralošia, jei ir mūsų kad ir labai menkos kortos būna stipriai uždengtos.

Paskui dienos tokios vienodos ir panašios viena antrai, kad nebeatskirdavome vakarykštės dienos nuo šiandienės, tik tuštuma ir kažkoks laukimas. Ar Jums teko pajusti tą vienumą, tą nykią vienumą, kai tyla šneka ir juokiasi?

Siaip gyvenau neblogai. Gaudavau iš vyro laiškų. Prieš tai laiškų negaudavau todėl, kad jie čia neturėjo iš manęs jokios žinios. Pirma ir paskutinė žinia tai, kai ponias S. nuvežė Kupiškį.

Sunku matyti vyro akyse ašaras, o Juozas verkė mane susitikęs. Pirmieji jo žodžiai buvo: „Ačiū Dievui, kad tik Tu gyva likai“. Ir tai buvo viskas. Keista, kad ir kiti mano draugai man tą patį pakartojo.

Jeigu myli ir esi mylimas — tegali būti laimingas. Tokia esu. Mes neturime jokių gražbylyščių, nekalbame jokių sentimentų, esame sušiurkštėję kaip ir mūsų gyvenimas ir vis tik laimingi. Širdimi moka prašnekėti tik tyla, o žodžiai daugiausia tebūna tik blizgūs ir tušti.

Gyvenime didelį vaidmenį vaidina žinojimas, kad viskas praeina. Gal dėl to niekuomet ir niekas per sunku nebūna. Ar Jūs pajaučiate kas vakarą pas Jus viešnią. Sėdžiu su Jumis prie vieno stalo. Klausau Jūsų žodžių. Viskas, ką Jūs man davėte — Jūs, p-nia Elvyra, p-lė Mika ir dėdė Jonas — veda mane pirmyn į tą jaučiamą tolimą šviesą, kuri turi būti už tamsos ribos, todėl niekuomet nesuabejojau. O turint širdyje amžiną jaunatvę — ruduo į buitį nesuranda kelio.

„Mintys“, kurias atsivežiau, pasidarė mūsų kelrodžiu. Ir už tai ačiū tik Jums. Skaitome visi, ne aš viena, nors iš mano penkių senųjų draugų liko keturi.

Šiuo metu rašydama girdžiu užiant mišką, belapį ir tuščią. Priešais kūrenasi ugnelė, ir vyro kelio atsirėmus rašau Jums laišką. Užvakar gavau žinią iš Sibiro. Jau visa šeima ten gyvena, žinoma, išskiriant mane. Rašo, kad mudu su vyru tvarkytumėmės ir vyktumėme pas juos. Pasižiūrėsime, kaip toliau bus, nes žiemojimui jau esame pasiruošę. Jei negrįžčiau — kaip justis — neminėkit labai blogai. Nes ir mes taip pat esame žmonės, gal tik ne visiems suprantami. Geriau palinkėkite, kad jei bus lemta mirti — gimtoji žemė, uždengus mūsų akis, tebūna kaip glamonėjanti ranka.

Mūsų dienos per daug pilkos ir Jums jos neįdomios. Atleiskite, kad rašau Jums tokius niekus.

Labai prašau perduoti geriausius linkėjimus dėdei Jonui, p. Liudai ir p. K-čiams. Būsiu dėkinga.

Duok Dieve, kad dar būtų ta diena, kuomet galėčiau paspausti Jūsų ranką su džiaugsmu po ilgo nesimatymo.

Stipriai stipriai bučiuoju Jus visus. Jūsų Diana.
1949.XI.9.

Dianos bloga nuojauta pasitvirtino. Partizanai buvo išduoti. Lapkričio 14 d. naktį, kai jie pasiekė bunkerį, miškas jau buvo apsuptas garnizono kareivių. Vos draugai spėjo sueiti į vidų, pasipylė granatos. Visi šeši žuvo. Kartu su Diana čia paguldė galvas šie žiobiškėnai: Juozas Bulovas (Iksas, Nežinomas), g. 1922 m., Antanas Bulovas (Budrys), g. 1928 m., Petras Indriuškevičius (Dainius), g. 1912 m., Jonas Katelė (Pukas), g. 1925 ar 1926 m., Kazys Kirstukas (Mukas), g. 1919 m.*

Kai žuvusius partizanus užkasė Juodupės pakrašty, moteris, ant kurios sklypo prieš tai buvo numesti visų šešių lavonai, kurį laiką slapčiomis puošdavo jų kapo vietą. Paskui viskas keitėsi, toje vietoje buvo statomas restoranas ir kulinarijos parduotuvė, bet žmonės tvirtina, kad dėdami pamatus darbininkai jokių kaulų neiškasė. Tad gali būti, jog palaidojimo vieta yra kur nors šalia, po asfaltu. Net paminklinį kryželį kol kas nežinia kur pastatyti...

Geriausias būdas pagerbti Dianos Glemžaitės ir jos kovos draugų atminimą — tai padaryti jos kūrybinį palikimą mūsų kultūros savastimi. Bandyti surinkti jos eilėraščius, atidžiai slėptus per ištisus dešimtmečius, pasidarė įmanoma tik pastaraisiais metais, kai nuo jos artimųjų ir draugų pasitraukė sovietinio teroro grėsmė. Pavyko rasti per pusantro šimto eilėraščių rankraščių. Tai tik dalis jos kūrybos. Kaip jau minėta anksčiau, poetė rašė labai daug. Dar gimnazijos laikais ją pažinojęs K. Zulonas prisimena matęs pas Dianą bent tris

* Kiek kitaip Dianos žuvimo aplinkybės yra aprašęs R. Kaunietis Panevėžio Sąjūdžio laikraštyje „Laisvas žodis“ — 1990 01 24—31, Nr. 28(40). Kalbant apie Alizavos ir Kuprelišio apylinkių partizanų kovas, ten rašoma, kad tada, kai partizanų bunkerį prie Juodupės apsupo kareiviai, į viršų išėjusi moteris partizanė ir pati susisprogdinusi granata. Tokią versiją yra tekę girdėti iš Sibiro grįžusiems Dianos artimiesiems. Elena Stasė ir Adolfas Bulovai laiko ją neįtikima ir sako, kad tai griežtai neigęs ir apylinkės partizanų vadas Albinas Šidlauskas.

eilėraščių sąsiuvinius. Žinoma, ankstyvieji Dianos eilėraščiai dar nėra tokio lygio, kad ryškiai išsiskirtų iš kitų pradedančių poetų kūrybos. Jie gal nebūtų verti didelio dėmesio, jei ne vėlesni rezistencijos laikų eilėraščiai, kurie sudaro reikšmingiausią jos kūrybos dalį. Jie radikaliai keičia požiūrį į autorės kūrybos visumą. Todėl šiame rinkinyje stengtasi pateikti kiek galima daugiau išlikusių D. Glemžaitės eilėraščių, visiškai neatmetant ir gimnazistiškų plunksnos bandymų. Į 1943—1944 m. eilėraščius, daugiausia išbarstytus klasės draugų ir pažįtamų atminimo sąsiuvinuose ir bloknoteluose, dabar žiūrime kaip į poetės kūrybinės biografijos dalį, padedančią geriau suvokti jos talento brendimą. Tačiau ir iš tos ankstyvosios kūrybos išliko nedaug. Kaip jau minėta, iki šiol nepavyko rasti almanacho „Žiedai prieblandoje“ nė vieno egzemplioriaus. Išliko tik Dianos klasės draugės Bronės Stankevičiūtės-Jurėnienės išsaugotas poetės ranka rašytas eilėraščių sąsiuvinis. Tai daugiausia svajinga, sentimentali ankstyvos meilės lyrika, kurioje tėviškės gamtos vaizdai gaubiami laikinumo ir neišvengiamo išsiskyrimo nuojautos artėjančių istorinių sukrėtimų akivaizdoje („Tu pamiršk mane tarp vėjų vėjuos užliūliuotą...“). Kaip artimi bendraamžiams buvo tie jaunų dienų eilėraščiai, galima matyti iš to, kad net dabar, praėjus beveik penkiasdešimt metų, klasės draugės kai kuriuos iš jų prisimena ištisai. Dar vieną panašų eilėraščių sąsiuvinį Diana buvo paskyrusi Bronės broliui Kaziui Stankevičiui, kuris vėliau, gelbėdamas šeimą nuo tremties, išėjo į kariuomenę ir žuvo prie Karaliaučiaus paskutinėmis karo dienomis. Dingo ir tas eilėraščių sąsiuvinis.

Kauno laikotarpio yra išlikęs tik pluoštelis 1944—1946 m. eilėraščių, 1946 m. Vytauto Ambrazo nusirašytas iš autorės bloknoto. Savo turiniu ir nuotaika jie jau ryškiai skiriasi nuo ankstyvosios lyrikos. Pro svajingą melancholiją čia jau veržiasi neviltis, skaudžiai išgyventas būtinumas paklusti lemtingam pareigos šauksmui.

1947—1949 m. D. Glemžaitė parašo savo brandžiausius eilėraščius. Jie mus pasiekė dažniausiai pieštuku smulkia rašysena surašyti mažo formato bloknoutuose (iš perkirptų pusstorių sąsiuvinų) ir atskiruose lapeliuose, kad būtų galima lengvai nešiotis ir slėpti. Kai kurie eilėraščiai nebaigti, kai kurie išbraukti su greta surašytais atskirų dalių ar eilučių variantais. Nujaus-

dama artėjančią mirtį, Diana skubėjo išsakyti pasipriešinimo kovos tragišką prasmę, nušviesti ją kančios išgryninta dvasios šviesa, kurioje ji taip aiškiai regėjo būsimą gimtosios žemės atgimimą („Dainuok, mano žeme!“). Skaudūs praeities prisiminimai dar žiburiuoja susmigę į eilutes kaip aštrios šukės, žeidžiančios kiekviename žingsnyje link neišvengiamos baigties, tačiau poetinis žodis čia jau peraugęs asmeninį skausmą; jis darosi tvirtas ir tiesus, lyg pro sukąstas lūpas. „Mes mokėsime numirt“ — skaitome Dianos poetiniame testamente, ir šitą priesaiką ji ištesėjo.

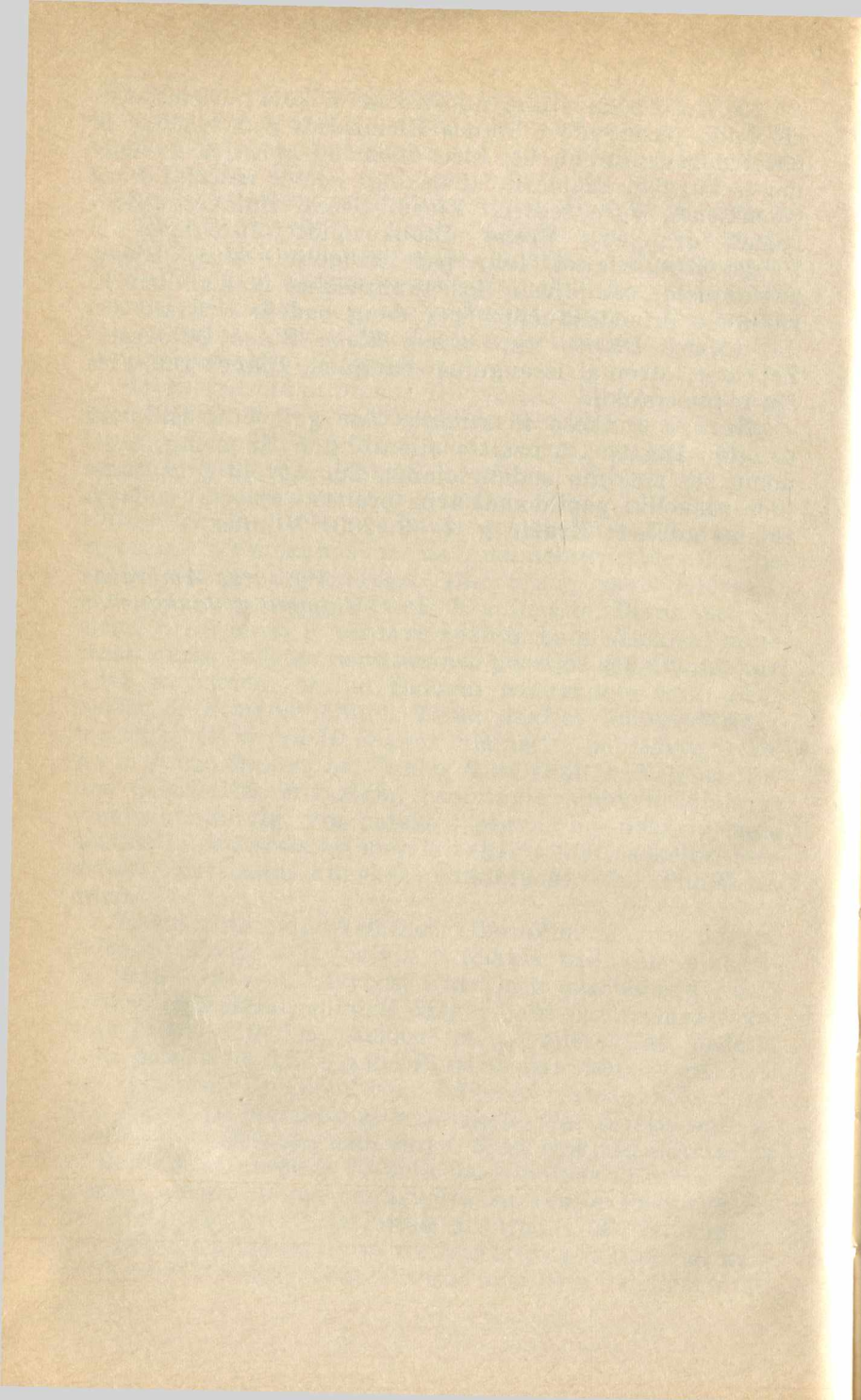
Iš paskutiniojo Dianos Glemžaitės kūrybos laikotarpio yra žinomi trys nedideli eilėraščių bloknotai ir pluoštas pavienių kūrinių. Tuos bloknotėlius išsaugojo Dianos draugė Paulė Kiaulėnaitė, o vėliau atidavė iš Sibiro grįžusiam poetės tėvui ir seseriai. Vieną bloknotą septintojo dešimtmečio pradžioje pasiskolinęs Glemžų pažįstamas Vaitiekūnas ir daugiau nebegražinęs. Tų eilėraščių likimas nežinomas. Dar vieną savo eilėraščių sąsiuvinį, saugotą pas Paulę Kiaulėnaitę, Diana pati atsiėmė prieš mirtį ir perdavė nežinia kam. Atskirai minėtinas ranka rašytas partizaninės poezijos sąsiuvinis, kurį 1948 m. rudenį broliai Bulovai padovanojo savo giminaitei J. Etmanavičiūtei. Tame gražiai apipavidalintame rinkinyje yra 10 Dianos eilėraščių, perrašytų Antano ir Juozo Bulovų bei Paulės Kiaulėnaitės. Keletas Dianos Glemžaitės eilėraščių, pasirašytų slapyvardžiais ar visai anoniminių, yra patekę į pagrindinę pokario metų spaudą ir pastaraisiais metais pakartotinai paskelbti bendruose partizanų kūrybos rinkiniuose (žr. Paaikškinimus).

Šiame rinkinyje skelbiami eilėraščiai iš visų minėtų šaltinių. Pirmoje jo dalyje pateiktas nedidelis pluoštelis 1945—1946 m. kūrybos. Antrąją ir svarbiausiąją dalį sudaro eilėraščiai, sukurti dalyvaujant partizaninėje kovoje 1947—1949 m. Mokslo metų eilėraščiai dedami kaip priedas rinkinio gale. Sudarytojai stengėsi pateikti kuo platesnį D. Glemžaitės kūrybos vaizdą nekeldami sau tikslo ją įvertinti ar analizuoti. Tai turėtų būti literatūros tyrinėtojų uždavinys. Šiuo rinkiniu norėta tik prikelti iš užmaršties to meto pagrindinės kūrybos puslapius, neatskiriamai suaugusius su rūsčia Pasipriešinimo kovų realybe. Vadovautasi mintimi, kad Pasipriešinimo dalyvių kūriniai — ne tik literatūros faktai, bet kartu ir tragiškiausio mūsų istorijos laikotarpio dokumentai.

Rinkinio sudarytojai nuoširdžiai dėkoja visiems, kurie leido pasinaudoti Dianos Glemžaitės rankraščiais ir pateikė prisiminimų bei kitų duomenų apie jos gyvenimą ir kūrybą. Esame labai dėkingi poetės motinai Onai Glemžienei, vyro seseriai Elenai Stasei Bulovaitėi-Žebrienei, draugėms Bronei Stankevičiūtei-Jurėnienei ir Paulei Kiaulėnaitei, taip pat daugeliui kitų, Dianą pažinojusių, saugojusių jos rankraščius ir šiandien ją su meile prisimenančių. Ypač daug padėjo rinkinio sudarytojams Dianos vyro sesuo Elena Stasė Bulovaitė-Žebrienė, stropiai išsaugojusi daugumą Dianos rankraščių ir nuotraukų.

Draugų rankose ir atminty dar gali būti išlikusių daugiau Dianos Glemžaitės eilėraščių ir duomenų, nežinomų šio rinkinio sudarytojams. Tuo atveju prašytume juos paskelbti papildomai arba pranešti apie tai sudarytojams adresu: Kražių g. 7—3, 2001 Vilnius.

*Vytautas Ambrazas
Vidmantas Jankauskas*



ŽVAIGŽDĖTU KELIU

ULISES WINDHAYE



*O mano vakarai, žydrieji vakarai,
Su vėjais alkanais už durų privertų!
Norėčiau su jumis kažkur tolyn išeit —
Neklaust ir nežinot — tolyn, tolyn kažkur!*

*Užgęsta židiny bevirpanti liepsna,
Žėruoja tik anglis tyliu raudonumu.
Ir kokia tu brangi, manoji vienuma —
Į nieką aš tavęs mainyti negaliu.*

*Pabunda mintyje užmigusi viltis —
Pavasaris ir vėl palaukėm atvažiuos...
O mano vakarai! Ar viskas dar sugriš,
Ar trokšiu kada nors dar juoktis ir dainuot?*

*Tik vėjas, vienuma, begęstanti liepsna
Ir keistas ilgesys — kažkur išeit, išeit...
Kas šaukia kur skubėt, išeiti šaukia kas —
Sakykite jūs man, žydrieji vakarai.*

1945



*Žvaigždės auksinės mirusio sapno,
Rudenio naktys juodos, gilios!
Viską nuleidau ašen į kapą,
Viskas šalnoje rudenio mirė!
Dekite, žvaigždės — seserys mielos,
Dekit, kai verkia niršdamas vėjas,—
Žvaigždės auksinės mirusio sapno!*

*Erškėtį — skausmą nešu krūtinėj,
Duokit man taką, tamsūs šešėliai!
Gersiu aš nuodą kartu su vynu
Kaip skaidriai tylų dangišką mėlį —
Ir neprašysiu, ir nemaldausiu!
Tik — duokit taką vėtros aršiausios —
Erškėtį — skausmą nešu krūtinėj.*

*Žemiškos laimės prisiragavus
Elgeta juoko — akis užmerksiu,
Šaltą panieką, mestąją Tavo
Kartu su nuodu, vynu išgersiu
Ir susijuoksiu, nusikvatosiu.
Tegu į saulę lėks mano juokas,
Žemiškos laimės prisiragavus.*

*— O koks didingas žvaigždėtas kelias! —
Viskas prieš buitį bylančią niekai!
Kas gi prikėlė ilgesį mano —
Laimės didžiosios, erdvių žvaigždėtų?
Ne! Viskas niekai, viskas praeina —
Meilė ir džiaugsmas, mylimos dainos
— O koks didingas žvaigždėtas kelias!*

1945 III 08



*O vakaro gilus dangau, gilus ir žydras,
Saulėlydžiu kraujuotu vėl iš naujo tu taškais.
Nešauk manęs,
Nešauk to didelio dienų paklydėlio
Be tako, be kelių išeit...*

*Suklykia paukštis vienišas, virš ežero pakilęs
Ir nendrės tyliai lenkias prie dainuojančio vandens.
O ten toli,
Tenai už pievų, už dantėtų plačių girių
Diena nakties žvaigždėtu šydu užsidengs.*

*Šlamės beržai galulaukėj lipniais lapeliais
Su vakaro vėsa atplauks vėl nerimas kažkoks.
Nešauk manęs,
O vakarų gilus dangau, kaip žydras kelias...*

1945

VIENIŠAS

*O plakit marios, marios nenurimstančios,
Žalia banga pečius apsupkit vėl!
Čia per nakties juodas gelmes paklydusiam
Nieks rankos neišties.*

*Dainuos dalia, išpinta vėjų vėjuose
Voratinkliais rudens laukuos,
Nieks negailės puotoj tavęs išėjusio
Ir niekas nedejuos.*

*O kaip tie debesys mėlynės begalybėje.
Taip tavo dienos pro akis tekės.
Prabėgs jaunystė nusijuokus ten ir krykščianti,
Pro šalį tau prabėgs.*

*Pakelsi tu į ją akis išalkusias
Ir melstis panorėsi galbūt jai,
Bet ji negrįš pavasarį nunešus baltąjį —
Bus mirę čia žiedai.*

*Tada ištiesi tu rankas į marių gilumą,
Tada suaugsi su jos nerimu, kaip ji plati
Ir suprasi — jeigu visų pasaulyje likai nežinomas,
nemylimas,
Tai viešpats sau esi!*

1945



*Išeik, prašau! Už lango vėjas — tavo brolis
Ir juodos sutemos — tavęs belaukianti sesuo.
Bijau — baugus trupęs kaip stiklas juokas,
Ir veidmainė naktis tarsi ruduo.*

*Liepsna užges, lašais auksiniais blankiai laša
Minutės tylios, kantrios, liūdnu laukimu.
Dangus tamsus, be margo žvaigždžių rašto,
Ir naktyje — nei balso negirdžiu.*

*Ir naktyje — išeik — toks pat tamsus šešėlis
Išeik — ir kelio čia sugrįžti niekada jau neberask.
— Taip lengva viską momentu žadėti
Paskui išeit ir viską išsinešt.*

*Baugiai tylu. Juodai tylu — tarsi sapnuojant.
Užgeso žvakė ir žvaigždelių nei vienos nėra danguj,
Ir jokio žodžio, ir nė vieno žodžio —
Tik žingsniai, tolstantys naktim kažkur.*

1945 XII 22



Aš einu ir juokiuos.
O kad sielvartą savo kaip adatą aštrią
Vis nešu savyje —
Tegu nieks nežinos!
Man veide neišvysit o niekas jūs ašaros!
— Aš einu ir juokiuos.

Man diena ir naktis.
Nedalau savo valandų šypsenai džiaugsmo
Ir neieškau širdies.
Tegu nieks nesugrįš,
Ko liūdnoj nevilty ir tikėjau ir laukiau.
— Man diena, man naktis.

Nenuvogs man minia
Nuo dangaus nei žvaigždžių, nei bešviečiančios saulės,
Nei gėlėlės pirmos.
Tegu niekins mane.
Ir gyvenimo mano, ir mano pasaulio
Nenuvogs man minia.

Aš einu ir juokiuos.
Ir užspaudžiu akis prieš tą nerimą juodą,
Kad jau baigės diena.
Mirė žodžiai maldos.
Neprašysiu žmonių šilumos nei paguodos.
Aš einu ir — juokiuos.

1946



*Tiek buvo kalbėta, ir juoko tiek buvo,
O kūdiki saulės, o kūdiki sapno!
Sutilpo į sielą kas eina ir žūva,
Sutilpo į sielą pavasarių kvapnys!..*

*Jei meilė ateina vidurnaktį gūdų,
Kai nemigas nuobodžio pasaką seka,
Ją grauš nebūtis tarsi geležį rūdys
Ar vakarui gulant, ar rytmečiui tekant.*

*Ir veršis ne žodžiais bevirpantis posmas,
Ir veršis į saulę, į motiną Tavo —
Tave ji kas rytą švelniausiai paglosto,
Tave ji prie žemės krūtų užliūliavo.*

*Sutilpo į sielą ir ugnys, ir nuodas —
Ir gera, ir bloga pastogę ten rado.
O kūdiki saulės! Buitis tepaguodžia,
Ką kartą atradę iš naujo praradom.*

1946



*Ateina naktys, nemigu dainuojančios ir gilios.
Už lango — žvaigždės žėrinčios, žiedų kvapai.
Naktin be žvilgsnių žiūri akys. Akys mirusios.
Ir veidas dega ant palangės mėlynai.*

*O už pečių — ištempta drobė blankiai šviečia
O už pečių — didysis sielvartas baisus...
Nuvytę gėlės, ilgesys ir — daugiau nieko.
Ir ant teptukų džiūsta liekanos dažų.*

*Paliečia drobę pirštai virpantys ir tylūs
— Ir ten juk juokiasi dangus, mieli veidai.
Be žvilgsnio šypsos akys. Akys mirusios.
Bežodė ašara blakstienom nusileis.*

*Dvasia pritvinkus nerimo ir pakilimo.—
Ji žvilgsnį genijaus gūdžioj tyloj išgirs.
Ir — kruvina tiesa —
 mintis negimusi*

Jau pasmerkta tamsos šešėliuos mirt.

*Ir juodumoj — subėga spalvos šviesios, ryškios
Ir kužda, kužda nebūtis baisi, pikta.
— Tau kyla prieš raupsuotą elgetą pavydas —
Jam rytas saulę atneša, o tau — tamsa.*

*O taip! Tamsa! Ir neviltis, įspaudus spyglį
Sielon — taip amžinai, ją amžinai lydės.
Nakty be žvilgsnio skęsta akys. Akys mirusios
Kaip tolumoj užgesusi žvaigždė.*

1946 01 09



*Mes kalbėjom kažkada ir apie meilę,
Žodžius tavo lig vienam visus menu.
Tau negaila to. Žinau. Ir man negaila.
Viskas dingo taip tarp nuotrupų dienų.*

*O šią naktį sidabru kaip spindi sniegas
Ir žvaigždutės išsimėtę ant dangaus!
Miega medžiai, ir naktis ant medžių miega,
Viskas miega. Sapno šypseną matau.*

*Ar meni? — tenai apleistas senas duras,
Kambariuos parketas girgžda senumu.
Vieną naktį — Tu sėdėjai prie rojalio
Ir kalbėjai kažin kam: — Tikrai myliu.*

*O neklausiau — ką — ar naktį, ar žvaigždele,
Žvakė geso su šešėliais žaisdama.
Tik jutau — taip širdį gelia, gelia.
Tik jutau — esu viena, viena, viena.*

*Tavo žodžiai, Tavo veidas, Tavo akys
— Tik toli toli atošvaistė sapnų...
Rodos man — kažkas į ausį tyliai sakė:
— Ryto juoke jau tų monų nebebus.*

*Ir negaila. Miega medžiai. Meilė miega.
Meilė ta, kuri daugiau nebeatbus.
Ši naktis, kaip ir tada. Ir spindi sniegas,
Tik jau niekas nebesako man — myliu.*

1946 01 03



*Užversiu vėl duris nuo triukšmo ir dainos
Ir tuos piktus žodžius išsinešiu į naktį,—
Tegu jaunatvė man bulvaruose kvatos,
Tegu mylės jinai ir džiugesį, ir slaptį.*

*O kūnas toks lankstus kaip nendrė prie vandens,
O veidas karštas toks, o veidas toks įkaitęs!
Išdykęs vėjas vėl man apsiaustą kedens
Ir šauks tolyn tolyn su ilgesiu išeiti.*

*O žodžių — kruvina atošvaistė mirgės
Ir purvas jų nusės į sielą lig pat dugno.
Išsinešiu tave, mažoji praeitie,
Iš ten kur deimante kryžiuojas šviesios ugnys.*

*Išsinešiu tave, nurimusi širdis,
Užmigusi širdis, į šaltą, šaltą ledą.
Dabar tikrai žinau — čia niekas nesugriš.
Tegu butis, daina gyvenimus dar žada.*

*Ir aš tokia maža, ir ta naktis maža
Ir žodžiai taip maži, sugriovę mano džiaugsmą!
Jaučiu — čia su manim tik mano vienuma
Ir žvaigždžių blizgesys kažkur į tolį šaukia.—*

1946 01 08

NEBARK

*Nebark manęs, nebarki,—
Tikrai Tave mylėjau,
Todėl į žvarbų vėją
Aš ryžausi išeit,*

*Todėl aš savo laimę
Sumyniau pakelėje,
O viskas dužo, mirė
Su mirštančiais žiedais.*



*Tu prirašyk, sesele, daug gėlių šį vakarą,
Papuošk šiuos kambarius aprūkusius, senus,
Ir paklausyki — praeitis paseks mums pasaką
Iš tų tolių, pradingusių laikų,*

*Kai motinos mama po gryčią šokinėdavo
Mergaičiuke — mažytė ir basa,
Kai švilpdavo bernai pasodėję vėjuose
Žadėdami jai obuolių pavogę nešt.*

*Klausyk, kaip sučeža pro kampą voras —
Jis senas toks kaip šitas kambarys.
Ak, pažiūrėk — ne, praeitis sustojus
Tyli kažko ir laukia tarpdury?*

1945

NAKTIES PŪGA

*Beldžia duris kažin kas. Nedaryk tokią naktį —
Velnias įeis ir už stalo drauge atsisės.
Vėjas į langą ledus nūn rieškutėmis blaško.
Juodi stiklai tarsi akys pikčiausios mirties.*

*Žiburio, ne, neuždekim. Lai šviečia
Tik židiny užsidegusi beržo šaka.
Jau ir į kiemą nedrįsta išeiti gal niekas
Kaip gal ir šuo iš būdos net į tamsą pažvelgt.*

*Stogu kažkas bėginėja ir šoka, ir kaukia,
Švilpia palėpėse, dūksta laukuose siaurys.
Ei! Juk gražu būt pašėlus taip šokti ir siausti,
Verstis per galvą, kvatoti ir svaigt su naktim...*

*Gal susigundykim, mylimas drauge, sakyki?
— Tujen juokies, o man darosi graudžiai baugu.
Pamenu motinos pasaką, kartą sakytą:
— Brenda per pūgą žmogus ir neranda namų.*

1945 IX 13

MĖLYNOJI BALADĖ

Žodžiai, mėlyne dangaus nudažyti,
Žodžiai, nukalti iš skausmo safyrinio
Kyla per šypsančią naktį į rytą,
Kyla ir auga kaip džiaugsmas koks didis!
Ritas į priekį kaip bangos putojančios
Per margą dieną, žiedais besijuokiančių,
Aidi ir kyla nemiršančiais posmais
Žodžiai, gimdytieji liūdesio žodžiai.
Tolimą, graudžių legendą jie atneša
Kaip prie ratelio kad sekamą pasaką
Senos motulės, nubraukiančios ašarą...

— — — — —

Viskas užmigo. Tik pušys kaip žvakės
Slamesiu drumsčia blykstančią naktį.
Tykiai lyg verkia kažkas pasiklydęs
Slamesio juoda giliausioj kiaurymėj.
Ne, ne medėjas čion stirną pašovė,
Ne graščios mergos skynimuos kvatojas —
Vėjas pakibęs ant kvepiančio lapo
Pusto smėlyje išaugusį kapą —
Kapą apleistą, nutryptą, išmintą
Smilgom apaugusį, skujom apkritusį,
Šiurpų vidurnakty, baugų slapybėje.

Pušys, ko kuždat, nerimstančios pušys,—
— Ėjo, praėjo, negriš jau, kas buvo...
Metai užgydo užgautąjį sopulį...
Bet — nuramins kas pražilusią motiną
Sesę prie svirno pravirkusių gailiai?
— Dienos vis eina tolyn ir nueina...
Pušys, ko kuždat, dainuoti išmokę,
Mėlynos pušys nakties mėlynosios...
Žvaigždėm šią naktį aukštybėj sumirgus
Kils didūs kūnai, paniekinę mirtį,
Žūti atėję pradžioje jaunystės.

*Metų prabėgo, o, eilės jau metų,
Kai tylą draskė pasiutusios salvės,
Ėjo kaip mūras čia sūnūs tėvynės.
Ošė raudodojo skausmingai pušynas,*

*Merkėsi žvaigždės, pabūgę žiūrėti.
Debesys skubino, debesys lėkė,
Lankstėsi pušys naktį mėlynojoj,
Baugiai čion amžiną giesmę giedodamos,
Amžiną giesmę — linkėjimo gandą,
Kad šitas smėlis būt kritusiam lengvas...
Kasė ten duobę nuilsusios rankos.*

*Merkitės, žvaigždės, dangaus plačiam soste,
Pušys ir gėlės, o verkite, oškite!
Tyliai šakytės prabilkite mažos —
Brolis čion brolių numirti atvarė...
Surištos rankos, o veidas įkaitęs
Džiaugsmo ryžtim — jei jis moka taip eiti,
Ak, jis mokės išdidus ir numirti
Už naują dieną, už sekantį rytą
Viską čion žydinčioj žemėj užmiršęs.*

*Smėlis sukrito į tamsiąją duobę.
Nieko — nei riksmo, nei keiksmo, dejonės...
Smėlis apkrito sukruvintas galvas,
Surištas rankas, užgesusį veidą...
Vėjas tik blaškės ir vėjas vaitojo,
Pušys lingavo graudingai giedodamos.
Liko supiltas tik vienišas kapas.
Niekas nei kryžiaus tenai nepastatė,
Niekas jaunųjų mirty neraudojo...
Vien tamsios mašinos burgzdamos tolo.
Jų priešaky — vėliavėlės raudonos...*

*Žvaigždės svyravo kaip drebančios ašaros.
Tyli naktis, pasigrobusi paslaptį,
Gūdų vidurnaktį jai patikėtą.*

*Kas, kad čia dangų ir žemę griaus vėtros,
Ji neišduos kaip klatinga čigonė.
Nepasakytų naktis mėlynoji,
Kas suvaitojo, kas šaukė likimą,
Kai draskė kulkos išdidžią krūtinę,
Kai tylios smiltys į duobę byrėjo —
Vien tik kuždėtusi pušys ir gėlės,
Vien tik šakose bešvilpautų vėjas.*

*Metai nubėga ir metai negrižta,
Žalio gegužio žibuoklės sužysta,
Skuba pavasaris — vysta žibuoklės
Tylios ir blausios, dangun besijuokiančios.
Lapai nukrinta ir snaigės lyg pūkas
— Buvo, praėjo... — pailsusiai kužda.
Vien tiktai pušys tos pačios svyruoja,
Mėlynos pušys naktį mėlynojoj
Skundo atbudina aidą negyvą —
Dar čion ant smėlio kraujo ištiškusio
Metai prabėgę nenudžiovino.*

*Ir — tylią naktį, kai viskas užminga,
Rasos ant lapų žemčiūgu suspindi,
Juodą vidurnaktį — baugų ir slaptą —
Veriasi vienišas užmirštas kapas,
Keliasi kūnai, iš miego pabudę —
Amžino miego, kurs gniuždo ir pūdo,
Kelias ir keršto į dangų jie šaukias
Už savo jauną išlietąjį kraują,
Kad tiktai mylimai, brangiai tėvynei
Auštų greičiau šventai laukiamas rytas...
...Žvaigždėms begėstant — į kapą vėl grįžta...*

*Žodžiai, mėlyne dangaus nudažyti,
Žodžiai, nukalti iš skausmo safyry,
Kilkit, o kilkit! Ateis čionai rytas,
Saulės danguj ir dainoj įrašytas.
Kils šviesi laisvė kaip švytintys burtai —*

Broliai to meldžia šiurpiaisiais vidurnakčiais.

Broliai numirę, kad mes dar gyventumėm.

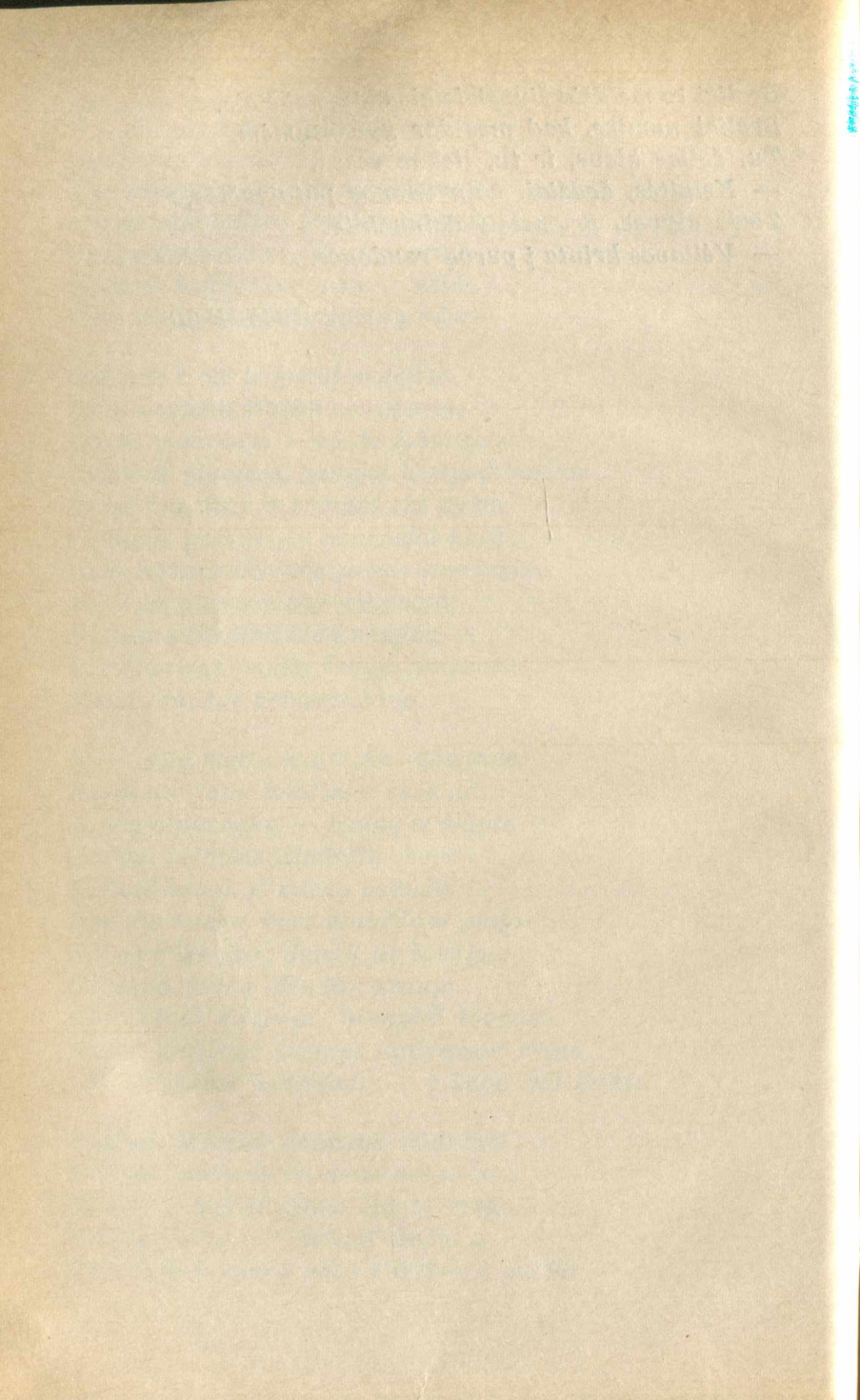
Tu, žalias kleve, ir tu, liekna sese...

— Kelkitės, žodžiai, kaip bangos putojančios,

Žiede alyvos, grumstely dainuokite.

— Vėliavos krinta į purvą raudonos...

1945 IX 10



MES MOKĖSIM NUMIRT

MISS MARY ANN WOOD



*Nebūk, nebūk tu mums per daug žiaurus, likime,
Taip ši diena graži, ir taip gražus dangus!
Mes ginsim žemę šią, kaip protėviai ją gynė
Ir saulės kupini nueisim į kapus.*

*Te dulkės mus uždengs, tegu smiltis lakioji
Ir plėnys pelenų mus užnešios, tegu! —
Tik leiski dar tikėt į ateities rytojų,
Tik leiski dar apsvaigt slapto širdies džiaugsmu.*

*Nebūk, nebūk tu mums per daug žiaurus, likime.
Dar leiski pagyvent be baimės ir ramiai.
Tegu neslėgs minties tamsusis nujautimas,
Kad gal mirtis čia pat ir taip toli namai!*

*O leisk dar pamatyt, kaip miesto plačioj gatvėj
Linguojasi daina ritmingai ir lengvai,
Ir supas žiburiai stulpuos spalvoti naktį,
Ir šypsos po dažų be rūpesčio veidai.—*

*O ne! Nereikia to! Tik leisk lyg atminimą
Man pasakos gražios, gražiausios iš visų —
Mažoj trobelėj būt tarp pievų ir arimų
Ir spindesį mylėt negėstančių akių...*



Norėčiau grįžti vėl su šypsena gyveniman
Ir praeity pamiršt tas nuoskaudos naktis.
Norėčiau dar išvyst saulėtekio rusenimą
Ir jaust — mažoj širdy kad sutelpa širdis.

O saulė pumpuru visus lapus atvožia
Suglamžytus gėlės ištiesia lapelius —
O kelias toks sunkus! Sukruvino man kojas,
Ir saulėn veido jau pakelti negaliu.

Ir kam, ir kam, žmogau, paniekinai čia viską —
Ir sielą, ir dainas, o kam, didus žmogau?
Tarp dulkių, akmenų suklupusi jaunystė
Pravirko... Kam tu ją paniekinai — žmogau?

Ir kas mane prikels pažvelgti į rytojų?
Saulėtekio giedra šviesiųjų spindulių?..
O kelias taip sunkus, ir kruvinos man kojos,
Ir saulėn veido jau pakelti negaliu.

MALDA

O Viešpatie, aš nieko nenorėčiau — tik
 prisiglaust prie Tavo kojų
 Ir lūpomis tas kruvinas žaizdas pajausti.
 O Viešpatie — tiktai prie Tavo šventų kojų...
 Lai žemė apsipilt' žiedais ir saulė bertų
 spindulius, kaip aukso lietu gausų,
 Lai upių vagos šniokščiančios liktų kaip
 pelenas išdegęs, sausas — —
 Norėčiau būt maža smiltim, o Viešpatie, po
 Tavo kojų...



Vanduo kaip veidrodis — sustingęs ir tamsus
Ir nuo irklų pavargę rankos nusileido,
Tiktai dėmė lelijų baltas veidas
Man šypsosi pro ajerus žalius.
Tik danguje — žvaigždelių tolimas plevenimas —
Ir aš mąstau apie toli palikusius namus,
Apie kažką, kas negrąžinama kaip aidas.
Ir aš mąstau, kad visas toks gyvenimas
Kaip veidrodis — sustingęs ir tamsus.

ŽIRGINĖLIAI

*Pavasariu ankstyvu apdulkėję
Prie Tavo kapo žirginėliai supas,
Nuglostomi kvapaus ir šilto vėjo,
— O buvome kadais vaikai ir žaisdami prie upės
Kažkad seniai — juos skindavom atbėgę.
Tokie linksmi, užkaitusiais veidais,
Mes šaukdavom: — Pavasaris iš čia nebeišeis!*

*Kuriais keliais pavasaris nuėjo,
Kuriais takais nubrido mūsų dienos
Tarsi dvelkimas šilto kvapaus vėjo — —
Nebesugrįšim čia daugiau nė vienas
Paskint mažų gelsvučių žirginėlių.
Tiktai pavargęs paukštis ant nulenktos šakos
Prie Tavo kapo ilgesį tolių dienų giedos.*

IS SUTEMŲ PILKŲ

*Iš sutemų pilkų maži varpeliai skamba
Ir skubina žirgai neramūs ir greiti.
— Užtrenk duris kietai, skraiste pridenki langą,
Lai čia tas skambesys, tas aidas neįsklis.
Praskubins lai žirgai neramūs ir greiti...
Iš sutemų pilkų maži varpeliai skamba.*

*Juoduos plaukuos perlu ištirpę snaigės žėri
Ir laimės akyse atošvaistė šviesi.
Jaunyste ir širdim o lėkit pasigėrę
Nematomi veidai, nežinomi nakty...
Varpelių skambesys nuklys, ištirps toli — —
Juoduos plaukuos perlu ištirpę snaigės žėri.*

VIENUMA

*Žalios akys, brangios akys
Kaip gelmė nakčių,
Ir pavargę svarios kasos
Leidžias nuo pečių.*

*Blyškos rankos sukryžiuotos,
Mezginių skara.
Ateini pro vėją juodą
Tu tyli, viena.*

*Ką sakytum, kur nuvestum
Klystančią mane —
Turty paslėptų atrasti
Užburtam sapne?*

*Ne, nešauki, nevilioji,
Nekvieti tolyn.
Su varpeliais baltumoje
Skambančiais din-din.*

*Tiktai lūpom vos palieti
Uždaras akis —
Ir juntų — pro nykų, kietą
Šaltį saulė švis.*

LAIMĖ

*Juk jos nėra, brangus — tai žodis dainoje.
Tai pasakoj gražioj užmigus karalaitė.
Turėtum eit ilgai — per kalnus ir marias,
Jei ją norėtum rast — ilgai turėtum eiti.*

*Neverps baltų linų trobelėje sesuo,
Ir laumė neatneš iš marių aukso žiedo.
Tai gražūs žodžiai tik, kaip liulantis vanduo
Nuo rankų ištiestų kad rieda ir nurieda.*

*O vis tik ten toli — už marių, už kalnų
Yra kažkur šalis, kur žydi šviesios gėlės.
Ten šypsosi dangus ir negandos sparnų
Nekrinta ten baugus ir slegiantis šešėlis.*

*O vis tik ten toli — už marių, už kalnų
Yra kažkur šalis, kur nėra juodo keršto.
Ten ilsis džiugesys ant pievų, ant kelių.
Vidudienių kaitra ramybės šypsnį barsto.*

O BŪK LENGVA SMILTIS

*O būk lengva smiltis tu, pridengus mano veidą,
Akis pridengus mano, o būk lengva smiltis!..
Nelauk daugiau jau, motin, kai sutemos čia leidžias —
Sūnus žaliom palaukėm gimtan naman negriš...*

— — — — —

*Žinau sodybą Tavo apleistą ten prie kelio —
Visi takai užžėlę ir sodai iškirsti.
Ten mirusių gėlių sudžiūvusiais lapeliais
Stiklai langų šviesiųjų seklyčioj uždengti.*

*Pavasariais ten žydi papurusios alyvos,
Išmintame daržely bijūnas žiedą ties,
Velėnoje dainuoja Tavasis kraujas gyvas
Ir dega aukso saulėm pro juodumą nakties.*

— — — — —

*O būk lengva smiltis tu, pridengus mano veidą,
Akis pridengus mano, o būk lengva, smiltis!
— Nelauk daugiau jau, motin, kai sutemos čia
leidžias —
Sūnus žaliom palaukėm gimtan naman negriš...*

MES MOKĖSIM NUMIRT I

*Ne už svetimą mintį, ne už svetimą žodį
Mes mokėsimė didvyriais mirt —
Tik už rytą, kuris laisvės saulę parodys,
Mes mokėsim numirt.*

*Jau laukais, jau keliais didis šauksmas patvino —
Virpa žemė ir dreba erdvė.
Ilgesys kaip liepsna žiebias žiebias krūtinėj,
Kaip šviesi spinduliuota žvaigždė.*

*Būk pasveikinta, saule, pakilus virš žemės,
Būk pasveikinta, ryto šviesa!
Šaukiam mes čia pro vėliavų minią neramią,
Šaukiam mes po velėna žalia...*

*Mūs krauju pražydės čia palaukėje gėlės.
Mūsų maldą pats Dievas išgirs!
Už Tėvynės dangaus skaisčiai švytintį mėlį
Mes mokėsim numirt!*

NEŽINOMAJAM I

*Ir tokį vakarą, kai ant peties juntų aš Tavo ranką
Ir Tavo žingsnį išgirstu šalia savęs —
Man norisi svajoti apie miestą, toli esantį —
taip didelį ir trunkų,
Nerūpestingas šypsena ir muzika pripildytas gatves.*

*Man norisi svajot tada apie mažytį kambarėlį,
Vijoklius juodus, kabančius atvirame lange,
Ir žodžius užmirštus, ir vakarą rudens apleistą, vėlų,
Kai židiny giliam plevena traškanti liepsna.*

*Ir aš svajoju: — Kaip labai norėčiau ten sugrižti,
Galbūt sustot tik prie tų vartų, gatvės tos...
Pasigėrėti dar, kaip katedros vitražai saulėj tviska,
Kaip skamba oras nuo varpų vakarių
sklindančios maldos*

*Galbūt, galbūt ten pasakytų man kažkas: — Atleidau.
Gal pasakytų: — Niekur jau nebeik iš šių namų...
Ak, ne... Čia vakaras. Ir Tu tiktai žvelgi
į mano veidą,
O miglos klostos, supasi ant upės, ant laukų.*



*Tas valsas primena Tave.
Matau sodą, vakarą kaip stiklą šviesų, trapų
Ir miglą kylančią ant upės.
Juntu žolės atvėsusį ir svaigų kvapą,
Prie kojų — smilgų drėgnas šluoteles,
Ir muzika tarsi svaja
Kažkur, rods, neša, supa...
Tas valsas primena gyvai Tave.*

*Nepamenu nė vieno Tavo žodžio
Tiktai kaip ežero naktinį vandenį — galias juodas akis,
Nepamenu. nė vieno Tavo žodžio.
Tiktai žinau — jau niekad nebebus tokia naktis.
Kai žvaigždės prie mėnulio priartėja
Tarsi išdykusios ir išsipuošusios šokėjos,
Tarsi linksmų vaikų būrys...*

*Ir aš nepamenu nė vieno Tavo žodžio.
Tiktai tas valsas primena Tave.
Lyg padvelkimas šilto, minkšto vėjo — —
Tik kai čia vieši vienuma,
Minių — kažką negrįžtamo, seniai praėjusio...*

ISDAVIKUI

*Eik, tu eik ir niekad nesugrįžki,
Nesustok, kur sodyba gimtoji —
Tave smūtkai prakeiks pilkų kryžkelių,
Verks akmuo, tavo mindomas kojos.*

*Ar ne motė tavo užaugino,
Užliūliavo baltoj klevo lingėj?
Ar ne tu plačių pievų gėlynuos
Augai vaikas guvus ir laimingas?*

*Ne, ne tu! — Tai sapnuota, girdėta —
Ne tavo brangios rankos lingavo! —
Tavo veidas gėda pažymėtas,
Kaino ženklas nūn kaktoje tavo.*

*Iš miškų, nykių raistų, kimsynų
Brolių kraujas kerštu dangų šaukia.
Lai pakils tie, kuriuos tu sumynei
Atnašauti neužbaigtą auką...*

*O tu eik, o tu eik ir negrįžki,
Tu sutirpk prakeiksme kaip šešėlis.
Lai nutrins juodą dėmę užtiškusią
Nuo tėvynės šviesi saulė kėlus.*



Vėjau, mano vėjau, kur mane nuneštum? —
Būčiau lengva snaigė, sausu lapeliu...
Kažin ar į tolų, išsvajotą kraštą
Džiaugsmu apkabinęs neštum ir nuneštum
Mėlynoj padangėj debesų keliu.

Lai liktų čia skausmas, ašaros ir baimė,
Lai liktų čia juokas, sklidęs kažkada —
Apkabink ir neški — laukia mūsų laimė —
Už gyventą dieną miela dovana.

Kam lenki tu klevą žalią iki žemės?
Ko į taką krinta nulaužta šaka? —
Pažiūrėk — padangė debesim aptemo.
Tu lenki, tu spaudi maldai mus prie žemės...
— Ak, po mūsų kojų smiltis kruvina!..

„JUODOSIOS KATĖS“ RESTORANE

LE CHAT NOIR — liepsnoja skaisčios raidės.
Tokia svaigi, tokia aistri naktis!
O moterys! O moterys! O porceliano lėlių veidas!
O šypsena! O dažas! Kur širdis? —

Parkete tango. Raitosi šokėjos.
Ir šviesos mainos kūno lieknume.
Mus veja ilgesys. Mažyte, ko atėjome —
Paryžiaus ar nakties tu alkana?

Ar meilės? Pasakyki — man vis viena.
Metalas skambantis už aistrą užmokės —
Šampanas lūkestį kažko didaus užlieja,
Šampanas ilgesį taip pat sieloj užlies.

Už tų dažų, už šilko, už karolių
O pasakyk — ar širdį tu turi?
Pilna taurė. Pamiršk koketės rolę.
Išgerk ir būk šią naktį nuoširdi.

LE CHAT NOIR. Šypsotis tu nustojai.
Vėduoklę tu kaip sparną suglaudi
Ir ant to šilko, dažo, ant karolių
Nukrinta ašara sunki sunki.

NENORĖK SUPRASTI

*Nenorėk suprasti, mielas, mano meilės —
Mano meilė — vėjas, kaip ir aš pati.
Praskuba čia dienos lyg šešėlių eilės —
Nenorėk suprasti, mielas, mano meilės —
Ji, kaip aš — praeina šypsanti, toli...*

*Ak, o pasakyki — juk naktis nugirdė
Tąsyk Tavo sielą — pasakyk — naktis.
Atnešiau kaip taurę sklidinčiausią širdį...
Ak, o pasakyki — juk naktis nugirdė,
Kuri niekad niekad atgalios negriš.*

*Kaip ir tasai vėjas, kaip ir mano dainos,
Kaip atgal negrišiu gal ir aš pati...
Pasakyki, mielas,— viskas juk praeina,
Kaip ir tasai vėjas, kaip ir mano dainos,
Kaip svajota laimė tolima, šviesi...*

MIRTIS

*Juntu — ji taip arti. Ir tikras jos artėjimas —
Ne medžių šlamesys juodoj gelmėj naktų
Ir ne margų žiedų darželyje kvepėjimas.
Juntu — ji taip arti, ir tikras jos artėjimas
Kaip dangumi sunkių, audringų debesų.*

*Suspauski ranką dar, palieski mano veidą
Ir lūpom taip brangiom liepsna teprakalbės.
Prisimenu — tada taip giedriai saulė leidos.
Tu pasakyki man, kad viską man atleidai
Ir juodu smerkimu nesunkinki širdies.*

*Kai vakarais dainuos varpai bažnyčių bokštuos,
Tu prisimink mane, tik vienkart mane.—
Ramybės, vienumos taip nuostabiai ištroškau.
Kai vakarais dainuos varpai bažnyčių bokštuos,
Pajusk — aš su Tavim visad visad drauge.*



*Ar Tu jauti — tai kužda mūsų žemė.
Tai mūsų žemė — žydinti, giedri.
Ne, nesakyk, kad taip keliai aptemę —
Ne, nesakyk. — Tai kužda mūsų žemė.
Pajuski saulę — dega ji toli,
Pajuski saulę, — tarki — jinai grįš
Kaip trokštama ir laukiama viltis.*

*Ir slegia man pečius šiurkšti milinė,
Ir graužia sielą juodas ilgesys.
Kažkur giliai rusenantis krūtinėj...
O pasakyk, argi todėl mes gimėm,
Kad mirtumėm bereikšmiai ir maži? —
Tai kužda žemė. Mūsų žemė čia —
Krauju pirкта, brangi ir mylima.*

*Tavam veide tarsi žvaigždė įspindo
Nestoti — eit, su upėmis sruvent!
Ei, jūs visi! Kurie mus trypiat, mindot,
Kurie užmušti norite troškimą
Laisvai alsuot ir laisvėje gyvent —
Drebėkit! Mums gana likimą skirt —
Už savo žemę mes mokėsime mirt.*

TAI NE ŽODŽIAI TAVI

Ak, brangus — pelenai, pelenai! —
Tai ne žodžiai Tavi apie laimę —
Tai sodybų tolių pelenai,
Pelenai mūsų gimtojo kaimo,
Čionai vėjo šiaurės atnešti.
Tai ne žodžiai, ne žodžiai Tavi.—

Tai iš raistų nykių ir miškų
Šauksmas čion prispaustų ataidėjo.—
Nesurastų gal niekas kapų,
Kurie mirė ir laisvę žadėjo,
Kurie niekad atgal nesugrįš
Pro pilkąsias dienas nei naktis.

Ak, o vis tiktai rytas ateis,
Kelsis diegas pro drėgną velėną,
Ir siūbuos, ir linguos vėl žiedais
Mūs Tėvynės laukai platūs, pievos...
Tu sakyk tada: — Laimė. Ji čia,
Švitus laisve didinga, giedria.

NEREIKIA MAN

*Nereikia man nei žodžių, nei paveikslų.
Pamiršk visas kartotąsias dainas.
Visur matau aš Tavo veidą giedrą, aiškų
Ir slaptomis ilgiuos Taveš.*

*Nereikia man bučiavimų, nei apkabinimų,
Nei tų svajų, kad laimė, taip šventai laukta, orti.
Juntu Tave, nešu — kažkur giliai krūtinėje...
Mes prieš likimą nuostabiai maži.*

*Tai kam sakyti, tai kam kalbėti? — Nereikia.
Taveš nebus — tai nieks nesugrąžins...
Nei svajos tos, nei žodžiai, nei paveikslai
Išėjus kartą grįžti neparvadins.*

TU PRISIMINK

*Tu prisimink — žydėjo vyšnios,
Palūžę baltumu.
O Tu sakei, sakei, kad grįšim,
Sakei, kad rytas bus.*

*Klestėjo vasara žalioji
Po dobilus kvapnius.
O svetimtaučių piktos kojos
Išmindžiojo laukus.*

*Lingavo vėjas aukso kvietį,
Vosilką prie ežios,
Skubėjo, lėkė baltos dienos
Tolyn kaip niekados.*

*O Tu, kur Tu? — žydės vėl vyšnios,
Kvėpės vėl dobilais.
Praėję vasaros negrižta
Ir viskas gal praeis.*

*Sugrižta rudeniai auksiniai
Šalti ir svetimi.
Kada sulauksim tikro ryto,
O broliai mylimi!*

ŽIEDAS SU MONOGRAMA

Būk nebylus, auksinis mažas žiede,
Būk nebylus ir niekad niekad atminimais nešnekėk
Taip per asfaltą, pastatus didingus metai rieda ir
prarieda,
Ir nesustos jau jie širdies atbudinti iš naujo vėl
gyventi ir mylėt.

Mįslingai tu spindėk prieš saulę šviesią
Ant stalo užmirštas, nejudinamas nuo seniai.—
Tu praeities atgal niekad nebeparkviesi —
Tai vėly rudenį šalnų nugairinti žiedai.

Jau niekada nebepradės užgesusi viltis rusenti,
Į tave žvilgsnį metus, mažas žiede, niekada.
Ir tosto nebekels pavasario triukšmingoj šventėj
Tavuoju spindesiu pagražinta ranka.

Jau niekada. Ir veltui ilgesį dar toly gieda
Čia paukščiai soduos iš svečių kraštų užklysdami.
Būk nebylus, bežodis būk, auksinis mažas žiede,
Ir mirk dienoj su ta mažyte, su praėjusia širdies
paslaptimi.

IŠEINANT

*Savo juoką išbarstysiu į devynis vėjus.
Aš kaip audros, aš kaip vėjas amžinai laisva! —
Tik nešaukite sugrižti kartą jau išėjus
Ten, kur žemė nuo mūs kraujo žėri raudona.*

*Užsimerks auksinės akys išsvajotos saulės,
Nardins šaką baltas karklas vandeny Lėvens.
Mes išeiname, išklystam kaip daina pasauly —
Lai už mus palinkę kryžiai dieną atgyvens.*

*Lai už mus čia baltos vyšnios atžydės gegužy,
Lai už mus mažytės gėlės miršta lapkrity.
Upės skubina į tolį, amžių giesmę ūžia,
Prieš žvaigždynus ir tą žemę mes tokie maži!*

*— Mano džiaugsmas, mano dainos, mano laimė mirė
Mano meilė, išmylėta nebūties naktų.
Tik nešaukit man išėjus pro laukus, pro girią
Čia, kur rytmečio ugnyje be vilties tamsu.*

PARTIZANĖS LIZOS ATMINIMUI

Vai, taiklus manasis automatas,
Vai, galinga mano granata!
Priešai atėjūnai tepamato,
Ką mergaitės gali taip silpna ranka.

Mums nereikia pažady, nei jūsų saulės —
(Mūsų saulė dar pakils didi, šviesi!)
Dar pakils, dar atsibus visam pasauly
Laisvės šauksmas kaip varpų giesmė toli.

Iki savo paskutinio kraujo lašo
Mes kovosime prieš jus visus visus!
Kam jūs baimę, kam jūs prievartą čia nešat,
Ko likimas mums toks skiriamas žiaurus?

Nepabūgsim jūs grasinimų nei šūvių —
Vienąkart kraujuota vėliava nukris...
Na, tai kas, jeigu rytoj gal mano kūną
Gatvėj budelis išniekintą tampys.

PASIILGIMAS

*I langines sidabro lietu vėjas kala
Ir slankioja tik sutema tarsi vagis.
Gal Tu mane prisimeni, gal Tu šią valandą?
Ir veria ilgesys nuvargintas akis...*

*Nebūsiu aš gėle prie viešo kelio
Ir eidamas Tu nenusiksi, paliksi mane.
Nebūsiu aš maža rausva gėle prie kelio
Ir nežydėsiu, ir nevysiu Tavo atlake.*

*Nebūsiu aš naktis, kuri uždengia Tavo žingsnį,
Ar girios glūduma, priglaudžianti Tave.
Ir su berželiais pakely niekad audroj nelinksiu,
Neatskambėsiu tolia šienpjovio daina.*

*Juk aš miriau Tavam gyvenime, ir anksty
Pavasarij manęs čia niekas neminės.
O kažkada svajojome — atlėks balandžiai.
Jų snapuose alyvos žiedas pražydės.*

*Sulauk, sulauk Tu tos dienos kaip sapno,
Ilgai svajoto, ilgai trokšto — tos dienos.
Iš metų tų praėjusių, tamsių lyg kapas
Atklys viešėti tik mano žodžiai iš dainos.*

NEŽINOMAJAM II

Nesakyk, jog meilė...— Medžiuos vėjas juokias
Ir ploni šilkiniai sklaidos jo plaukai.
Šiandien trokščiau eiti, niekur nesustoti,
Neklausyt, kaip vėjas aukštuos medžiuos juokias,
Neklausyt, kaip kužda rasoje žiedai.
Nesakyk, jog meilė,— Medžiuos vėjas juokias.

Ir norėtus šiandien taip kažkam sakyti,
Kad gražioji laimė nuostabiai trapi.
Tu kaip smiltį mano vardą išbarstysi
Tarp dienų giedriųjų skubančios jaunystės,
Ir liksiu kažkur aš — užmiršta, toli...
Ir norėtus šiandien taip kažkam sakyti.

Prie peties man Tavo prisiglausti gera
Ir vienatvėj veidą Tavo prisimint.
Nors tas viskas dūžta, nors tas viskas melas!
Prie peties man Tavo prisiglausti gera,
Bet aš nesustosiu skaidrių šukių rinkt.
Nesakyk, jog meilė,— šukės tik ant kelio.

SAULĒS BALSAS

*Per debesis, per kalnus, slēnī
Lyg rankos tolimos pavargē išsitiesia
Baugiu maldavimu pro vakarą ir vienumą.
— O mano išsvajotas, baltas mieste,
Degs baltaisiais bokštais mėlynoj tolybėje —
Kas lig tavęs nuėjo, kas nuklydo,
Kas į viešnagę tavo buvo kviestas? —
Per debesis, per kalnus, slēnī
Tik rankos tolimos pavargę išsitiesia.*

*Girdėjau balsą. Balsą — tamsų, šiltą
Ir minkštą kaip liūliavimas ant marių.
Ir veidą kažkieno mačiau auksiniais spinduliais
nupiltą,
Jutau nežinomą ir stiprią galią...*

*Ir pakilau nuo žemės ilgesiu pavargęs,
Kur medžiais, žolėmis plėtojas juodas vargas.—
Tai saulė šaukia, girdžiu šauksmą jos nemarų.
Tai balsas, balsas toks tamsus ir šiltas
Ir minkštas kaip liūliavimas ant marių.*

MYLIU TAVE

*Myliu Tave, myliu, nes Tu — kuris praeina,
Šiandieną čia viešės, rytoj jau nebebus.
Tavęs nesuvilios čia apie laimę dainos,
Neapsistosi Tu prieš pokylių namus.*

*Neapsistosi Tu, nes Tu — kuris praeina
Ir niekas grįžt atgal Tavęs nebeparkvies.
Šešėliu būsi Tu, saulėlydis kai mainosi
Sutirpdamas lėtai juodam glėby nakties.*

*Žinau, kad niekada nejuos liemens tos rankos,
Akys neįsižiebs liepsnelė niekada
Ir lūpose šypsnyš — ak, toks mažytis, menkas —
Į veidą nenukris kaip brangi dovana.*

*Žinau, kad niekada, nors būtų daug svajota,
Sapnuota daug tuščių, labai gražių sapnų.
— O tolimi keliai! Nėra čia kur sustoti...
Ir nesustosi Tu, nors daug būt' pažadų.*

*Myliu už tai Tave kaip šlamesį fontano,
Kaip topolius tylus naktiniam sidabre.
Myliu, nes niekada, niekad nebūsi mano,
Nes praeisi tolyn kaip vėjas, kaip audra.*



*O Viešpatie! Norėčiau būti skiedrele maža
Ar valtimi, ar žiedlapiu mažos gėlės
ant amžinybės upės.*

*Pakelk nuo žemės purvo apkabindamas mane
Po savo sielvarto našta suklupusį
Ir nuo gyvenimo dainos kraujuotom
ir suskeldėjusiom lūpom*

*Leisk prisiliest smilties mažytės su malda,
Kur ilsis Tavo paliktos kadaise pėdos,
Kur Tu kažkad seniai seniai buvai praėjęs —*

*Pro marmuro šventyklas aukštas ir stabus,
Pro aukurus, altorius griūvančius ir dulkes.
O Viešpatie, tauta Tavoji atsibus,
Tauta Tavoji prisikels pro Tavo meilės burtą,
Maldaus malonės tavo pėdsakuos, Tavo
prisakymuos ir giesmėje vilties parpulti,
Blaivysis pikto troškulio rūstim aptemdytas dangus,
Ir pražydės baltom lelijom žemė ten, kur
ilsis Tavo paliktos kadaise pėdos,—
Kur Tu, o Viešpatie, kažkad seniai buvai praėjęs.*

1. IŠ KUR MES EINAME?

*Iš kur, sakykite, iš kur mes einame?
Iš kokio viešpaties, iš kokio dievo namo? —
Atsinešam tik sielvarto ir vargo juodą dainą
Ir ilgesį — širdies pulsavimą neramų.*

2. KAS MES ESAME?

*Gal mes daigai nežinomi, ant dirvos lapelius ištiesę,
Gal žvaigždės mes, žaibai, kurie sušvitę gęsta,
Akimirksniui palikę ruožą šviesų?
Ir nėr atsakymo — o kas mes esame?*

3. KUR MES EINAME?

*Tai mums dainuoja girios, žemė, upės,
Tai mes dienas ir sielą trapiam džiaugsmui mainome
Į kruvinus klanus ne kartą klupe...
O kur nueisime, ir kur mes einame?*

ATGYVENAU AŠ SAVO DIENĄ

Atgyvenau aš savo dieną, pilną saulės,
Dabar ruduo ir gūdų žingsnį jo girdžiu.
Jis eina pro žvaigždes ir pro visų dienų šviesius
pasaulius
Su juodu sielvartu, su sopuliu giliu.

Atgyvenau aš savo laimės valandėlę
Kaip brangų akmenį atnešus sieloje,
Ir veidą tolų, veidą kažkieno vėl praeitį prikėlusį
Nešu kaip gražų žodį dainoje.

Ak, netiesa, jeigu kas sakė — nėra džiaugsmo,
Nors trupiniai nubyra kartais nejučia,
Ir lūkesy tyliam kažko taip laukus nesulaukus
Atbus viltis šviesi ir tolima.

Tiktai ne man. Kas buvo — viskas atgyventa.
Ko trokšta taip, ilgėtasi — negriš.
Tik vardą tolų, veidą kažkieno — tarsi relikviją
mažytę, šventą
Vis amžinai nešios širdis.



*Mūs dalia vienokia, bendras mūs likimas,
Mūs vienodos dienos kaip lašai vandens.
Mes visi taip trokštam tik aušros Tėvynei
Pro sunkias ir juodas ūkanas rudens.*

*Kas, kad mūsų maža — mes nesudrebėsime
Prieš piktąsias priešo šautuvų ugnis.
Mums dar liks gimtųjų čia beržų pavėsiai,
Kada mūsų kapą smėlis užpustys.*

*Krinta tykios naktys, krinta pilkos dienos,
Kruvinąją žymę rėždamos širdin.
Ak, dar mes sustosim, mes visi — kaip vienas
Aukurui Tėvynės liepsną sugrąžint.*

*Atsibus kapuose užmiršti didvyriai,
Sutrūniję kaulai akmenį praskels,
Kada mes pakilsim,— mes — vaikai iš girių —
Ir ant mūsų žingsnių rytas pasikels...*

VADUI

(Ami)

*Pro cigaretės retą, žydrą dūmą
Matau pavargusias nuo nemigos akis.
Mes pergyvenome daug, jau daug sunkumų,
Jau kartų daug mus vijosi mirtis.*

*Ir daugel kartų nuslėgė Tau petį
Planšetė gal ir šautuvas sunkus.
Ir slėpė nuo audros daug kartų mus tik medis,
Ištiesdamas nurudusius lapus.*

*Jau daugel kartų išeities nebuvo
Iš padėties — beširdės ir piktos,
Ir jau ne vienas iš mūsų tarpo griuvo
Ant žemės ginamos — mums taip brangios, gimtos.*

*Bet nė vienam iš mūsų viltis negeso,
Nė vieno mūsų negąsdino naktis.—
Pro cigaretės dūmą žydrą, retą
Matau pavargusias, bet degančias akis.*

NUOTRUPOS IŠ DIENORAŠČIO

*Tu sėdi čia visai arti. O medžiai tylūs, tylūs
Tarsi iš popierio tamsaus šią naktį iškirpti.
Tu sėdi čia. Ranka juntų. O taip toli, tarsi už
šimto mylių,
Ir ilgesy, ir laukime nepaprastai toli.*

*Žinau gerai — tik smulkmenos mažytės mus gal skiria
(Ir smulkmenoj dvasia tegyvenu).
Kalbi. O Tavo žodžiuose tolus ošimas girių
Ir skundas vienišo klajūno be namų.*

*Kas mus suriš, ir kas gi mus suartins šią naktį,
Jei susitikom netikėtai tam pačiam kely.—
Ne žodžiai tie, ir ne kaip ežero gelmė dvi juodos akys,
Ne ilgesys, užrašomas širdy.*

*Neprašnekės virš mūsų galvų palinkęs žilas topolis,
Ir ta naktis — ji amžinai neprašnekės.
Negaila nieko man. Siela pilna kažkokio sopulio.
Nesuprasi. Atleisk. Per daug jau pasakiau ir taip,
per daug — išties.*

MERGAITEI NUO JŪROS

*Viens kitam mes, mergaite, taip tolūs
Tarsi paukščiai audros vidury.
Tu kalbi apie naktį ant molo,
Jūrą, užmirštas pėdas smėly.*

*Ir balse Tavo — žalios ošimas
Tų bangų, nenurimstančių vis.
Ir balse pilna vėjo siautimo
Per puta skiauterėtas vilnis.*

*— Ak,— sakai,— mes gyvensim dar džiaugsmą,
Griš dar dienos kaip šviesūs laivai.
Tu sakai — mes dar laimės sulauksim,
Laisvės ryto kai švis spinduliai.*

*Taip, sulauksim, mergaite, nuo jūros,
Balto ryto sulauksime dar.
Tik ar sielvartas, širdį užbūręs,
Sugrąžins brangų džiaugsmą atgal?*

*Tiktai skausmo naktis, įbraižytas
Paakiuose likimo sunkaus,
Ar pajėgs dar ištrint šviesus rytas,
Kada saulės ir juoko bus daug?*

1947-ųjų SAUSIS

(prisiminus kpt. Dubinina)

Šiandien Tu čia — ir Tau mylėti leista,
Bučiuot visus ir svaigti pažadais.
O ryt, o ryt — likimas mūsų keistas
Nuves visus savais skirtais keliais.

Tavam veide aistrų žaidimas tikras.
Sakais esąs iš tolimos Maskvos.
O kas Tave, o kas čionai atvijo
Iš tos šalies šiurpios ir kruvinos?

Tau ant krūtinės žybčioja medaliai,
Pety — ženklai žvaigždelių keturi.
Ir Tau ant piršto, remiančiojo kelį,
Pavogtas žiedas kažin kur stoty.

Sakais esąs tarybinės tėvynės
Tu bolševikas tikras lig širdies.
Tavo dvasia juodu kerštu patvinus,
Kas prieš Tave sustos — visiems, visiems...

Ak, taip! Puiku! Pakelkim laimei tostą.
Aš dėl Tavęs šiandie tegyvenu!
Ir kai aušra rausvai gatves nuglostys,
Iš kėdės šios nebepakilsi Tu.

Ir iš namų jau šių nebeišeisi.
Čia Tavo kelias savo galą ras — — —
Tikrai — koksai likimas mūsų keistas —
Šiandieną Tu, rytoj galbūt jau aš...

AR SUGRAŽINS?

*Ar sugrąžins šiandien dar kas jaunystę mūsų tyliąją
Su tais žilvičiais paupy ir tėviškės laukais...*

*Tylu. Tylu visur aplink. Tik šauksmo aidas girioje.
Tik sielvarto juoda dalia vėl prašneka jausmais.*

*Išgėrėm, rodos, viską jau, o viską iki dugno
Ir gersime toliau, draugai, jau iš tuščios taurės.
Neišsiduosime niekad, kaip baisiai kartais liūdna,
Kad tų dienų, tarsi žirgų, jau nieks nesuturės.*

*Neišsiduosime niekad, jog pro džiaugsmingą juoką
Norėtus eit, norėtus verkt, tamsioj nakty ištirpt...
Ar veltui paukščiai vienuoj priklydę žemei suokė,
Kad lemta dienai kaip žiedam ir širdžiai mūsų mirt.*

*Ne veltui. Ne. Ir jau nebus daugiau mums nieko
nieko —*

*Nei tėviškės brangių namų, žilvičių, paupių.
Jaunystė, juokas ir daina kažkur toli palieka
Už tų liūdny klaidžių kelių, nykių mirties nakčių.*

VIENAI MERGAITEI I

*Tu buvai man keista. Nežinojau Tavęs.
Sviro kasos. Lazurinės akys.
Aš maniau, kad mus miesto gal triukšmas suves
Nugėrimo ir skambesio naktį.*

*Susitikome mes. Ne parketas žibus,
Ne vainikai, ne šviesos auksinės —
Miškas gaudesiu tykiu pasveikino mus:
Automatas ant Tavo krūtinės.*

*Vai, nuplaus Tau rasa švelnų ružą skruostų,
Vėtra greit Tau kasas peršukuos čia.
Ak, ir būsi čion Tu jau tada nebe Tu,
Tik šešėlis, kurs nykumą guodžia.*

*Kažkada nedrįsau Tau net rankos paduot,
O dabar — mes draugai vieno siekio.
O dabar mes draugai. Na tai kas, jei ruduo
Tik voratinklių giją tetiesia.*

*Tu buvai man keista. Ir palik man keista.
Ir palik tolima kaip žvaigždėlė.
Prisiminsiu kada Tavo lino kasas
Ir mūs eitąjį bendrą kelią.*

TU MELUOT IŠMOKEI

Šypsosi berniokas. Akys auksu dega
Ir plaukai angliniai baisiai padriki.
Ir žadi, bernioke, man žvaigždynų dvarą,
Debesis, mėnulį — viską man žadi.

Tu gražus kaip sapno apdainuotas princas.
Tu gražus kaip dainos sodžiuoj vakare.
Ir sakai — man žiedus pievose surinktum,
Kad nepalytėtų jų rudens ranka.

Ak, turėk, bernioke, sau žvaigždes ir saulę,
Debesis ir žemę — viską sau turėk!
Tu sakei — atneštum man delne pasaulį...
Ne, geriau tik vėjui Tu jį pažadėk...

Aš meluoti moku nuostabiai, bernioke,
Apie meilę, naktį, ilgesį laukuos.
Juk meluot, tikėki, Tu mane išmokei.
Tai todėl šiandieną iš Tavęs juokiuos.

ČIA DIENOS EIS

*Čia dienos eis, čia sunkūs ilgi metai
Ir ne, niekad atgal negriš jau jie...
Leisk atsiremt į Tavo, drauge, petį
Ir užsimiršt, kad mes dar ne namie.*

*Leisk užsimiršt, kad mus naktis pavijo
Šitam kely, klajūniškam kely,
Kad nevilties ištįsę juodos gijos
Vėl raizgosi ir sukasi minty.*

*Sakai — ne mums gal valandas beskaito
Bažnyčių bokštų laikrodžiai lėti,
Laukuos gimtiniuos sutemos tevaikšto,
Tėvų namely žmonės svetimi...*

*Leisk užsimiršt, priglausti karštą veidą
Prie tų vėsių, išblyškusių skruostų.
Jei laimė mus šį momentą apleido,
Tikėkim ryto pažadu džiugiu.*

*Čia dienos eis, čia sunkūs ilgi metai.
Ne amžinai mūs žingsnį globs naktis.
Vis tiek, vis tiek — gal po dienos, po metų
Skara kraujuoto gedulo nukris.*

TU KALBI APIE MEILĘ IR DŽIAUGSMĄ

*Tu kalbi apie meilę ir džiaugsmą.
Mainos krištolo trapūs stiklai.
Tu kalbi — kas nubalino plaukus,
Ko raukšle užbrėžti paakiai.*

*Ak, šnekėk apie meilę! Praeina
Gražūs žodžiai tolyn lyg sapne,
Tiktai niekad, niekad nepraeina
Juodas sielvartas, žemės kančia.*

*Pro stiklus, pro šviesas, Tavo žodį —
Juodą naktį regiu ant laukų.
Eina broliai. Kas kelių parodys?
Kur ras šilumą jaukių namų?*

*Jų veiduos ilgas ilgas laukimas —
Saulės, ryto šviesių spindulių.
Paskui juos seka liūdnas likimas —
Kelio galas tarp kraujo kelių.*

*Juos matau, kaip jie kaujas, kaip miršta,
Ir jų kapo gal nieks nežinos...
Tiktai motė tarp drebančių pirštų
Gal rožančių atvarstys už juos...*

*Ak, neklausk, kas nubalino plaukus,
Ko veide jau raukšlelių tiek daug.
Aš taip pat daug tikėjau, daug laukiau,
Daugkart mirtį prie šono jutau.*

MYLETAI MERGAITEI

*Bus prieblanda sunki, verks liepos šalia tako,
Gandralizdy toliam balti gandrai kalens.
Matysiu iš arti — tai Tavo žydros akys
Su ašary skundu, atodūsiu rudens.*

*Vai, ne, nesulaikyt, mergaite, švento siekio
Ir niekam nepakeist, kas skirta nuo seniai.
Mes kraštui mylimam, gimtinei mes prisiekę,
Kad grįš aušra dar čia, švytės džiaugsmu laukai.*

*Kai laisvas aš buvau — Tu viską man žadėjai
Su degančiom žvaigždėm ir mylinčia širdim.
Kodėl gi, pasakyk, šią sunkią valandėlę
Suabejojai Tu tais žodžiais ir manim?*

*Sudiev tad, mylima, gal jau nesusitiksim,
O jeigu taip ir būtų — tai kas, sakyk, iš to? —
Nueiname kas sau, tai gal ir pasiliksim
Kažkur toli toli — ant kelio nebe to.*



*Akmenyje ugnį skelia
Nenurimstantys žirgai.
Mūsų kelias — vėtrų kelias.
Mūsų laimė — amžinai!*

*Kam altoriai, pažadai tie,
Melagingi ir tušti.
Mūsų jausmui nepraeiti
Įgyvendintam širdy.*

*Mūsų meilei neužgesti,
Saule degs ji visada,
Mes pajėgsim nesuprasti,
Kas pagieža, kas klasta.*

*Linksta vėjyje medeliai,
Krato žiedlapiai rasas...
Mano kelias — Tavo kelias
Pro žvaigždynus ir aušras!..*

UŽMIRŠTAS VEIDAS

*Kažkad albumą atsiskleidęs,
Tarp daug veidų ir šypsenų
Žiūrėsi Tu į mano veidą
Ir neatminsi, kas esu.*

*Ir neatminsi — gal žydėjo
Žibuoklės mėlynos šlaite,
Ar vasaros apsvaigęs vėjas
Lingavo kvietį ties ežia.*

*Ir neatminsi — buvo naktys
Be miego, sapno ir vilties,
Kai jutom — nebūtis mus seka,
Tokia šalta ir be širdies.*

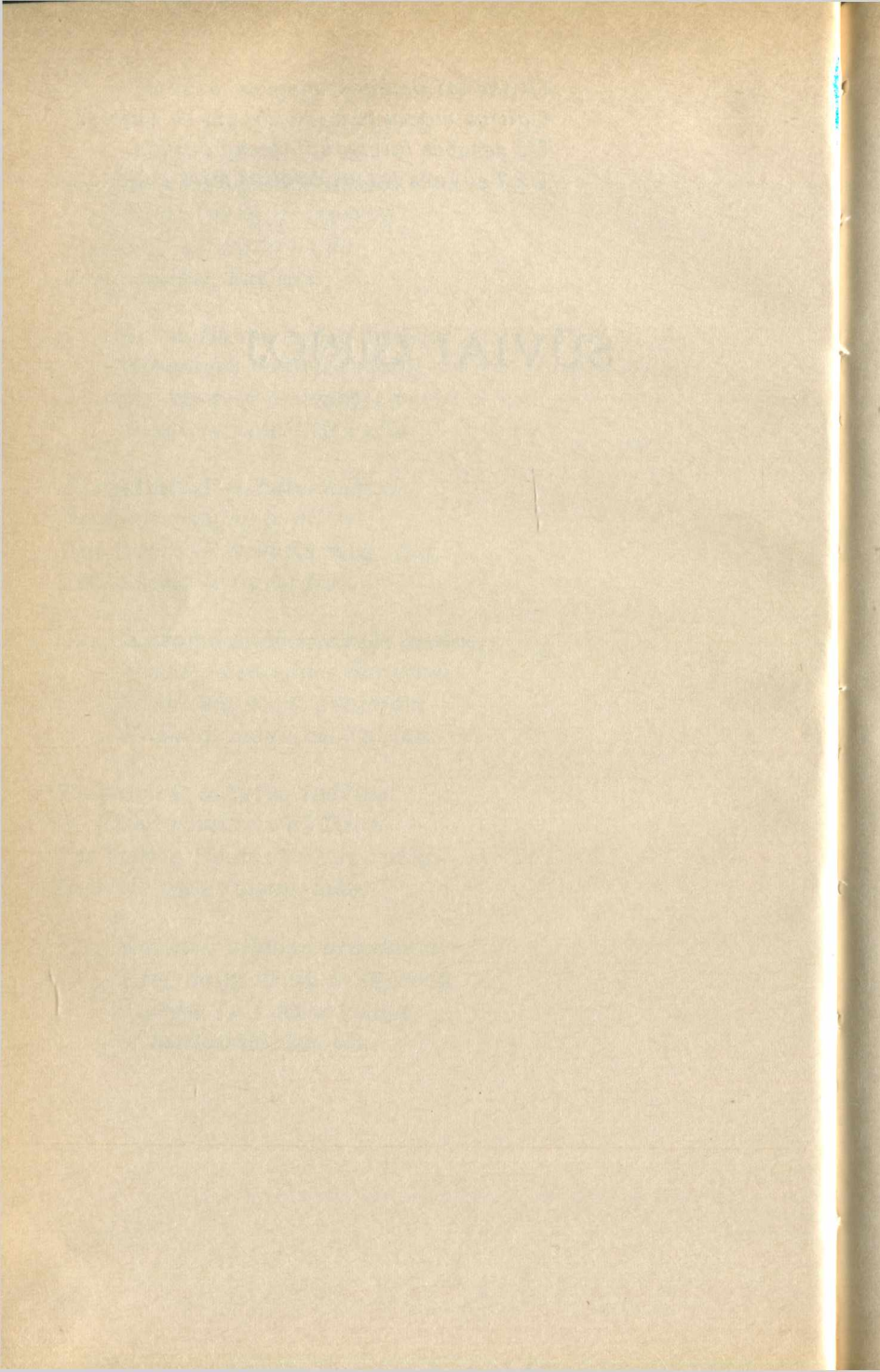
*Kuždėjo miško gelmės juodos,
Riedėjo žvaigždės dangumi,
Ir šviesią ateitį svajojom
Kažkad, menu, su Tavimi.*

*Tu pamirši sakytus žodžius:
— Visad atminsiu aš Tave! —
Tai trapūs žiedlapiai nuo rožių,
Nukritę vyst rudens take.*

*Kažkad, albumą atsiskleidęs,
Tarp daug veidų ir šypsenų
Žiūrėsi Tu į mano veidą
Ir neatminsi, kas esu.*

*Uraganai blaškos, viesulai atūžia,
Gailios močių raudos ūbauja su vėjais.
Už sesutės laimę, šviesesnę dalužę,
Už Tėvynės laisvę broliai mirt išėjo...*

ŠŪVIAI GIRIOJ



KŪČIŲ VAKARĄ

A. A. Vėjui prisiminti

*Žemė skęsta sidabro blizgučiuos,
Žemėj balta. Pajuodęs dangus.
Šventas vakaras šis. Šventas. Kūčios.
Jaučia Dievą kiekvienas žmogus.*

*Sienos bunkerio smaugia jaunystę
Ir veiduos ilgesys... Kas supras?
Taip norėtus nueiti, nuklysti,
Prie ugnies pasišildyt rankas.*

*Šventas vakaras šis. Gal ir priešai
Mus pamirš ir taip žiaurūs nebus.
Ar pas juos niekuomet gi nevieši
Toksai vakaras — giedras, jaukus?*

*Tylūs einat be tako, be kelio,
Grimzta žingsniai lediniuos pūkuos.
Kur jūs laušite trapią plotkelę —
Tu ir draugas, kokiuos gi namuos?*

*Mintys bunda, pakyla ir skrenda
Į negrižtantį ratą dienų.
Buvo valandos — šviesūs balandžiai,
Kai sakei — tarp žiedų gyvenu.*

*Kurgi motina, broliai, sesutė?
Kur tos dienos, kas jas beatšauks?
Ir šį šventąjį vakarą Kūčių
Tu žinai — Tavęs niekas nelauks.*

*Tylūs einat. Gal vėjas tai krykščia,
Gal tai kužda juoda neganda:
— Tau negrižti iš čia, nebegrižti.
Niekada, niekada, niekada...*

*Priešo kulkos — bitelės švininės
Tavo kelią į priekį pastos.
Tavo žingsnį pavijo likimas...
Ar jauti? Jis prie žemės baltos.*

*O prakeikti, prakeikti nūn būkit,
Kraugeriai, išdavikai pikti!
Šventas vakaras šis. Šventas. Kūčios.
Uždainavo laukai mirtimi.*

*Žemė ištiesė šaltąjį glėbį,
Žemė glaudžias artyn prie Tavęs,—
O rytoj Tavo kūną bejėgį
Pro namus, pro gimtuosius praveš.*

*Šaūkit, budeliai! Šaūkit! Kvatokit!
Mūsų kraujo nesotūs, oi ne!
Bus dar dienos šviesesnės, kitokios.—
Laisvė gimsta tik skausmo tvane.*

*Bus dar dienos! Visi lai išgirsta,
Lai dvasia ryžtimi dar liepsnos!
Net ir ākmens, ir jie nepamiršta
Mūsų krašto skriaudos kruvinos.*

1948 XII 24

PARTIZANO SESUO

*Tai neša sniegą, neša sniegą vėjas,
Tai rauda vėjas giesmę šermenų!
Ko negrižai ir ko naktin išėjęs,
Palikęs slenkstį mylimų namų?*

*Tai lekia sniegas, piktas baltas sniegas.
Sesuo sustos pavartėj prie klevų
Ir atsimins: jos vienas brolis miega
Ant miesto gatvės akmenų pilkų.*

*Ir drasko vėjas jo geltonus plaukus,
Ir spindi ledas negyvų akių,
Ir veltui Tu, ir veltui kartais lauksi
Sugrižtant jo palaukės takeliu.*

*Tik kam vaikam Tu audi plonas drobes,
Kam rietimus seklyčion Tu neši,
Jeigu šiandien brangiausiam savo broliui
Uždengti kūno drobe negali.*

*Tai neša sniegą, neša sniegą vėjas,
Tai rauda vėjas giesmę šermenų...
Tai Tu verkei — ne žvakės ten žibėjo,—
Tai žvaigždės verkė sielvartu gūdžiu...*

ŽUVUSIAM I

Vėjui

*Vai, kad ne tas klevas tėviškės palaukėj,
Ne žali arimai, ne baltieji sodai,
Ar Tu būtum ėjęs čia, kur nieks nelaukia,
Kur numiršta svajos, kur užgęsta godos.*

*Neša sniegą vėjas Tau ant balto veido,
Tau ant nuogo kūno neša sniegą vėjas.
Tu tyli šiai žemei viską jau atleidęs,
Viską atidavęs, viską atmylėjęs.*

*Neateis sesutė, motina ar brolis,—
Nepapuoš Tau kapo garbanotos rūtos,
Tik naktis paskendus ašarų karoliuos
Prie Tavęs prislinkus, vieniša išklūpos.*

1948 XI 17

KODĖL TAVĘS NĖRA?

Triukšmaujančiam būry kodėl Tavęs nėra?
Kodėl nieks neišgirs už durų Tavo žingsnio?
Man rodos — Tu grįžti su tylia šypsena
Ir galvos prieš Tave visų, visų nulinksta.

Pavasario dainoj — kodėl Tavęs nėra,
Kai svyra ilgesy papurusios alyvos?..
Man rodos — Tu grįžti su rytmečio giedra,
Visad toksai didus: visad mumyse gyvas.

Nakties žvaigždžių glėby — kodėl Tavęs nėra?
Kodėl Tavęs nėra brangaus ir numylėto? —
Man rodosi — gūdi gyvenimo audra
Praėjusių dienų ir skiauteles išmėtė.

Ir čia nebus Tavęs. Niekad Tavęs nebus,
Tavęs — žmogaus, kuris mums viską paaukoja.
Man rodos, kad vis tiek — lai vėjas plėš lapus,
Lai naktys čia dienas lyg skraistėm apvynioja.

Ir kas gi tie žiedai pavasario pirmieji,
Kurie margai užkris palaukėje takus?
Jie pievas čion visas, gal ir mane užliejo,
Bet kas, o kas iš to, jeigu TAVĘS NEBUS? —



*Ko gi Tu sustojai, ko susidūmojai
Aukštuos klevo vartuos, mylima sesule? —
Vakaro jau skaros pievas apvyniojo
Ir ant upių miglos sruogomis nugulę.*

*Ko gi Tu sustojai, ko Tau ašarėlė
Iš akių sužibus pamažu nurieda?...
Ar nuo žvarbių vėtrų nebepprisikėlė
Po langais palūžęs bijūnėlio žiedas?*

*Tai nakties vėsumas pumpurus užvožęs
Kviečia padainuoti jaunatve pas klėtį.
Tavyje atbunda tolimieji žodžiai
Kažkada sakyti, kažkada kalbėti.*

*Ir meni Tu brolių. Siautė pikti vėjai.
Jautėt — grėsme sunkūs debesys čia plauko.
Nieko nesisakęs vienukart išėjo,
Plieno žagrė liko vagoje ant lauko.*

*Tau jis pažadėjo vėl atgal sugrižti,
Kada žiedu juoksis žaliasai gegužis,
Kada subaltuoja tėvo sode vyšnios
Ir žiedais apsvaigę upeliukai užia.*

*Gal tai verkė medžiai, gėlės gal raudoja
Minant tokį šiurkštų, grubų tako molį...
Tujen išlydėjai ir ilgai žegnojai
Tamsų miško kelią, mylimąjį brolių.*

*Ir paskui regėjai — dienos čia praeina
Tarsi debesėliai ant dangaus mėlynės,
O aplink skambėjo svetimųjų dainos,
Svetimųjų kojos takelius išmynė.*

*Trečią kartą tirpo ant upelių ledas,
Jautė visa žemė atbudimą didį.
Pro seklyčios langą, kai staklės klega,
Tu dažnai žiūrėjai, vyšnios ar nežydi.*

*Sidabriniai lietūs ilgesiu nulijo,
Ir matei, kaip žaros vakarinės dega.
Viduryje lauko žagrė surūdijo.
Kas užbaigs pradėtą neužbaigtą vagą?*

*Plonos drobės balo pievoje išklotos
Ir kaip drobės balo lieknos vyšnios soduos.
Skarele Tu šluostei langą aprasotą,
Buvo dienos niūrios, buvo naktys juodos.*

*Krito žiedlapėliai, šaką vėjai lankstė,
Nežinia laukimo linko, ošė girios.
Vai ir iškukavo rytmetėlį ankstų
Tau raiba gegulė, kad brolelis mirė.*

*Kas akis užmerkė, kaktą pabučiavo,
Kas nušluostė kraują nuo jo mielo veido? —
Sutemos giedojo, sutemos lingavo,
Žvaigždės prie jo kūno melstis nusileido.*

*Ir mąstei, sesule, kam Tu audei drobes,
Kam rietimai dūli skrynioj suvynioti,
Jei net skepetaitę nuo galvos nugobus
Brolio basų kojų negali užkloti...*

AŠ NORĖČIAU DAINUOT

*Aš norėčiau dainuot apie rytą ir saulę
Ir gegužio gražuolio žiedelių marias.
Man atrodo, širdy susikūrė pasaulis,
Kurio dulkės minios niekados neužneš.*

*Aš norėčiau dainuot apie pasaką seną,
Kur sidabro varpai užkeikti ežere,
Ir pamiršt, jog čia daug kas sielvartą mena,
Kad už lango ruduo ir laukuos jau ruduo.*

*O daina! O daina! Tu pakilk lyg jaunystė
Virš melsvųjų kalnų kad pakyla aru.
O daina! O daina! Nugalėk žemėj viską,
Kas patamsiuos keros, kas nuožmu, kas baugu.*

*Vis taip nulekia, nuskuba dienos
Pilnos laimės ir pilnos kančios.
O kada, o kada ant blakstienų
Džiaugsmo ašara šviesi žėruos?*

*O kada prieklėtyje armošką
Kaimo bernas vėl plėš vakarais?
Šūviai girioj ir kryžkelėj pokši —
Daug brolių iš ten nepareis.*

*O kada gi dainuos vėl jaunimas
Pilnas laisvės, jaunatvės dainas? —
Mes beteisiai į savo likimą,
Mes beteisiai į savo dienas.*

*Nesugrįš jau mums valandos linksmos,
Rytas niekad džiaugsmu nebeauš.
Kai pavasariai tuopose linksta,
Gal širdis daugiau nieko nejaus,*

*O tik smėlį, tik gimtąją žemę,
Sapną amžiną, sapną tylos...
Užmigdys mirtis dvasią neramią,
Nežinia amžinybės užklos...*

*O tačiau mes gyvi pasiliksim
Laisvės žody, dainoj ir darbe.
Mūsų žingsniais kiti eis patikti
Šviesios saulės gimta vėliava.*

AR MENI?

*Ar meni, kaip gluosniai supėsi prie upės,
Kaip kasas sumerkę maudėsi beržai,—
Šaukėme pasauliui kaip vergai suklupę,
Verkėme, kad žemėj laimės per mažai.*

*O dabar pažvelki, supa vėjai lapą,
Blaško kaip našlaitę, užmirštą visų.
Baltos chrizantemos ašarom ant kapo
Byra kaip drugeliai tarp žiedų sausų.*

*Eisi tu į pievas ir tenai atrasti
Laimės vakarykščios negalėsi tu,—
Šiandien tavo skausmo nemokės suprasti
Gluosnis palei upę, ošiantis šilku.*

*Ar meni, kaip beržas prausėsi prie upės,
Jo auksinį lapą vėjai palinguos.
Gal norėsi šaukti vieniša suklupus,
Šaukti, kad čia buvo laimė kitados.*



*Kai mergaitės jaunos raus linus prie kelio
Ir vorai ražienas vėl šilkais nuaus,
Kryžkelėj parimus tu nebežinosi,
Ar ieškoti verta tarp žmonių žmogaus.*



*Norėčiau tau surinkt gražiausius žiedus —
Dar nekalbėtus žodžius iš pačios širdies.
O kur nueisim mes, dienų keleiviai,
O kas išeinančius bepalydės?*

1948 XII 10

LIETUVAI

*Nesuės, nesugrauė Tavo dalios
Raudonieji Rytų kirminai.
Su melsvais ežerais ir upeliais
Tu mums būsi laisva amžinai.*

*Šaltos rasos negels Tavo kojų,
Žiburėliai akių — neišblės...
Tavo meilę ir laisvę nešiojam
Kaip šviesiausią ugnelę širdies!*

*Neužplaks priešų žvilgsniai laukiniai
Tavo platančios laisvės ugnies!
Ant dangaus ilgesingos mėlynės
Visos skaidrios žvaigždutės žibės.*

*Tegu raižos ir trankos perkūnai,
Tegu maišos dangus su žeme,—
Mes išnešim ant rankų, Tėvyne,
Kaip gintaro lašelį Tave!*

*Nesuės, nesugrauė Tavo dalios
Raudonieji Rytų kirminai.
Su melsvais ežerais ir upeliais
Tu mums būsi graži amžinai.*

VIENAI MERGAITEI II

*Vai, graži ta Tavo meilė, gražūs Tavo žodžiai,
Geltonplaukė, žydraakė, Tu graži esi.
Tik neklauski, kur išeinam, kas mums kelią rodo —
Mūsų kelio, mūsų žingsnių Tu nesuprasi.*

*Gal pamosi dar prie vartų vakare sustojus,
Galbūt ašarą nubrauksi kada nors slapta.
Lauk Tu mūsų, paminėk mus tarsi mylimoji —
Mūsų žygiui, mūsų dienai amžiais tolima.*

*Vai, nuslėgs gal kartais petį šautuvas, milinė,
Ir svajosim šiluma kur, ramuma šviesi.
Einam, skubam, nesustojam su viltim krūtinėj...
Ak, mergaitė! Tu vis viena to nesuprasi.*

MES GRĮŠIME Į NAMUS

*Ateis diena, kai audros bus nurimę,
Šviesia viltim blaivysis vėl dangus,
Ir atsikvėps laukai, miškai, arimai
Nauja ryžtim ir laisvės didumu.*

*Ateis diena, kai soti jau bus žemė
Mūs ašarų ir kraujo, ir kančios.
Nuslinks ūkai čia rūstimi grumenę
Negrižtamai, o ne — jau niekados.*

*Vėl drąsiai kals maži daigai velėną
Pavasario ir saulės trokšdami.
Šypsosis mums, praeinantiems, purienos,
Čiurlens upeliai dainą nešdami.*

*Ir grįšim taip mes vieną kartą, drauge,
Į tolumoj palikusius namus.
Vėl grįšim ten, kur gimėme, kur augome,
Kur brendo laisvės jausmas nemarus.*

*Ir pro nakties baltumą giedrą, tyrą
Mirties sparnų lydėjo šlamesys,
Ir klupot jūs taip vyras šalia vyro,
Pakilot eit, ir buvot ne visi.*

BROLIAI ŽALIŲJŲ MIŠKŲ

BROOKLYN MUSEUM

DEPARTMENT OF NATURAL HISTORY

GEOLGICAL DEPARTMENT

RECEIVED

JANUARY 1, 1900

FROM THE

AMERICAN MUSEUM OF NATURAL HISTORY

NEW YORK

1900

1900



*Mes kovai — ne atilsiui gimę,
Mes broliai žaliųjų miškų.
Čia kartą bus vėtros nurimę,
Giedra nusileis ant laukų.*

*Vai, akys pavargo belaukiant,
Apsnigo galva sidabru.
Vis girdim dar viesulą kaukiant
Ir darosi skaudžiai niūru.*

*Mes kovai — ne atilsiui gimę.
Kris vienas — dar dešimt gyvens.—
Bus laisvė. Virš klonių, arimų
Šviesi mūs trispalvė plevens.*



*Kai užminga krūmokšniai ir aikštės,
Ramų žmogų liūliuoja sapnai,
Pievom eina mirtis pasivaikščiot,
Čeža, plėšos jos juodi skvernai.*

*Tokią naktį Tau stovint sargyboj
Daros nuostabiai liūdna, sunku.
Tu prisimeni gimtą sodybą,
Lieknas vyšnias prie sodo takų.*

*Tu prisimeni motiną seną,
Mielą šneką rudens vakare.
Židiny kai ugnelė rusena,
Glosto veidą lengva ir gera.*

*Ir svajoji gyvenimą gražų
Ateities. Praeitis juk negriš.
Atminimų tik šviesūs mirazai
Tarsi žiedlapiai viską užkris.*

*Ir svajoji. O kužda prislinkus
Nebyli ir pavargus naktis,
Jog dar daugel pavojų aplinkui,
Daug dar sielvarto akys matys.*

*Vai nuslėgs Tau dar šautuvas petį,
O mergaite, reikės dar kentėt!
Nes tik vargo ir skausmo pamatę,
Mes temokam suprast ir mylėt.*

*Tu klausai — paukštis skrenda per naktį,
Švilpia sunkūs, ištiesti sparnai.
Lyg šešėliai pradėję būt sekti
Skausmo pasaką baugią čionai.*



*Mūsų dienos! Jūs niekad nestosit,
Nuskubėsite paukščių būriais.
Kas praplėš ryto skarą miglotą,
Šviesia saule padžiūgaut kas leis?*

*Kada nors pražydės dar alyvos
Baltas žiedas ant mūsų kelių...
Dienos! Dienos! Jūs širdgėloj gyvos,
Jūs palikt nei pamiršt negaliu...*

*Kada nors vėl dangus ims blaivyti,
Ryžtumu kils tėvynė nauju.
— Mūsų dienos! Už laukiamą rytą
Ar nemokame savo kraują?*



*Ar ne tą naktį žygin mes išėjome
Giedria dvasia ir degančiais veidais.
Kaip žiburėliai — žvaigždės vos mirgėjo,
Laukų sodyboj jau klevai žydėjo
Ir suposi svaiginančiais kvapais.*

*Tu pasakei — gyventi mes mokėjome,
Mokėsime mirt, jeigu Tėvynė šauks.
Ak, argi tiek tauta mūs iškentėjo
Ir ar mažai prieš mus tolyn išėjo,
Iš kur jau nieks atgal nebeatšauks.*

*Raketom lijo. Šūviai trankės, plyšo,
Granatų kaukšmas maišės su keiksmu.
Tik mūsų lūpos uždarytos, tykios,
Tik mūsų širdis jungia stiprūs ryšiai —
Už ryto dieną mirti ateinu.*

*O kelkis, drauge, viskas nutolėjo,
Greit saulė vėl iš rytmečio žėrės.
Tyli. Rausva srovelė nutekėjus
Per veidą žemėn sunkias prie peties.
Tyli. Tyli. O veidas giedras giedras
Ramiam šypsny. Čia viskas Tau praėjo,
Ir saulė ryto nebe Tau žėrės.
Tik žiedą klevo gal atnešęs vėjas
Tau paguldys ant tylinčios širdies.*



*Vėjas. Purvas. Šalta. Visą kelią lyja.
O tikėt norėtus kūdikio svaja!
Motina kalbėjo: — Ten už šimto mylių
Teka vyno upės, kvepiančios ir gilos
Ir gyvena laimė užburtam dvare.*

*Nusivarė žirgas. O dar kelias ilgas.
Ir linksmon viešnagėn niekas mūs nekvies.
Motina kalbėjo: — Ten toli kaip smilgos
Šoka grakščios laumės. Rankos — švelnus šilkas
Ir raudonas žiedas dega prie širdies.*

*Pasaka, o motin! Pasaka jau mirus.
Pasakos atbudint niekas nepajėgs.
Gal ir mes pasaulio linksmam juokui mirėm.
Mūsų žingsnį saugo tik slaptingos girios,
Šautuvas tik petį nuovargiu nusiėgs.*

*O kažkaip norėtus viską čia pamiršti,
Kad čia šalta, purvas, kad nėra namų...
Pro nakties tą rūką, tokį šaltą, tirštą
Aš jaučiu — paliečia veidą kvapūs pirštai —
Nuojauta šviesiųjų ateities dienų.*



*Ne, nestosi, narsus partizane,
Tu turi ir girdėt, ir matyt —
Išdavikai bus veltui sumanę
Mūsų brolius kaban nuvaryt.*

*Veltui veltui jie nori užgniaužti
Mūsų širdis ir mūsų svajas.—
Danguj žvaigždės taip šviesios ir aukštos
Apie laisvę vis pasaką seks.*

*Partizane, sugrįžta čia rytas:
Žino žvaigždės, žinai tą ir Tu.
Taip ir mes kartą turime grįžti
Su trispalvėm ir laisve kartu!*

*Tau dainuosiu pro mėlyną naktį,
Partizane gimtosios šalies,
Lai širdis nepaliaus ryžtu plakti,
Neganda lai Tavęs nepalies.*

*Būna darganos. Mirtys kvatoja,
Kulka zvimbia pilka bitele,
Girgžda mindomas sniegas po kojų
Ir mirtis...— Lai aplenks ji Tave!*

*Grėžia tamsą įkaitusios akys.
Tiesias vėjųj mintis ir takai —
Gal žingsnius pikti priešai jau seka
Baltais apsiaustais tarsi vilkai.*



*Nepuošk kasų šįvakar, sese, mėtomis
Ir nedainuok senų linksmų dainų —
Mes ejom mirt, kad Tu jauna žydėtumei,
Kad neganda neslėgt Tavų namų.*

METAI TRYS

*Metai trys. Lakštutė suokė
Tėviškės sodely,
Kada sakėm — išvaduosim
Brangią savo šalį.*

*Bėgo dienos, upėm tryško,
Paukščio sparnu tolo.
Mums namais paliko miškas,
Šautuvas už brolių.*

*Gervių klyksmas draskė dangų
Rudenio stiklinį,
Gėlės po sesutės langu
Vyto paskutinės.*

*Krito sniegas, baltas sniegas
Debesimis plaukė.
Jautėm pro neramų miegą —
Mūsų žemė šaukia.*

*Ginklų spaudžia tvirtos rankos —
Mirt arba gyventi!
Lai čia piktos vėtros trankos —
Tikim džiaugsmo šventę!*

*Bus pavasaris. Taškysis
Putomis upeliai,
Ir tada, tada sugrišim
Iš vargingo kelio.*

*Kas mus matė, kas pažino —
Turi tas tikėti,
Jog tik laisvę ir tėvynę
Mokame mylėti.*

*Lengva žemē mūs palaukių,
Lengvas šilo smėlis...
— O ateis, ateis taip lauktas
Mūs pavasarėlis!..*

NEBELAUKI MANĖS

*Nebelauki manęs, nebelauki daugiau, mylimoji —
Jau ne man šilas oš ir pavasarį paukščiai dainuos.
Mano dienos naktis, mano naktys dienas prarymojo,
Mano saulė tamsybės nuskendo šešėliuos liūdnuos.*

*Tu išpinsi kasas, kada vakarą miglos pakyla
Ir seklyčia kvėpės žalios mėtos lepia šakele.
Gal gailėsies, brangi, partizaną klajūną pamilus
Ir apverksi galbūt, kad beviltė taip mūsų dalia.*

*Ak, brangi! Tai praeis, kaip speiguotosios žiemos praeina.
Šviesi laisvė išauš ir iš naujo gyventi prikels,
Ir dainuosi tada apie mus Tu gražiausiąją dainą
Ir už mus su Tavim kartu žemė laisva pasimels.*

*Nebelauki manęs, nebelauki daugiau. Nesvajoki.
Ten pėdas pašilėję smiltimi greitai vėjas užneš.
Pro granatų kauksmus ir mirties šūvių klaikųjų šoki
Nebegrįšiu daugiau, nebegrišiu, mieloji, jau aš.*

VIENAM ŽMOGUI IŠ MIESTO

*Mes būsim svetimi Tavo mintims ir žodžiams.
Sakysi: — aš suprast šiandieną negaliu,
Ko dieną mainėt jūs į miško naktį juodą,
Jaunatvę — į miglas nežinomų kelių.*

*Išvargom daug nakčių ir daug dienų praėjo
Ir daug dar gal praeis pro kruvinus takus.
Benamiai esam mes. Vieni lyg liūdnas vėjas,
Lyg paukščiai vieniši iškrikę po laukus.*

*Nesuprasi Tu to, jog dėl gimtos sodybos,
Dėl kryžių pakelėj, pakluonėje beržų
Išėjome pirmyn, į nežinių išklydom
Su ryžtu širdyje galingu ir didžiu.*

*Nesuprasi, kodėl negaila mums jaunystės,
Nei džiaugsmo, nei dainų, dainuotų vakarais.
Mes žinome — išėję gal atgal negrįšim,
Bet tikim — tais keliais jog laisvė čia pareis.*

*Dažnai Tu pasakai: — Myliu savo tėvynę,
Kas mėlio jos dangaus galėtų nemylėt!
Tačiau nesuprasi, dėl ko mes mirt nebijom,
Juodon naktin išeit, namų išsižadėt.*

*Tai kadgi augo, kadgi lapojo
Gimtam kiemely juodas vargelis.—
Šaka žieduota žemė plasnoja,
O širdį gelia, nuostabiai gelia! —*

*— Gal jau niekuomet nebepareisiu
Takais palaukių gryčion brangiojon.
Švytės prinokę soduose vaisiai,
Matysiu vėją sodus linguojant.*

*— Gal jau niekuomet nebesustosiu
Mažam gonkely vakarą vėlų
Nebešlamės man ilgesio uosiai
Nakčiai žvaigždėtą skraistę iškėlus.*

*O jei ir grįžčiau — nebepravertų
Vartų į kiemą motė senoji.
Kas gi užglostys sielvartą kartų,
Jei kraujo miglos saulę užstojo? —*

*Svetimos gėlės žydi ir plečias
Svetimų rankų darže sodintos.
Jeigu pareitum — nebūtum svečias,—
Niekas į vidų nepavadintų.*

*Ir gal jau niekad nesusirinksim
Tenai prie stalo sava šeimyna —
Vieniems per girią šūviai sutrinksi,
Kiti ras kapą — taigos pusnyną.*

*Pralekia dienos, praskuba dienos,
Praneša buitį sunkią, bedalę —
Ašarą braukiam galbūt ne vienas
Ir širdį gelia, nuostabiai gelia!..*

VELYKOS

— *Kristus kėlės! Kristus kėlės! —*
Beldžia spinduliai į langą.
— *Akmenyje kraujo gėlės,*
Ryto žingsniuos mirtys žvanga.

Kas nušluostys, akmenėliai,
Jūsų rasą purpurinę?
— *Šiandie Kristus prisikėlė,—*
Girdžiu sveikinančią minią.

Ir pro džiaugsmo giesmę aidi
Skundas dar neišsakytas:
— *Kada švies kaip Tavo veidas*
Mūsų lauktas, lauktas rytas?...



*Žeme kryžkelių, žeme smūtkelių,
Žeme skausmo, sunkių baudžiovų!
Tekaišys Tave balti berželiai
Ir vainikai gėlelių gyvų!*

*Tau linkėjimą laisvės didingą
Mes parnešim, jei grįšim kada.
Kai jau bus nakties miglos pradingę
Ir ilsėsis klajūno lazda.*

*Vėl pražysi Tu grožiu sodybų,
Liekno kviečio auksiniais grūdais,
Tiesis vieškeliai platūs ir lygūs,
Džiugesy jaunas veidas užkais.*

*Galbūt daug kas pasmerks, kad išėjom
Iš gimtųjų namų naktyje,
Kad mūs žingsniai laukus atžymėjo
Lyg audimą patrūkus gija.*



*Pasakyk, ko pravirkai, brangi mano žeme,
Ko šandie apgailėjus gedi? —
Ar kad erdvės mirtim švinine čia aptemo,
Saulę debesys dengia juodi?*

*Visuos kryžkeliuos kryžiai palinko nuliūdę.
Kas prikels mus nauja viltimi? —
O per naktį taip juodą, per naktį taip gūdžią
Trenkia žingsniai šalti, svetimi.*

*Ir išmins piktos kojos sesutės darželį,
Brolio lauką užsėtą išmins.
Ir senutė beverpiant dažnai prie ratelio
Baudžiavų sunkų metą atmins.*



*Jei grįši, laisve, dar kada į mūsų šalį,
Kuri kaip spindulys už debesų dingai,—
Vai daug, vai daug rasi tuščių namų prie kelio,
Voratinkliais pilkais bus uždengti langai.*

*Vai daug rasi kapų laukuos nežinomųjų,
Ir dirvoj neartoj tik varputis keros.
Gal mes per daug silpni, kad mus visi čia uja,
Kad taip ilgu belaukt žadėtosios aušros.*

*Jei grįši, laisve, dar, kurią ilgai svajojom,
Ilgėjomės dienoj, ilgėjomės nakty,
Krauju rasos žolė, bemindoma po kojų,
Ir sielvartas ilgai raudos visų širdy.*

PARTIZANŲ DAINA

*Kad ne namų gimtųjų apsamanojęs stogas,
Svirtis ta ir tas kryžius pavartėj vakare —
Kas būtų bridęs kelią taip varganą ir juodą,
Kieno žingsnius lydėtų naktis ir nežinia.*

*Mums sesės aukštos pušys ir eglės žaliaskarės,
Ir beržas baltliemenis kaip draugas guodžia mus.
Žaibams padangę skrodžiant ir vėtrai mišką barant
Jis primena gimtuosius taip tolimus namus.*

*Ten liko mūsų juokas, ir ašaros, ir meilė,
Pavasariais daržely nulinkus radasta,
Čia tokios niūrios dienos, saulėlydžiai taip gailūs,
Ir taip šaltai atspindi vidunaktį delčia.*

*Bet — grįš dar laisvė kartą! Dar ginklą rankos spaudžia,
Ir krykš po šviesų lauką, žydriam dangui spindės
Ir sesei ploną drobę seklyčioje beaudžiant
Dainos gražiausiam posme mūs vardą paminės.*

*Ir bus taip giedros dienos, taip mėlynos vosilkos
Seselių grėbėjėlių gelsvas kasas papuoš!
— Matysim rytą kylant pro žemės plutą pilką
Ir jusime, kaip smilgos mums prie širdies linguos.*

SVAJONĖ

*Sniegas sūkuriu sukas laukuose
Ir naktis kaip juodžiausia skara
Laiko širdį ir žemę apjuosus
Neprašyta, nekviesta kančia.*

*Vėjas veidą ledais nukapoja,
Lūpos kruvina dega rasa,
O svajonė mintis užkerojo
Tarsi saulė šviesi, tolima...*

*— Ten prie girios mažytė trobelė
Židiny vos rusena anglis,
Prietemoj tyliai užia ratelis,
Greitos rankos jį užveja vis.*

*Ak, ir grįžt vieną vakarą šviesų,
Taip pabelst nejučia į duris,
Kai nuo darbo parėję ilsėsis
Tėvas, motina, brolis... visi!*

*Ką sakyčiau giliai išsiilgęs,
Ar laukty, ar tikėtus manęs?
Bridęs kelią taip juodą ir ilgą,
Spausčiau ištiestas brangias rankas...*

*Sniegas sūkuriu sukas laukuose,
Veidas dega ir skaudžiai graudu —
Ar kada, ar kada dar sustosiu
Aš prie slenksčio gimtųjų namų?*



*Kaukit, vėjai, piktos vėtros, dūkit
Ir palinkit, girių qžuolai —
Erdvėje suplėšę tinklą rūko
Skrenda užia plieno sakalai.*

*Mūsų žemė rytui pasikėlė,
Trūko grandys skausmo ir melų,
O sparnuos trispalvės vėliavėlės
Dega šviečia plieno sakalų.*

*Kilkit, gėlės, svetimų sumintos,
Išniokotos nebūties dienų
Ir paguoskit sielvarte sutrintą
Močios širdį, raudančią sūnų.*

*Juk tai jie rytojų pranašavo,
Sakė — kraštas neilgai miegos.
Tai mirtis juos tamsai užliūliavo,
Amžiniems sapnams — be pabaigos...*

*Kaukit, vėjai! Kaukit! Vėtros, dūkit!
Šimtamečiai linkit qžuolai!
Erdvėje suplėšę tinklą rūko,
Skrenda užia plieno sakalai.*

1949 01 26

PAVASARIS PO KARO

*Lekia debesys kaip šviesūs gulbinai,
Visą dangų ištiestu sparnu užkloję.
Kužda žemė, žemė budinas nūnai —
Jau velėną kala kylantys daigai
Ir alksnynas žirginėliu šviesiu moja.
Bunda žemė, bunda pievos ir miškai.*

*Vėl ant lauko virs pirma plati vaga,
Kvapią drėgmę skleis arimas išvingiuotas.
Ir tenai, kur trankės šūviai kažkada,
Kur sodybas glaustė šėlstanti liepsna,
Iš degėsių, pelenų tuštumo juodo
Kils žolė margų gėlyčių kupina.*

*Ei, artojai! Jei tenai, kada tenai
Seną šalmą surūdijusį išarsi,
Krykšdami juo žais maži linksmi vaikai,
Jų veiduose juoksis saulės atspindžiai,
Vėjas neš šaukimą didelį ir garsų: —
— Jau pavasaris, pavasaris čionai!*

AR JAUTI?

Ar jauti — mūsų žemė dainuoja,
Žalios girios ir šviesūs laukai.
Grįš dar laisvė, keliu grįš baltuoju,
Kils į saulę palūžę žiedai.

Ar jauti — kužda beržas rasotas,
Jog išauš dar jam rytas ramus,
Jog dar mes iš miškų, iš už groty
Kartą grįšim į gimtus namus.

Pasitiks kieme kryžius sulinkęs,
Senas sodas, tušti kambariai...
Nuo paveikslų vėl dulkes nutrinsim
Ir kalbėsime rytui džiugiai.

Lai pro atvirus langus suplaukia
Žemės džiaugsmo didžioji daina!..
Vėjas linksmas taršys mūsų plaukus,
Ir siela bus giedros kupina.

Tenelinksta galva prieš pavojų,
Tenebijo mūs širdys mirties! —
Grįš dar laisvė, keliu grįš baltuoju,
Veiduose, akyse dar švytės —

TĖVYNEI

*Kurgi rastum žemėj dar brangesnį turtą,
Kaip Tave, gražioji, mylima šalie?
O sesuo rūtelių, o sesuo nasturtų,
Mes, pažinę vargą, jau ne tie, ne tie...*

*Tu taip kantriai moki vilkti kryžiaus naštą,
Nuoskaudoj audringa, pergalėj rami.
Tai Tave minėjom vingiuos drobių rašto,
Juodą dirvą plėšiant, girnas traukdami.*

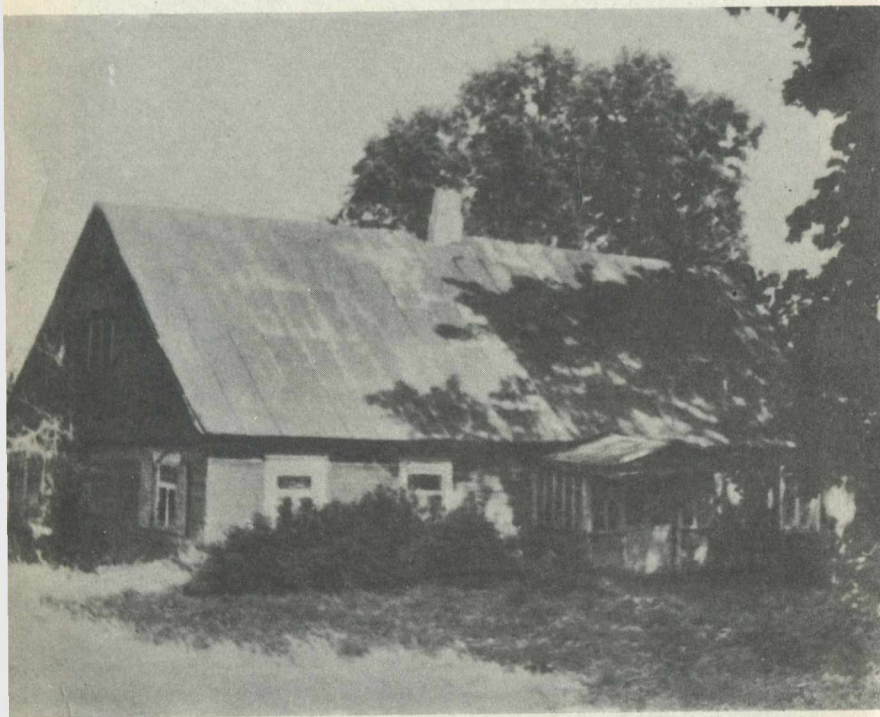
*Juk regėjom Tavo ašarą bežodę
Ir kentėjom skausmą žudantį nakties.
Gal ne kartą verkę, vienas kitą guodę,
Laukėm, kas mums kelią vėl dienon nuties.*

*Mes regėjom, didūs ažuolai kaip griūva,
Spindi kirvių ašmens rytmečio ūkuos.
Nuo akmens dar kraujas gatvėj nenudžiūvo,
Nenutilo šūvių aidas dar miškuos.*

*Ir buvai brangiausia, kryžkeliais išėjus,
Ir likai brangiausia laisvėj ir dainoj.
Mirti pasiryžom, nes tikrai mylėjom
Kaip našlaitę vargšę pasakoj vienoj.*



Diana Glemžaitė 1944 m.



Sodyba Palėvenėlėje, kur praėjo poetės vaikystė



Poetės motina Ona Marcinkevičiūtė-Glemžienė 1989 m.



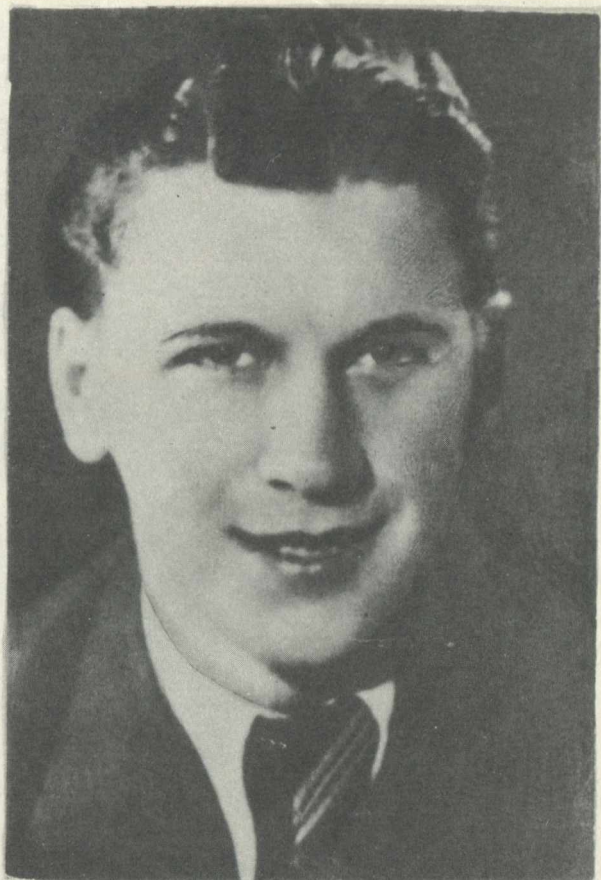
Poetės tėvas Mykolas Glemža (girininko uniforma)



Diana Glemžaitė Kupiškio gimnazijoje 1943 m.



Diana Glemžaitė 1944 m.

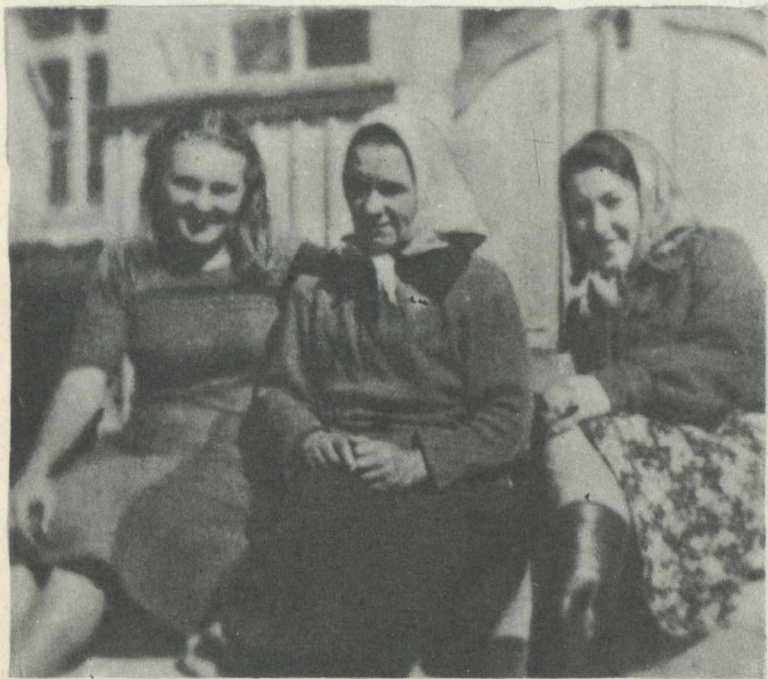


Dianos vyras partizanas Juozas Bulovas





Kupiškio gimnazijos 1944 m. abiturientai (poetė — vidurinioji pirmoje eilėje; antroje eilėje trečioji iš kairės — klasės auklėtoja Ona Celina Sakalaitė)



Diana Glemžaitė 1948 m. Laukminiškiuose, Gurklių sodyboje, kur turėjo įvykti jos sutuoktuvis (greta — Irena Gurklytė ir jos motina).



Pandėlio apylinkių partizanai



Iš kairės į dešinę: Juozas Bulovas, jo pusbrolis Juozas Šiliūnas (dar gyvas), Steponavičius (Šiliūnaitės vyras), Antanas Šiliūnas, Antanas Bulovas, Jonas Bulovas. Nuotrauka daryta prieš 1947 m. gruodį.



Antanas Žeizys (žuvęs Suvaidiškyje 1947 m.), Juozas Nakas (miręs)
Juozas Bulovas (Dianos vyras). Nuotrauka daryta apie 1944 m.

Ko gi tu sustojai, ko susidūmojai
Diferencas, kieno brastis, mylimas, saulė -
Naciavo, tau idaros, prevas, apybraižo
Ir ačiū, tu, mylimas, susidūmojai -

Ko gi tu sustojai, ko tau arate
Iš dainų, maitės, jarmėnų, mairėnų -
Ir nuo žvėrių, dėtai, nebeįsistatė
Tū karpais, jėkėms, karpais, mairėnų -

Tai maitės, netomas, jarmėnų, mairėnų
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Tampė, alimė, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -

Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -

Tai, iš, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -

Val, iš, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -

Ir, iš, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -
Kieno, padalymo, kieno, padalymo -

Mes mokėsime numirti -

Ne už svetimą, kurią ne už svetimą, todėl
Mes mokėsime didingais mirt -
Ne už sūnų, kurie patirs sūnų prosodys
Mes mokėsime numirti.

Jan laukais, Jan laukais daktis laukais patirio -
Gropi daktis ir daktis eodis -
Gropi, kapti daktis, daktis daktis kapti.
Gropi daktis, daktis daktis daktis.

Gropi daktis daktis, daktis daktis daktis daktis,
Gropi daktis daktis daktis daktis daktis daktis!
Gropi daktis daktis daktis daktis daktis daktis,
Gropi daktis daktis daktis daktis daktis daktis.

Mus laukais daktis daktis daktis daktis daktis.
Mus laukais daktis daktis daktis daktis daktis.
Už laukais daktis daktis daktis daktis daktis.
Mes mokėsime numirti!

ATĒJŪNAMS

*Jūs vienākart gailēsītēs, kad gimēt,
Kad mēlo prisisēmē ējot čia,
Kai mes pakilsime iš kaimo, miesto, girių
Viena didinga ryžtinga tauta.*

*Drebēkit, jūs, atējē čion viešēti,
Pakelti kraujo sklīdinas taures,
Atnešē vargā, žudantį ir kietā,
Pro pažadus lyg pasakas gražias.*

*Jei mokam mes giedriai ramiai gyventi,—
Mokēsim kautis iki pat mirties.
Ir švēs dar kartā pergalingā šventē
Naujas žmogus naujosios ateities.—*

— — — — —

*„Ir grīšim taip mes vienā kartā, drauge,
Į toluoj palikusius namus...
Vėl grīšim ten, kur žaidēme, kur augom,
Kur brendo laisvės geismas neramus...“*

1949.VIII.

LIETUVA

*Tu visuomet šiuos kloniuose gyvensi —
Numirsim mes, numirs vaikų vaikai.
Bet širdyje visų kartų rusensi
Negęstanti ir šviesi amžinai.*

*Palinkit, pušys, eglės ir berželiai,
Palinkit, kvapūs šilo kadugiai.
Tu amžina. Ir dega Tavo kelias
Kaip tolimi, žvaigždėtieji skliautai.*

*Tave kraujuotom vėliavom vyniojo,
Laukus išmynė kojos svetimų.
Ir daug, oi daug ties vieškeliu baltuoju
Liūdėt paliko apleistų namų.*

*Parlėks pavasarį maža kregždutė,
Pastogėj savo lizdo neberas...
Ir ne visuos darželiuos augs vėl rūtos,
Ir sodų daug išties sausas šakas.*

*Tu amžina auksinėj varpoj kviečio,
Giedroj dainoj, ragelyje piemens.
Ir Tavo vardą, brangų, numylėtą,
Mums upės, miškas ir laukai skardens.*

*Už Tavo vardą kautis eis artojas,
Už Tavo vardą stosime visi.
Tu amžina. Tu amžina šiuos kloniuos.
Pavėsy liepų, saulės mirgesy.*

DAINUOK, MANO ŽEME!

*Dainuok, mano žeme, vainikais žaliais apsipynus,
Iškentus žiemos rūstų speigą ir stingdantį šaltį.
Ateinam ir nešam tau pasakų gyvąją pynę
Padėti iš miego sunkaus ir tamsaus atsikelti.*

*Dainuok, mano žeme, su diegu palaukės pirmuoju,
Iš pergalės džiaugsmo tekyla daina begalinė.
Mūs kraujas velėnoį į tavąją balsą dainuoja,
Ir ašaros žydi gležnučiame žiedlapy lino.*

*Daugiau neskardens čia kulkosvaidžių šūviai patrakę,
Nemins tavo veido ateivis batu svetimuoju,
Spindės akmenėliai ant vieškelio tolumo tako,
Ir paukščiai balti, tu matysi, kaip rytmečiui moja.*

*Pakils iš griuvėsių sodybos namai apleistieji,
Atbus, ir gėlytės šakelę nulenks ten.
Mes verksim sugrižę, bus džiaugsmas taip sielą
užliejęs —
Ir klaupsim bučiuoti medinį, numindžiotą slenkstį.*

*Ne vieną iš mūs palydėjo į mirtį likimas,
Dažnai neviltim buvo buitys ir erdvės aptemę,
Bet šiandien dainuok pro gimtinės upelių ošimą,
Pro šlamesį girių dainuok, o dainuok, mūsų žeme!*

MES MOKĖSIM NUMIRT II

*Mes mokėsim numirt, jei Tėvynė aukos reikalauja.
Nesuriš mūs' gretų nieks vergovės pikta grandine.
Neišmokom sulinkt prieš ateivių įstatymą naują:
Savo brolių parduot — dar visi neišmokome, ne!*

*Kraštą ginsime šį, kaip senovėje protėviai gynė,
Balsą žemės gimtos išnešioję giliausiai širdy.
Nors laukai ir keliai pavergtųjų dejone nutvinę.
Kur klausysies — aplink svetimųjų žingsnius tegirdi.*

*O juk bus darį diena, kai pro vėliavų plazdantį mišką
Baltas vytis pakils ir padangėj aukštoj suspindės!
Mūsų kraujas giedos pro gimtinės velėną ištryškęs,
Ir ant kapo nykaus šviesios taurės lelijų žydės.*

*Pardundės traukiniai, išsivežę jaunatvišką dalią,
Visi monai išdils tarsi pjautuvas dyla delčios.
Grįžę mūsų tėvai, mūsų sesės iš Komi, Uralo,
Atsiklaupę čionai, verkdami gimtą žemę bučiuos.*

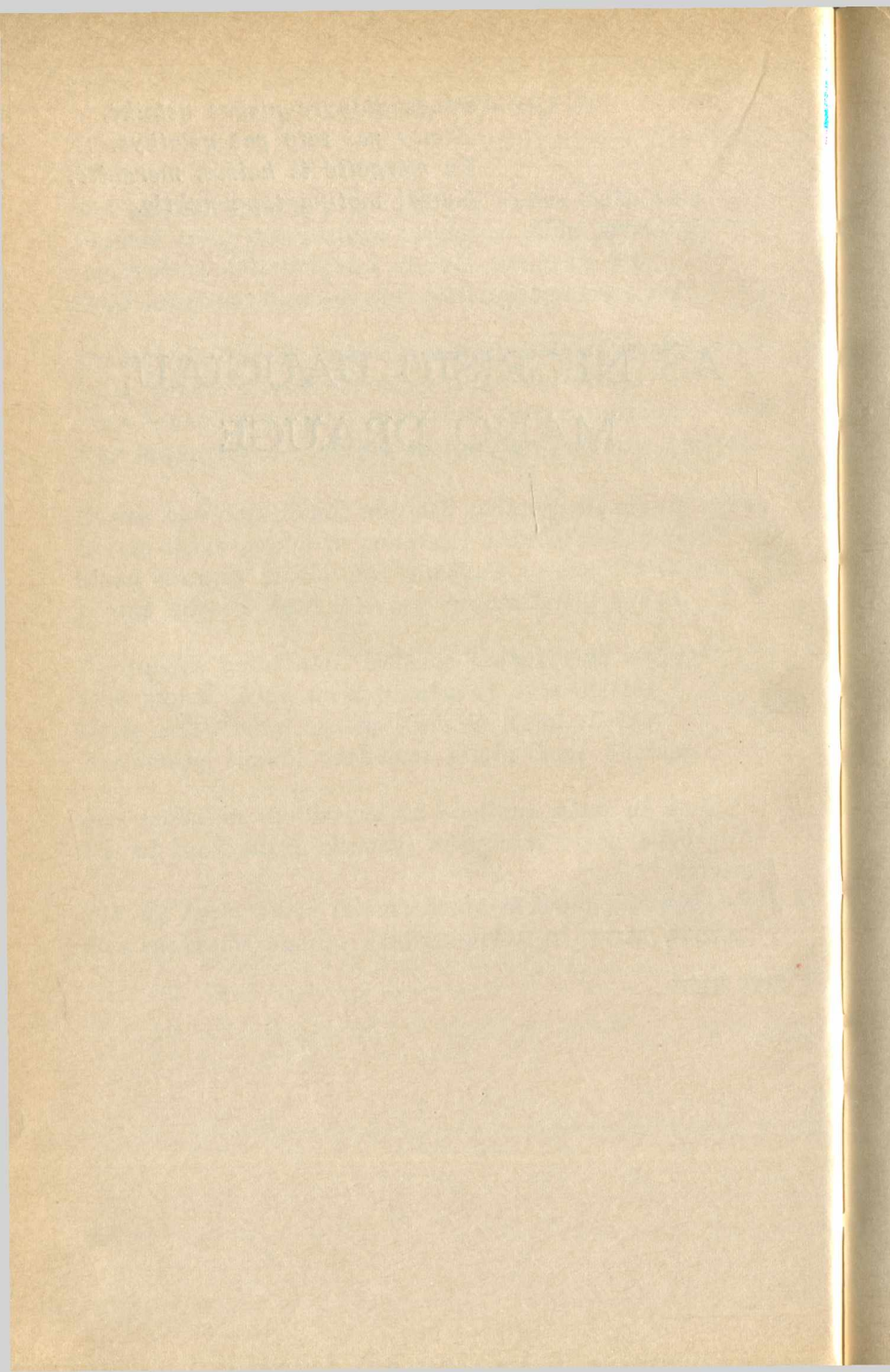
*Mes mokėsim numirt ne už svetimą mintį ar žodį,
Ne už tuos, kurie skriaus, dengdami viską melo*
tamsa.

*Tik už rytą, kuris laisvės saulę didingą parodys —
Mes mokėsim numirt giedriu veidu ir tvirta dvasia.*

1949 VIII

*Tavęs didvyre niekas nelaikė,
Ateity gal taip pat nelaikys.
Tu mergaitė iš kaimo, mergaitė,
Kuriai motina tapo naktis.*

AŠ NEGRĮŠIU DAUGIAU, MANO DRAUGE





*Taip kažką norėčiau šiandie apkabinti,
Pabučiuot į lūpas džiugesiu giliu!
Tu sakai — ruduo čia, gelsvi lapai krinta...
Ak, o taip norėčiau ką nors apkabinti
Ir ištarti: — Saule rytmečio tikiu.*

*Gal, žiūrėk, žydės vėl peržydėję gėlės,
Sutrupės altoriai netikrų dievų.
Jeigu čia sušuktum: — Šiandie saulė kėlės
Ir naktis ištirpo su visais šešėliais,
Nebūtim užgulus ant namų Tavų.*

*Ak, pakils paukštelis ant išplėšto lizdo,
Suplasnos mažyčiai peršauti sparnai.
Ak, pakils paukštelis nuo išplėšto lizdo
Ir akių mažųjų uždarytą vyzdį
Vėl atvers taip šviesūs, aiškūs spinduliai.*

*Tu kuždi: — Ruduo čia, gelsvi lapai krinta,
Mano žodžiai — upių skubantis vanduo...
Gal, o gal čia viskas kaip tie lapai krinta,
Gal mirtis tegali mus benuraminti,
Pabučiavus tarti: — Čia ruduo, ruduo...*

SAKEI

Sakei — mane mylėtumei kaip retą augalą,
Kaip retą gėlę svetimų kraštų,
Kuri tik dideliuos, gerai prižiūrimuos šiltadaržiuos
teauga
Ir puošiasi vaisa sunkių tamsių žiedų...

Sakei — manim gyventumei, kaip rytmečiu gyvenama,
Kaip saulės ilgesiu suspindusiam žvilgsny.
Pro langus pažvelgiu. Tenai ruduo. Ir lapai krisdami
liūdnai čėžena,
Ir kuždesys mirties kartojasi many.

Ir aš mąstau apie tą naktį, tolimą ir tykią,
Kai nešlamėjo medžiai, mindoma žolė...
Kažkas toj naktyje, kažkas nesugrąžinamai brangus
paliko,
Ko nespėta sulaikyt nei pasakyt „Sudiev“...

Ir aš mąstau apie mažytes ir apleistas kaimo kapines
Ir kapą vienišą po verkiančiais beržais.
Kas pasodins, sakyk, ten Tau, nežinomam, pavasarį
gėlytę kvėpiančią,
Ir kas gi pasimelst sekmadieniais ten už Tave ateis?

MANO DIEVAS UŽMERKĖ AKIS

*Mano dievas užmerkė akis už kolonų šešėlių ir
žvakių,—
Kam melsiuosi šiąnakt ir kam smilkalą deginsiu aš? —
Languose tematysiu linguojančią nebylę naktį
Ir kaip aukso taškus — jos dugne mažutėles
žvaigždes.*

*Čia turėtų ateiti kažkas iš tamsos pro didžiąsias
kolonas
Ir atnešt iš nakties mano dievui brangių dovanų.
Lies šventovės grindis platus apsiaustas tamsiai
raudonas
Ir lengvučiai pluoštai nuo kepurės baltų kaspinių.*

*Mano dievas užmerkė akis ir sunėrė rankas ant
krūtinės.
Ant rubino širdies ilsis pirštai jo trapūs, šventi.
Kam melsiuosi šiąnakt aš altoriaus laiptus
apkabinus —
Mano dievas užmerkė akis, ir tamsa taip sunki, taip
sunki...*

MALDA Į SAULĘ

*O saule saule! Neviliok, nešauk pakilt ir skristi.
Ne man stiprių arų sparnai, jų dideli keliai.
Įpratome čia slėny taip su rytmečiu pražysti,
O vakare numirt tyliai kaip nuskinti žiedai.*

*Ir mūsų dienos kaip smiltis takuose išbarstyta,
Kuria praeis jauki giedra ir neviltis sumins.
O kartais noris atsistot, širdim suimti rytą,—
Lai šviesūs tolimi kalnai po kojų mums nulinks...*

*O saule saule! Čia tamsa, čia tokios naktys tvankios,
Prigėrę svaigstančių nuodų aklosios nežinios.
Jauti, kaip sielą negalia stipriom apjuosia rankom,
Lai ji gyvens tam tvankume, tam juodume klajos.*

*Ne man stiprių arų sparnai ir didelis jų kelias.
Bet saule! Leiski vienąkart nuo žemės šios pakilt!
Ak, leiski skristi į Tave pro skausmą ir pro melą.
— Geriau akimirka Tavy, nei amžiais dulkėj dilt.*

KAM PASAKA TU ĮTIKĖJAI

Kam pasaka, širdie, o kam tu įtikėjai
Ir kam sakeis, kad pasakoje gyveni —
Ne tau juk tie kalnai ir jų viršūnės šviesiai mėlynos.
Ne tau surasti laimės paukštę, grįžt į lizdą
pasivėlinusią.

Ne tau... O tu liepsnoji vis ištroškus, vis degi.

Nežinomų dievų altoriuose veidai pasenę ir išsekę,
Kuriuos kadaise garbinai, triukšmaujanti širdie.
Pro spindinčias žvaigždes arti taip nusileidžia nakties
akys
Ir kužda: Sudegsi tarsi tuščiam altoriuje vaškinė
žvakė
Gyvenimo ugny, maža maža širdie...

O minios eis, ir amžiai eis pirmyn kaip eję,
Ir tavo peleną prislėgs akmens plyta tyli.
Ir tavo žodžiai bus kaip dulkės, genamos pavėjui...
Ir kam, širdie, ir kam tu pasaka šviesiąja įtikėjai,
Ir kam sakeis, kad pasakoje gyveni?..



*Žinau, jog vienkąkart sugriši Tujen svetimas
Čia tais pačiais nakty iškrikusiais takais,
Ir nežinosiu aš, kas Tavo žodžius atėmė,
Tokius giedrius, linksmus, kalbėtus man kadais.*

*Ir nežinosiu aš, kodėl nebėra ilgesio,
Aplankiusio slaptai šiuos užmirštus namus.
Žiūrėsiu į Tavų akių neramų žvilgesį
Ir pajusiu — niekad kaip buvę jos nebus.*

*Žiūrėsiu aš veidan pro naktį šviesiai mėlyną,
Sakysiu: — Meilė kur? Nebuvo jos, oi ne!
Galbūt jinai pas mus ateiti pasivėlino,
Kol Tavo dar siela man buvo artima.*

*Ir laimė — aš žinau — ji buvo užsimiršusi,
Kad jos čionai slapta ilgėjausi kada...
Jaučiu — pulsuoja kraujas ir dega mano pirštuose,
Suspaustuose tvirtai šalta šalta ranka.*

MYLIMAI

*Aš maniau, kad palūš nuauksuoti kalnai
Ilgesy tylioj vakaro saulėj.
Juk taku pro miglas Tu tolyn nuėjai,
Tu viena ir dainoj, ir pasaulį...*

*Nepalūš tie kalnai. Amžinai jie stovės.
Dangų remis jų išbalę viršūnės.
Tiktai Tu negriši, išsinešus širdies
Laimės šypsniį ir sielą užbūrus.*

*Oš tarpekly pušis, vėjas eglę linguos
Ir arai vakarais gailiai klykaus.
Ir mąstysiu dažnai — kas gi mano namuos,
Tau išėjus tolyn, bepaliko?*

*Vienuma. Ir tylą. Ir rimtis negyva,
Skausmu grėžianti juoką ir sielą.
Tik kalnai! Vienuma. Kur surasti Tave?
Kaip atšaukt tokią brangią ir mielą?*



*Vakaras auksinis languose plevena,—
Mano mylimasis — juk jisai pareis!
Kaip ir mūs draugystė, kažkada rusenus,
Kaip ir laimės žodžiai gražūs, bet pasenę,
Iškalbėti vėjų sodžiuj vakarais.*

*Mes praėjom pievas, mes miglas išbraidėm,
Mus kartu mylavo rytas ir dangus!..
Mano mylimasis — šviečia Tavo veidas
Vakare auksiniam, kada saulė leidžias,
Berdama į žemę spindulius visus.*

*Nebelinks taip niekad sunkios rugio varpos,
Dobiluos taip gailiai nebekrykš griežlė,
Kada Tu sustosi prie užkeltų vartų
Paklaudyti gausmo vakarinio varpo
Ir ištarti sunkų, užmirštą „sudie“.*

*Ne, to neištarki. Kada nors sugrįši,
Mano mylimasis, dar į šiuos namus.
Nečiulbės gal paukščiai. Rymos liepos tykios,
Prie langų glaus veidą rytmetys išblyškęs.
Tik manęs to ryto ilgesy nebus.*

ATEIS ČION VIENUMA

*Ateis čion vienuma kaip juodas nujautimas
Ir sielą apvynios vėl gedulo skara.
Ir bus sunku sunku vienai lange parimus
Žiūrėti, kaip vanduo teškenasi gatve.*

*Matysi — mirs diena. Naktis nulinks kaip žiedas,
Graži ir išdidi jaukiu mėlynumu.
Ir nežinosi Tu, ko ašara nurieda
Iš įbestų langan pavargusių akių.*

*Norėsi gal sakyt, jog miršta čionai viskas.
Širdis nepatikės, išalkusi širdis.
Ir tykiai pakartosi: per greit linksma jaunystė
Išėjo ir daugiau atgal nebesugrįš.*

*Ir nežinosi Tu, dėl ko pravirkt norėsis
Ir žodžių neklausyt atbudusios širdies.
Ir nežinosi Tu, ko mirdama gailėsi —
Jaunystės ar dienų, ar mėlynos nakties.*

*Aš padariau tikrai didžiausią žemės nuodėmę —
Norėjau pamylėt tikrai kažką nemylima.
Sugriš čionai naktis. Jos akys tokios juodos
Kaip žvaigždžių atspindys, nuskendęs ežere.*

*Sugriš čionai atgal ir pilys, ir karaliai
Iš pasakų senų, klausytų kažkada.
Ir kam pasisakyti, jog viskas tiktai melas,
Jog žodžiai — tik širdin įaugusi klasta.*

*Ir kam pasisakyti, kad man ilgu nebūna
Nei kūdikio svajų, nei saulės rytdienos.
Saldžioji negalia tampriai apraizgė kūną
Voratinkliu aštriu svaiginančios aistros.*

*Norėčiau nusimest tą skraistę apgaulingą —
Lai ji daugiau akių migla nebenuslėgs.
— Jaučiu, kaip kraujas vėl išdykęs ir ugningas
Atbunda gilumoj įaudrintos širdies.*

*— O Viešpatie, nuimk nuo mano laimės juoką
Ir nuodėmė tegu dienoj žvake užges...
— Lanksčioj šakoj tyliai pakibęs vėjas juokias.
Ak ne! Ne iš nakties — jis juokias iš manęs.*

* * *
(Venentui N.)

*Buvo senas dvaras. Senos taip alėjos.
Paslaptingi medžiai, apleisti takai.
Tu sakei, jog mano žodžiai tarsi vėjas,
Tarsi cigaretės blyškūs pelenai.*

*Tu sakei — nuskinsiu parke baltą gėlę,
Vakarui nuraudus mėlynai šaltam
Ir ateisiu — vaikas... tokia kaip išėjus
Dovanoti sielą... Nežinosi kam.*

*Iš auksuotų rėmų žvelgs veidai išbalę
Užmirštų didžiūnų giminės kilnios.
Pro vitražus, juoką tiesias mano kelias
Ir prie tavo durų niekad nesustos.*

*Taip, kažkas juk laukia, kam nepažadėjau
Nei širdies, nei meilės momentui tiktai.
Ak, tikiu, jog mano žodžiai tarsi vėjas,
Tarsi cigaretės blyškūs pelenai.*

*Išižiebs nublankę, ištuštėję akys,
Iš auksuotų rėmų praeitis nužengs...
Ar Tu patikėsi, o gal nieks nesakė,
Jog laukų trobelės žingsniai neaplenks.*

*Ten ant seno slenksčio paliksiu aš žiedą,
Atneštą iš dvaro parko gilumos.
Ir Tu nežinosi, ko žvaigžde nurieda
Ašara bežadė iš pačios sielos.*

IX. 18.



*Kur tu, kur tu, o tolimoji,
Negrižtanti brangi diena,
Alsavimu svaigiu viliojus
Tolyn tolyn išeit mane.*

*Veidai pasensta ir išblunka
Dainos ištroškusioj minty,
Ir krinta valandos taip sunkios
Didingos laimės ilgesy.*

*Dainuoja žmonės — viskas grįžta.
Sugrįžta vėjai per laukus.
Tiktai kodėl šviesi jaunystė
Palūžo lėkdama sparnus?*

*O aš, kur eisiu aš išėjus
Ir prašius nebelaukt manęs?
Ar ne už brolių bus man vėjas,
Lingavęs smilgų šluoteles?*



Aš užmerkiu akis — ir atrodo — čia ūžiantis miestas
Ir naktis su pakibusiais gatvėj žibintais slaptینگais,
Kai mergaitė rankas maldoje tamsiai nakčiai ištiesia
Ir ją supa sapnai. Ilgesys toks gilus ir spalvingas.

Aš užmerkiu akis — ir atrodo — savam kambarėly
Atsisėsiu prie stalo, kur laukia išmėtytos knygos.
Ir man rodosi, lango užuolaidą šviesią pakėlus
Pamatysiu asfaltą vėl blizgantį tamsų ir lygų.

Aš užmerkiu akis — ir atrodo juntų — sunkiuos
rėmuos
Šviečia veidas ir dažo taip nuostabiai švytinčios
varsos.

Stovi riteris ten taip didingai skydu pasirėmęs,
Dega akys pro šalį jo liūdinčiai rūšcios ir narsios.

Aš užmerkiu akis ir atmerkiu... Tylu. Tik vienatvė.
Nėra miesto čionai, nėra knygų ir nėra paveikslų.
Ir už lango — laukai, ne asfaltu blizgančios gatvės,
Ir saulėlydžio žaros krisdamos gėsta neaiškios.



*Sniegas! Sniegas! Pirmas sniegas
Ant laukų pasnigo,
Žemė baltam pūke miega
Ir sapnuoja girios.*

*Šypsos tolimosios akys
Pro baltutę šaką.
Buvo laimė... Svaigo naktys...
Buvo tarsi vakar.*

*O šiandieną — sniego pūkas
Jau kelius užklojo.
Praeitis — karoliai trūkę
Barstosi po kojų.*

*Praeitis... Vai, šandie gera
Džiūgaut ir dainuoti,
Kai širdy nelieka melo,
Viskas išsapnuota.*

DŽIAUKIS, JAUNYSTE!

Džiaukis, jaunyste, rytmetį šviesų,
Kol neužgavo žiedo šalna,
Kol dar į veidą šypsnį atkviesi...
Džiaukis, jaunyste, rytmetį šviesų,
Ryt bus kaip sapnas ši valanda.

Kam atminimuos taurės skambėjo,
Kvapieji vėjai ką glamonėjo,
Dienos kam laimę svaigstant žadėjo,—
Tik tu, jaunyste, o mylimoji!
Saulė ir žemė džiugesiu mojo,
Žiedus gražiausius po tavo kojų
Vakaro gaisas auksu paklojo.

Ką tu mylėjai, ką tu žadėjai,
Kur apsistojai išeidama?
Ilgesį tolių širdy pasėjai.
Ką tu mylėjai, ką tu žadėjai,
Visad gražiausia, visad linksma?

Džiaukis šiandieną, džiaukis, jaunyste,
Saulėta džiaukis ryto daina...
Tau greit žydėti, greit ir nuvysti...
Džiaukis šiandieną, džiaukis, jaunyste,
Ryt bus kaip sapnas ši valanda.



*Tu — paklydęs laivas, vienišas tarp vėjų
Bangose likimo skęsdamas supies.
Nebegriš, nelauki, kas tada išėjo
Pro dainas ir juoką vidury nakties.*

*Nerymok prie vartų vakarais vėlyvais
Ir nekalbink uosių pakelės senų.—
Greit žydės žilvičiai, baltosios alyvos,
Tik negriš jaunystė iš anų dienų.*

*Nubals sode vyšnios, obelys prie kelio,
Pasipuoš gegužis obelių žiedais.
Veltui gi tu lauki vakaro ružavo
Ir manai — jaunystė iš anų ateis.*



Vėjas išdykęs berniokas
Purtina klevo šakas,
Tai pasislėpęs vėl juokias.
Vėjas išdykęs berniokas
Širdį pagrobęs išneš.

Ir pasakysi — mylėjau.—
Kas — neatspėsit, vai ne,
Tai mano draugas — tai vėjas,
Širdį džiaugsmu glamonėjęs
Ir besijuokiant išėjęs
Kaip vakarykščia diena

Džiaugtis, dainuot ir mylėti
Nieku daugiau netikėt.
Vėjas išdykęs berniokas,
Vėjas nemoka mylėt.



Vai, vėjavaike, kur Tu nueisi?
Kur sau kelią naktyje rasi?
Plaukus vėjas čionai Tau sutaisė...
Vai, vėjavaike, kur Tu nueisi?
Kas draugai bus mieli artimi?

Ak, gana! Buvo saulės ir juoko, —
Paskutinė daina užbaigta.
Buvo daug kam ir daug kas meluota,
Bet šiandieną — dalia išdainuota,
Išsapnuota džiaugsmų valanda —

Aš vėjavaike! Vėjų aš vaikas!
Mano motina buvo naktis.
Šiandien baigta. Belieka tik eiti
Į šią naktį, į vėją besaikį,
Ten, kur šaukia širdis nerami.

AK, TAVE MYLĖJAU!

*Ak, Tave mylėjau, kaip mylėti gali
Tik linksma mergiotė rudenio laukų.
O jei laimė švilpė, nušvilpė pro šalį,
Ką gi padarysi — verkti negaliu.*

*Man ištarsė plaukus linksmas jaunas vėjas,
Nubučiavo veidą vėtra ir lietus.
Kas mane stabdytų vienąkart išėjus
Ir atgal užkėlus grįžt namo vartus? —*

*Ak, Tave mylėjau! Tu buvai man gyvas
Ir nakty, ir saulėj, ir dainoj sesers...
Kas iš to! Kai vėl čia pražydės alyvos
Jau ne mano juoku vėjai pasigers.*

*Neatmink išėjęs, neatmink palikęs
Iš laukų mergiotę, rudenio laukų...
Supas ir linguoja medžių šakos plikos
Ir dangus aptemęs skausmu debesų.*



*Ar matei Tu jūrą, piktą ir neramią,
Tamsią, audrią jūrą lyg sunkiam sapne,
Kai putotos bangos juodą dangų remia
Ir pušis palūžta kopose žalia.*

*Ar matei Tu jūrą tokią siaubią naktį,
Kai dainuoja mirtį vėjas ir smiltis.
Mažoje trobelėj šventa žvakė dega —
Jauno žvejo laivas rytą nesugriš.*

*Jau pavargo rankos nuo irklų kėlimo
Ir sudraskė burę vėtra niršdama.
Už pečių sustojęs šypsosi likimas,
Ir sunki kaip švinas jo šalta ranka.*

*Akys jau bevilčiai virš bangų klajoja.
Tik naktis juodžiausia, sielvartas tiktai...
Prie apleisto vairo mirtis atsistoja
Vėjui plačiai plėšos jos juodi skvernai.*

PASAKYK

*Pasakyk — manęs ilgiesi
Kartais. Nors retai.
Ak, tada ir vėl žydės čia
Saulė ir žiedai.*

*Ak, tada nebus jau nieko,
Kas baugu, tamsu.
Pasakyk,— manęs ilgiesi,—
Pasakyki Tu.*

*Ir nešiu tą žodį šventą
Gilumoj širdies,
Ir norėsiu Tau gyventi,
Tau vienam išties.*

*Čia praeis naktis bemiegė,
Nesustos mirtis.
Ir nustos gal sielą edęs
Juodas liūdesys.*

*Nebijosim pikto šūvio,
Šautuvo ugnies.
Links laukai žiedais gegužio
Ir džiaugsmu žėrės.*

*Nesakai. Tyli. Ir šalta
Daros ir baugu.
Šviečia Tavo veidas baltas
Skraistėj sutemų.*

*Nesakai... Tavi taip tylūs
Dideli keliai!..
O kas aš, kas mano žodžiai? —
Jų Tau per mažai...*

TIEMS, KURIE KALBA

*Jūs kalbate — „vedu gyvenimą palaidą“.
(Jo niekas neatjaus ir niekas nesupras.)
Pro sutemų miglas ilgiuos mylėto veido
Ir vėl tikiu, kad man gal nuodėmę atleidžia
Kažkas už tas tuščiai praleidžiamas dienas.*

*Jūs žinote — esu tokia menka be galo,
Tik juoko trupiniais dienoj tegyvenu.
Ir kalbate jūs man: — Reik siekti idealo...
Bet... patys užmaršty vėl teršiat savo kelią
Beširdžiu ir piktu baugios širdies geismu.*

*Esu tik iš minios, todėl kalbėt nemoku
Kažką didaus, kilnaus iš knygų ir darbų.
Esu tik iš minios — todėl man leiskit juoktis
Iš jūs visų, kurie rimti ir nesijuokiat
Ir esat dideli — gal žmonės iš žmonių.*

NETIKĖKI

*Netikėki, jog mylėjau —
Aš mylėti negaliu!
Vaikas juoko, vaikas vėjo,
Vaikas nelabo esu.*

*Garbanos nakties vyniojas
Ten už durų pravirų.
Kažkada, menu, po kojų
Biro daug rausvų žiedų.*

*Kažkada ant mano rankų
Lesė paukščiai grūdelius,
Ir kartoju tada tankiai
— Aš gyvenimu tikiu.*

*Netikiu! Čia viskas melas
Tarsi meilė mano ši —
Ji taip mirs, nuvys ant kelio
Kaip lapeliai suminti.*

*Pažadas? Ar žodis vienas? —
Ak, vis tiek šiandieną jau!
Melavai man, mano mielas,
Melavau ir ašen Tau.*

ŽUVUSIAM II

*Ir kas iš to, jei naktį nuo spindėjimo žvaigždžių
užmigti negalėsiu,
Jeigu siela kartos Tavo dainuotas kažkada dainas.
Nebeprišauks tos žvaigždės jau Tavęs, nei kaitroje
tylių klevų pavėsiai,
Nei dainos — neprišauks Tavęs.*

*Tu negirdėsi žodžių, sakomų į saulės kerintį
mirkėjimą,
Nei kūdikio dienų sidabro juoko — gryo ir skambaus,
Nebeprišauks Tavęs atgal pavasario gležnų diegų ir
žemės svaigstantis kvėpėjimas,
Nebeprišauks Tavęs atgal, neprišauks — —*

MAN GANA

*Man gana! Man užteko jau visko —
Buvo džiaugsmo ir juoko per daug.
Skrido vėtrom pašėlus jaunystė
Šaukdama: — Laimel! Saulė praauk!*

*Man gana. Pririnkau trūpinėlių
Tų gražiųjų šviesių valandų.
O dabar iš sapnų atsikėlus
Vakarykščių svajų nerandu.*

*Juk tas viskas užgeso jau vakar,
Juk tas viskas šiai dienai negrįš,
Nors gegužio žiedais medžių šakos
Vėl iš naujo kaip snaigėm apkris.*

*Nors rugiuose vėl juoksis vosilkos
Ir drugeliai po pievą skrajos.
Neatšaukti pro dieną šių pilką
Vakar mirusios aukso svajos.*

*Jau gana. Jau užteko dainuoti
Ir mylėti naktis ir žvaigždes.
Kąžin kas pačiam įkaršty puotos
Užgesino sietyno žvakes...*

Neskaudūs man daugiau tie žodžiai melagingi,
 Tik liūdna kažkodėl, jog Tu tą pasakei.
 Ir aš juntų šandie — saulėlydžio ugningo
 Ir žemės, ir nakties — man visko per mažai.

Man visko per mažai — tik skausmo gal per viršų,
 Tik sielvarto tamsaus per daug, per daug širdy...
 Ir skųstis kam? Žvaigždėm? — Ne viską jos išgirsta,
 Ko vienišas maldaus paklydęs kur kely.

Ir, rodos, aš galiu nuimti pabučiavimus
 Kaip žiedlapius kvapius nuo lūpų pravirų.
 Galbūt ne Tu, ne Tu,— gal valandos melavo,
 Gal vėjas vienumoj ant gelstančių šakų.

Ir, rodos, aš galiu kaip žvaigždę meilę nešti
 Per visą žemę čia visais visais keliais!
 Lai laimina lemtis tą brangią mano naštą,
 Pakrikštytą skausmu, atodūisiais slaptais...

Neskaudūs man daugiau tie žodžiai Tavo gražūs,
 Tas viskas neskaudu, nors Tujen melavai.
 Atrodo viskas čia kaip tolimas mirażas
 Ir dienos — kaip atgal negrįžtantys laivai.



*Leisk man būt Tavu šešėliu,
Atbalsiu Tavos dainos,
Kada saulė prisikėlus
Atgaivins rasotą gėlę
Nuo piktos rudens šalnų.*

*Tavo žingsnį vis lydėčiau
Per sunkias miglų naktis,
Juodumoj žvaigžde mirgėčiau,
Karštom lūpom palytėčiau
Miego merkiamas akis.*

*Leisk man būti akmenėliu
Tavo laimės vieškely,
Leisk man būt tik šaltu smėliu
Ir žėrėt į dangaus mėlį
Tam take, kur Tu eisi.*

NIEKO NEGRĄŽINTI

*Dega lūpos, dega akys, dega veidas Tavo.
Mylimasis! Paskutinė lai bus ši naktis!..
Žvaigždės ilgesio į sielą juoku prikvėpavo...
Dega lūpos, dega akys, dega veidas Tavo,
Keistu nerimu apsvaigus blaškosi širdis.*

*Ak, tai buvo, tai praėjo! Tam jau nesugrįžti.
Laimės džiugėsiu apsvaigti dukart nevalia...
Vai, išvaržė girių vėtros šviesiąją jaunystę.
Ak, tai buvo, tai praėjo! Jai nebesugrįžti! —
Neatsauks daugiau jos niekas — meilė nei kančia.*

*Mylimasis! Negrąžinti, nieko negrąžinti!
Ir naktis ši tarsi sapnas kartą pasibaigs.
Šviesus rūkas rytmetinis languose sukrinta.
Mylimasis! Kas praėjo — nieko negrąžinti
Niekada nesukryžiuotais, svetimais keliais.*

APATIJA

Sugėrė akys lygumas ir miško plotą žalią,
Ir ilgesį, ir vienumą sugers...
O Tu sakei — pro juoką, triukšmą, pro dainas
vingiuoja mano kelias
Ir nesustos, ir Tavo durų neatvers.

Neliko nieko man daugiau — nei ilgesio, nei juoko.
Tavęs neliko man, nei žodžių užmirštų.
Ir žvelgdama į veidrodį šneku savan veidan
stebėdamos, jog dar gyventi neišmokau,
Jog skęstu smulkmenoj ir ja tegyvenu.

Prisimenu — kadais kaip svaigo auksu vasaros
Ir būdavo lyg pasakoj gražu.
O kas dabar? O kas? — Tarsi žiedus dėlioju aš gyvenimo
Praėjusio rausvuosius rytmečius ir šviesius vakarus.
Ir tuštuma. Ir nieko ten nesurandu.

Neliko nieko, nieko man, gal nei prisiminimo,
Neliko džiaugsmo, nei svajų jaunatvės, nei dainų.
Ir nežinau šiandie — kas praeity dar viltimi
kažko didaus svaigino —
Praėjusioj dienoj aš nieko nerandu.



*Esu aš svetima minioj, linksmam draugų būry.
Gal būsiu svetima ir tiems, kur su manim keliaus.
Tačiau su saule aš einu ir ją nešu širdy,
Ir mano lūpos niekados — kur eit — kelių neklaus.*

*Tegu, tegu nulinks žiedu čionai žydra naktis
Ir mano žingsnius, lyg skara, tamsi migla užklos —
Žinosiu — rytmetis šviesus ten priekyje, toli
Visad mane, visad pirmyn per tamsumą vilios.*

*O kaip graži trumpa diena, o kaip graži daina
Mirtingo ilgesio žmogaus iš žemės mirtingos!
Praeina viskas, aš žinau, ir laimė, ir kančia,
Ir žodžiai gražūs kalbami labai senos maldos.*

*Ir jūs pasmerksite mane, jei pasakau — maži
Visi troškimai šios dienos su juoko dovana,—
Ir svetima liksiu minioj, linksmam draugų būry,
Ir trumpo džiaugsmo aidesy liksiu aš svetima.*

JAM VIENAM

*Jam vienam renku žodžius gražiausius,
Gyvenu vien tik juo.*

*Ak, čia žemė, dangus tegu džiaugsis! —
Atminimo to mielo, brangiausio
Neišdildo ugnis nei vanduo...
Jam vienam renku žodžius gražiausius,
Gyvenu vien tik juo.*

*Ir jeigu jį išgirsčiau ateinant,—
Jam ištiesčiau rankas.
Mano ilgesio didžiąją dainą
Lai pajus tas, kuris čia ateina,
Uždarys lai į sielą ir neš...
Jei išgirsčiau čionai jį ateinant,—
Jam ištiesčiau rankas.*

*Širdy bunda gilus nujautimas.
Pajuntu ir — žinau,
Kai per vėtrų didžiausią siautimą
Jis ateina ir neša likimą,
Žingsniai skamba arčiau ir arčiau...
Širdy bunda gilus nujautimas.
Pajuntu ir — žinau.*



*Gerai! Tegu aš nieko nežinosiu, nežinojau —
Aš — svajose savų sapnų paklydusi.
Girdėjau pasaką — kaip mylinti mergaitė pragaran
su mylimuoju joja.
Ji žino — pražūtis ir — šypsosi!*

*Ir pasakysi tu — esu maža be galo,
Esu menka minioj kaip trapios dienos moterys.—
Aš juoku širdį paverčiau, aš auksu nuodėmę puošiau,
Pikčiausią melą aš apklojau šilko klostėmis.*

*Ir lai kiti gyvens čia saulės šventę,
Ir lai kiti tikės pavasarį dainuojantį.—
Ieškojau aš kelių ir suklupau ir neišmokau dar
gyventi,
Ir ateitis žvaigžde užgesusia mojuoja.*

ČIA TIK TAU...

*Tu negeras, tu baisiai negeras
Jau ne kartą tau tai pasakiau.*

*Ateini ir šypsaisi be žodžių
Ir juntų — supulsuoja širdis,
Ir atrodo — čia skleidžiasi rožės,
Kai sustojęs šypsaisi be žodžių,
Kai užgęsta siela ir mintis.*

*Ir norėčiau dar šaukti: — Išeiki,
Išsinešk ir svajas, ir sapnus,
Kai skubėti ir klupt kartais reikia.
Ir norėčiau dar šaukti: — Išeiki,
Nakties miglos uždengs tau takus!*

*Ir tyliu, ir juntų, kad aš laukiau,
Jog sugrįžtum išėjęs ir vėl.
Glostau veidą, papurusius plaukus.
Tu negeras, o vis dėlto laukiau
Ir pati nežinau net kodėl.*

1949 03

PASISAKYMAS

*Mano Viešpaties delnuose sutelpa pasauliai,
Ir taku mažam pasauly aš maža einu.
Vejas paukštis negandos taip šviesią mano saulę,
Bėga didelis šešėlis ištiestų sparnų.*

*Kur be saulės man nueiti, kur vienai nueiti? —
Tamsumoj tik žingsnių aidas kurčiai atsimuš.
Argi Jis padovanojęs man svajonių kraitį
Nebešauks sugrįžt dar kartą vėl į Jo namus?*

*O žydėčiau kaip gėlytė ten prie Tavo kojų,
Viešpatie plačios aukštybės, rytmečio šviesos,
Kurs man viską — dainą, laimę, dangų dovanojai —
Dėl Tavęs širdis ir meilė degti nenustos.*

*Vejas paukštis, juodas paukštis šviesią mano saulę,
Bėga didelis šešėlis ištiestų sparnų.
Nepavys! — Aš taip mažytė mažame pasauly
Su Tavim be baimės, Dieve, rytmetin einu.*

SUGRIŽK

*Svaja — tarsi žvaigždė į dangų pasikėlus,
Naktis — tarsi taurė nektaro kvapingo ir svaigaus.
Sugrižki, mylima,— sunku man po šešėlius
Taip klaidžiot kartais, ieškot ir — nesurast žmogaus.*

*Ar tulumoj žingsnius pilka migla užkrito?
Ar kelio nerandi? Nebus kas palydės?
Norėčiau svaiguly bimirštančiojo ryto
Pajust plakimą vėl tokios brangios širdies.*

*Galbūt Tu nežinai, kaip ilgesys sukyla,
Galbūt nesuprasi šiuos žodžiuos ir manęs.
Sugrižki, mylima,— vėl oš mums dainą šilas,
Pavasario varsas drugeliai mums suneš.*

*Rasi akyse Tu atsakymą taip trokštamą
Ir bus galbūt siela pavasariais giedra.—
Nakties kurti tylą kaip krištoliniai bokštai
Sustingo. O Tavęs, Tavęs nėra nėra...*

IŠ TO RUDENS

*Krito lapai auksu, žemė geltonavo.
Dienos — vėjų dukros juokėsi laukuos.
Rodos, kad mylėjau tamsų žvilgsnį Tavo,
Šiltą saulės kvaptį padrikuos plaukuos.*

*Ne, nepažabosi Tu jaunatvės žirgo,
Viesulingo žirgo trokštančios širdies.
Paauksuotos naktys ilgesiu nugirdo
Kraujo svaigią dainą vienos jos girdės...*

*Momentų ir džiaugsmo — trapūs pelenėliai
Veidus, meilę, juoką, ilgesį užklos.
Ir per juoko aidą
Ieškosi vienatvės, ieškosi tylos.*

JEI NAKTIS ŠI PASKUTINĖ

*O jaunyste! Kelkim puotą!
Džiaugsmo akys ryt raudos...
— Viskas buičiai atiduota,
Viskas viskas atsapnuota,
Atmylėta, atbučiuota
Tos auksinės valandos...*

*Lai ruduo, lai krinta lapai,
Lai visus takus užkris...
Svaigiai saldy žemės kvapą
Neša mirštantieji lapai,
Ir dainuoja apie kapą
Saulės trokštantį širdis.*

*Šok, o šok, tarsi laukinė
Svaigstanti audra lakia...
Jei naktis ši paskutinė,
Deki laimę apkabinus
Ir žibintus užgesinus
Mirk tyli rudens take.*



*Pražilo obels, vyšnios nubaltėjo,
Kaštanai žvakėm kaišos nejučia.
Tu sugrižai, sugrižti kaip žadėjai
Ne pro naktis, pro dylančias.*

*Tu man sakai, Tu pasakoji viską,
Kaip kartais buvo liūdna ir sunku,
Kaip naktį ledui mėnesienoj tviskant
Jūs slinkdavote užsnigtu taku.*

*Kaip siuntant pūgai, blaškant purų sniegą
Kovodavot
Ir jausdavot — pro šaltį, skausmą, miegą
Mirtis čia pat, ir nuostabiai budri.*



*O tolimi, o mano brangūs atminimai,
Užtemdote ir užsupat sapnu akis.
Jeigu sugrįžtumėt, kaip grįžta vasaros arimais,
Kuris iš jūsų pasaką svajotą ir nebūtą pasakys?*

*Po mano plunksna krykštauja laisva jaunatvė
Įsakymams ir varžtams svetima.
O ta širdis, širdis — lyg vaikas alkanas ir basas
gatvėj,
Taip klaidžiojās, tarsi vakarė sutema.*

*Ir nesusildys jos sidabro žvilgančio skambėjimas,
Ir šilko klostėmis jos alkio niekas neužklos.
Taip mūsų daug gyvenimo turgavietėj praėjome
Ir daug ką pavogėm, ir daug ką nuslėpėm, šauksme
ieškodami tylos.
O tolimi, o mano brangūs atminimai.*



*Veltui gėlę nuskintąją laistai,
Jei jai skirta nuvyst,— ji nuvysta.
Kur berast Tavo šypsena skaisčia,
Nužydėjus, praėjus jaunyste...*

*Jos nebus puošnioj miesto vitrinų,
Nespindės ji šviesa deimantėlių.—
Tu turėjai tik suknią lininę
Ir akių nepamainomą mėlį.*

*O kažkas čia atėjo nekviestas
Ir Tave lyg našlaitę išvarė.
Ir slinkai Tu palaukėm iš lėto,
Vėjas draskė suplyšusią skarą.*

*Gal dar grįši, sustosi prie durų
Tarsi elgeta — liūdna, pavargus.
O čia viską užgriuvo kaip mūras
Toksai didelis, žudantis vargas — —*



*Kur surast Tavo šypseną skaisčią,
Nužydėjus, praėjus jaunyste?
Ir nuskintas gėles kam belaistyt —
Jos ant rankų bematant nuvysta.*

*Gal Tu grįši, sustosi prie durų
Tarsi elgeta — liūdna, pavargus,
Ir nubraukusi ašarą sūrią
Nepadėsi man nešt juodo vargo.*

*Nusvyruosi palaukėm iš lėto,
Sklaidys vėjas suplyšusią skarą.*



*Šį vakarą taip nykiai švilpia vėjas
Ir skundžiasi, ir taip vaitoja kamine.
Čia niekas nesugrįš, kas vieną kartą jau išėjo,
Ir žodžių šiluma neglostys laukiančios manęs.*

*Ateina valanda, kai viskas būna išsapnuota,
Ir ilgesiu slaptu širdies jau niekas nebeguos.
Tai kas, pavasariai jei grįš ir kels vėl džiaugsmo
puotą,
Žydės nasturtos vėl seklyčių spindinčiuos languos.*

*Tai kas, jei grįš varnėnas vėl į žalią sodą
Ir krykštaus vėl jaunimas vakarais.
Mano lange saulutė veido neparodo,
Ir nieks, išėjęs kartą jau iš čia,— nebepareis...*

*Galbūt tada nešvilpautų taip nykiai vėjas,
Jei būt kas žodį mielą prataria, jei būtų kas.
Kodėl taip greit mano pavasaris praėjo?
O nežinau. Ir vėjas nepakeldamas smilties lakios.*



*Praeina vasaros plačiaisiais vieškeliais pro šalį,
Praeina pievom jos, ir kloniais, ir miškais.
Tu pasenai — matau. Tavo plaukai jau kiek pabalę
Ir veidas išrėžtas giliais raukšlių takais.*

*Aš vis prisimenu Tavo armoniką prie klėties
Ir šventės nuotaikos visas dainuotąsias dainas.
O liko ten — ir laimė dyvina, ir meilė gal neišmylėta,
Ir žodžiai kažkieno, kuriuos kaip lapą vėjas nusineš.*

*Jei grįši vėl gimton sodybon, drauge mielas,
Ar dar mokėsi pasijuokti kaip tada? —
Ar neapvilko nebūtis kietais šarvais jau mūsų sielos,
Ar neužgavo mums širdies tamsioji neganda?*

*Gal nežinosi, ko jie džiaugiasi — visi jaunieji,
Nematę vargo žudančio, nejautę kuždesio mirties?
Jausi tiktai — jausmus kažin koks ilgesys užlieja —
Norėsi juoktis ir — jausi, kad mes jau nebe tie...*

*Tu pasenai. Ir aš jau pasenau. Ir nepažintum
Savęs — iš praeities jaunatve degančiais skruostais.
Nunoko mūsų vasara. Jau rudenio išgeltę lapai krinta,
Ir saulė žėrinti į vidurį dangaus nebeateis.*

1949 01 30



*Juodi demonai gal atsibudo
Ir įniršo ant žemės visos.
Mano broliai, ar jūs tebebudit,
Nepaklydot šešėliuos tamsos? —*

*Mirties juokas raketomis raitės,
Skendo šūvių ir šauksmo tvane,—
Tai tą naktį ten mirė mergaitė,
Apsivilkus žalsva miline.*

*Gal jautei — mūs Tėvynė neklūpos
Pavergta. Greit ji vytim liepsnos,
Kad mirtis nuo išbalusių lūpų
Nenutrynė giedros šypsenos.*



*O juokitės, draugai, būkit linksmi šįvakar —
Nė vieno lai širdis nebūna vieniša!
Mano lange nusvirs obels žieduotos šakos,
Ir tolumoj sužibs žvaigždė maža maža.*

*Ateina valanda, kai viskas jau pro šalį
Prabėgę bus tolyn nematomi, slapčia,—
Nepykite, draugai, jei jūs būry prie stalo
Šį vakarą viena vieta paliks tuščia.*

*Juk gera vienumoj vienam taip pamąstyti,
Kad daug kas nebegrįš, išblės užmarštimi.
Veidai praeityje dulkelėmis užkrito,
Jei buvo brangūs, tai — šiandien jau svetimi.*

*Sustosiu lauko vidury — širdis bus taip tuščia,
Kad jausiu tuštumą aplink liūdnesnę nei šiandie.
Ir nežinosiu, kur nueit su slegiančia kančia,
Ką dar pasveikinti naujai ir kam ištart sudie.*



*Sustosiu lauko vidury širdim tuščia tuščia.
Sunku, kai neturi kur eit, kai nér ko laukt —
sunku.*

*I valandas linksmų dienų sugrižtumei vogčia,
Sugrižtumei gimtuos namuos, kur gera ir jauku.*

*Galbūt ir vėl žydėtų ten akacijos baltai,
Barstytų vėjas obelių mažyčius žiedelius,
Ir Tu, o motina brangi, tarpuvartėj slapčiai
Patiktumei, kada grįšiu palaukės takeliu.*

*Ak juokas! — Motin, niekada manęs nesutiksi,
Neglostysi jau veido man, išdrikusių plaukų.
Užversi nuo manęs duris, kaip užveria visi,
Užkelsi prieš mane vartus Tu nuo visų kelių.*

MANO DRAUGUI

*Rods norėčiau šį vakarą tylų
Su manim kad Tu būtum kartu.
Rudens kelio — daug kelio, daug mylių,
Ir tik vėją neramų juntų.*

*Tu toli, tik čia sutemos juodos
Laša ilgesio slapto lašais.
Ir mąstau aš — kodėl savo žodį
Pasilikęs taip greit pamiršai?*

*Ko gi melo užkrito šešėlis
Ant žadėtojo džiaugsmo svaigaus?
— Nepražys, žinau, šaltyje gėlės
Ir nuvytę spalvų neatgaus.*

*Aš negrišiu daugiau, mano drauge,—
Noks ten vasaros, sodai linguos.
Mano dienos jau saulę praaugo,
Mano dienos tik naktį paguos.*

*Tik užklys gal tolus atminimas
Dar į širdį kada nejučia —
Kad gal daug kas, ką šypsenoj minim
Taip išdilo, kaip dyla delčia.*

*Aš negrišiu daugiau, mano drauge,
Būk laimingas, kaip vėjas lakus — —
Per tą naktį, bemiegę ir baugią
Tykiaai slenka mirtis per laukus.*

1949. I. 21



*Aš negrišiu daugiau, mano Drauge,
Noks čia vasaros sodai linguos.
Mano dienos jau saulę praaugo,
Mano dienos tik naktį paguos.*

*Aš negrišiu daugiau padainuoti
Su pavasario vėjais lakiais,
Ir jaunystė, audrų prauliota,
Brido brido, nubrido laukais.*

*Juoksis žvaigždės languose seklyčios,
Sesės rūtom kasas nukaišys,
O atklydus svaja vakarykštė
Gūdų sielvartą sieloj rašys.*

*Aš negrišiu daugiau, mano Drauge,
Neliūdėk ir nelauki manęs.
Aš negrišiu daugiau, aš negrišiu
Į tas pievas, tuos sodus, jau ne...*

PRIEDAS

IŠ MOKYKLOS METŲ
EILĖRAŠČIŲ
(1943—1944)



*Tai kas, kad prabėgo saulėta vaikystė —
Kaip sapnas, kaip laimė, kaip naktį audra.
Kaip sapnas praeisim ir mes ir negrišim
Ir nieks mums atgal jau kelių neberas.*

Kupiškis, 1943



*Ech ir lėkė dienos, žieduose apsvaigę,
Su šypsniais, su laime, su juokų bangom,—
O tikėjau Tau, kaip vėjui tiki snaigės,
Kaip žvaigždutės tiki naktimis ilgom.—*

*Ėjo viskas, ėjo ir niekad nestojo,
Lyg Lėvuo melsvutis plaukė sau tolyn,
Gal per daug jau tąsyk Tau aš paaukojau,
Galbūt jau per daug tikėjau aš Tavim.*

*Siandien vėl barbena vėjas lango stiklą
Vėl pavasarėja gatvėse visos,
Tik mylėt nebėra jokio jokio tikslo,
Nes tą laimės džiaugsmą kas bepakartos?..*

*Tik nebėra tikslo klaidžioti laukuose —
Nieks nepalydėjo, nieks nepasitiks...
Lai išverkia skausmą dar belapiai uosiai —
Kas jau kartą žuvo — amžinai — negriš — —*

*Buvo daugel džiaugsmo žydinčiuose soduos,
Vis tik buvo laimės, buvo jos tikrai!..
Ir tikėjau Tau, tikėjau Tavo žodžiais,
Kaip kad tiki saule vasaros žiedai — —*

PASIILGUS ŽVAIGŽDŽIŲ

Vai kas man beišplėš, kas man pavogs tą laisvę,
Kada laisva esu kaip debesys erdvėj!..
Lai dūksta viesulai ir audros čia paklaikę!
...Tik ašara nurieda nesakiusi kodėl...

Myliu aš visą žemę, myliu aš visus žmones
Ir jų drauge visų lig vieno nekenčiu!..
Gyvenimas ir laimė — tiktai vylingi monai,
Gyvenimas ir laimė — tuščia eilė sapnų.

Žvelgiu aš vėl į naktį, į jos slaptinius burtus
Ir darosi sieloj kažko keistai skaudu.—
Norėč tada kažką nežemiško sukurti
Bet... ryžtas nyksta, nyksta su ta naktim kartu.—

Paskęstu sutemoj, ir gaila, kažko gaila —
Kažko gailiu, kas niekad, niekad nebegrįš.
Pilkų dienų sapnų didžiausiai ilgos eilės
Toliau — tiktai juoda ir beribė mirtis.—

Pažiūriu aš į dangų, žvaigždutėmis nusėtą,
Ir pasiilgstu jų, pasiilgstu to dangaus.
Pirmyn, taip pat atgal keliai šalti ir kieti
Ir nér iš ko auksinė laimužė nusiaust.

Pasilgstu aš žvaigždžių ir to dangaus mėlyno
Pasilgstu aš nelaisvės iš žemės sutemos —
Ir laužiu savo kaukę taip šaltą, akmeninę
Ir sušunku pasauliui, kad meilės aš ilgiuos!..

Nuskins išblyškęs rytas erdvėse skaidrią žvaigždę
Ir mėlyna naktis sutirps rausvoj žaroj,
Vis bus kažko taip ilgu, kažko man bus dar gaila
Paskendusio širdy, taip meilės alkanoj.—

O vis tik aš laisva, laisvutė kaip kad vėjas
Ir laisvę tą išplėšt nebepajėgs man nieks!..
Praeis sapnai, šešėliai, kaip daugelis praėjo,
Ir žvaigždės tos praeis iš mėlynos nakties —

Nors meilės alkana, nors meilės ašen trokštu,
Bet aš laisva esu kaip debesys erdvėj!..
Gyvenimas kitoks, ir laimė jo kitokia,—
Ir ašara nurieda... ir nežinau kodėl...



*Sakai, suduš šypsnyš ant veido,
Pradings tas džiugesys.
Pilkais keliais mes išsisklaidę
Nuklysimė visi.*

*O naktį žvaigždės švies kaip švietę,
Žydės margi žiedai.
Pas mus toks svečias nepakviestas
Iš ūkanų ateis.*

*Nuo skruostų rožes pasiėmęs
Pavogs visas dainas,
Paleis džiaugsmus palaukių vėjais,
Akys' liepsna užges.*

*Ir galvas sidabru nubėręs
Paliks kažką kartaus.
O paakius nulėkę dienos
Tamsiais dažais pabrauks.*

*Ir dar sakai, kad šalnų baigsis,
Vėl bus žiedų aplink.
Bet kas, sakyk, raukšles ant veido
O kas gi beištrins?..*

*Kupiškis
1943 X 25*

VEIDRODIS SUDUŽO

*Veidrodis sudužo... Kam nelaimę neša? —
Sutrupėjo stiklas gabalais mažais.
Į širdies gilybę vienas kartus lašas
Krito ir įkrito taip giliai giliai...*

*Tu ar aš nuliūsim? — Gal liūdėt neverta —
Rudeninėj saulėj gal dar nusijuokt? —
Kaip visad prieš naktį užsivers čia vartai,
Kris pageltę lapai... Bus toks pat ruduo.*

*Atsargiai tą stiklą dužusį ir trapų
Surinksiu dar kartą, sudėsiu atgal...
Pilkos mūsų dienos, skubančios į kapą,
Neprašys šalnoje spindinčiais žiedais.*

*Ne, nebus ten veido tam stikle šaltajam.
Bus ten pilka, tuščia... nieko ten nebus.
Ten nepamatysiu ašen šypsniio Tavo.
Sutrupa, sudūžta viskas pamažu...*

*O tačiau šįvakar veidrodis kam dužo? —
Nežinau, gal niekad nežinosiu aš —
Ir kuris mes vėtroj rudenio nuliūsim,
Ir kuriam nelaimę nežinia atneš.*

*Kupiškis,
1943 X 24*



*Ir bus pavasaris, žydės alyvos,
Ir birs žiedai nuo vyšnios ant takų,—
Pakils tyliai, kaip žvarbios vėtros kyla,
Toks atminimas, toks tolus tolus...*

*Vai nepaklaus gegužė, ko nuliūdus
Jauna galva su sielvartu nulinks — —
Vai, nepaklaus, kas sieloje bedūksta,
Kas su pavasariu niekad nebesugrįš...*

*Ir buvo meilė, meilė kaip miražas
Gamtos vaikų, išaugusių žieduos,
Ir buvo mintys, ir svajonės gražios,
Bet... jau paliko toliuos mėlynuos.*

*Ir nesugrįš ta pasaka kaip aidas,
Ir nesugrįš ta meilė žieduose,—
Nuėjo ji, kaip daugelis nueina
Pilkų dienų, pilkam sapne viena.*

*Ir bus pavasaris, žydės alyvos,
Ir birs žiedai nuo vyšnios ant takų.
Nebus tik meilės, meilės, kuri mirė,
Ir dar kažko su meile nebebus.*

Kupiškis, 1944

MES DU MAŽI

*Mažytės dienos, naktys mažos
Ir mes maži.
Ir sakom — kažkas džiaugsmą neša
Su paslaptim.*

*Juodų naktų sapnai atvėsta
(Atvės visi).
O skubam pievomis ir miestais
Mes du maži.*

*Gi debesėliai pradainuoja
Mums lūkesy.
Nebuvom pailsėt sustoję
Mes du maži.*

*Apglobia rytas savo skraistėm
Kaip ilgesys,
Ir skubam — akmenimis, raistais
Mes du maži.*

*Ir viskas maža — dienos, naktys
Kaip mes maži...
Kažkas tik slaptą džiaugsmą neša —
Tyli viltis...*

1944 V 26



*Bus gegužis, gegužis bus žalias,
Žydės mažos ramunės palaukėj,
Bus gegužis ir juoko ik valiai
Ir vaiskaus, nepamirštamo džiaugsmo.*

*Sidabrinėm naktim juoksis žvaigždės
Ir Kupoj atspindės jųjų juokas.
Bet jei viskas taip eina praeina,
Kam tad džiaugtis, mylėt ir dainuoti?*

*Rodos, vėją pagaut, sustabdyti:
— Vesk į svečių, į tolimą šalį,
Lai čia viskas, kas lieka, numiršta,
Lai mintis neberanda čia kelio...*

*Bepročiaut... et, gana!.. Kas jaunystė? —
Viesulai, didžios audros ir laimė
Gal kai kam... O kai kam skausmu girtos
Dienos skuba ir viskas taip baigias...*

*Bus gegužis ir mielas, ir žalias,
Bet ir jis kai kada bus praėjęs...
Kaip ir mes gal, kai skubam išbalę
Į gyvenimo ištiestą glėbį...*

*Kaip ir mes... O kas liks, kai išeisim?
Kelios svajos ir dužus jaunystė.
Turi galą juk visos mūs dienos
Ir praeina, kad čia nesugrižtų.*

Kupiškis, 1944



*Palik, neskubėki — beržai čia ilgėsis
Žibuoklių aksominės akys pravirks...
Kam teiks aukštos liepos šilkinį pavėšį
Ir kam tylių naktį atslinks ilgesys?...*

*Nuneš vėl gegužį pakluonėmis vėjas
Ir kartą nurimus bus kraujo audra.
Neras Tavo žingsnių gal rytas atėjęs
Ir vakaras rausvas dainos neberas — —*

Kupiškis, 1944 04 17



*Bėga lekia lyg kad aidas baltos mūsų dienos
Ir negrižta nutekėję į melsvas marias.
Ne visad gėlė pražysta, skleidžias mėnesienoj,
Ne visad pajėgia laikas džiaugsmo mums atnešt.*

*Tu pamiršk mane tarp vėjų vėjuos užliūliuotą.
Žemės meilė nevilioja dar jaunos širdies.
Dar užteks to, daugel skausmo prilinguos dar uosiai,
Viskas bėgs ir plauks pro šalį, juoku nuskambės.*

*Tad jau kryžkelėj sustoję mes nebedvejokim.
Paskutinį kartą tarki Tujen man sudie
Ir pamiršk mane tarp vėjų vėjuos užliūliuotą.
Žemės meilė nevilioja dar jaunos širdies.*

PAAIŠKINIMAI

Dianos Glemžaitės rankraščiai

Sviesiai pilkas sąsiuvinis (sutr. ŠPS). Mokyklinis liniuotas 24 puslapių sąsiuvinis pilkais plono kartono viršeliais. Pirmame puslapyje Dianos piešinys juodu pieštuku — šypsanti ponija ilga puošnia suknia, apačioje užrašas: „Visada juokis, nors ir pro ašaras“. Sąsiuvinyje 6 gimnazijos metų eilėraščiai: Tik tai sapne; [Ech ir lėkė dienos]; Ne betas; [Vis bėgs kažkur], Pasiilgus žvaigždžių, Lūkesys (iš keturių romėniškais skaitmenimis sunumeruotų dalių); Jis. Eilėraščiai rašyti rašalu, beveik netaisyti. Paskutiniuose trijuose puslapiuose kita ranka įrašyti du kito asmens eilėraščiai. Sąsiuvinį 1944 m. Diana padovanojo savo klasės draugei Bronei Stankevičiūtei (dab. Jūrėnienė, gyv. Kaune), kuri jį išsaugojo iki šiol.

Įrašai atminimų sąsiuvinuose (sutr. AS). Dianos ranka įrašyti eilėraščiai klasės draugės **Birutės Gabrėnaitės** (dab. Šipelienė), gimnazijos draugų **Jono Vaitoškos** ir **Lino Vidugirio** sąsiuvinuose-albumeliuose 1943—1944 m. Jonas Vaitoška žuvo rezistencijos kovose 1944 m.; sąsiuvinį išsaugojo ir leido juo pasinaudoti jo sesuo Birutė Vaitoškaitė-Rajeckienė, taip pat pažinojusi Dianą ir su ja gimnazijos metais draugavusi. Birutės Gabrėnaitės sąsiuvinyje įrašyti eilėraščiai: Sidabrinė mėnesiena; Šešėlis; Ne sapną baltą rudenys išaudė; Jono Vaitoškos — Palik, neskubeki; Lino Vidugirio — Sakai, sudils šypsnyš ant veido; Veidrodis sudužo; Mes du maži. Visi eilėraščiai be taisymų.

Brūkšniuoti lapai (sutr. BL). Keturi raudonai ir mėlynai subrūkšniuoti lapai iš sąskaitybos sąsiuvinio; eilėraščiai rašyti rašalu abiejose lapų pusėse. Juose: Tu priraškyk, sesele, du Mėlynosios baladės variantai, vietomis taisyti ir braukti (antrasis su 1945 09 10 data) ir eil. Beldžia duris kažin kas — taip pat gerokai taisytas, su 1945 09 13 data.

Rudas sąsiuvinis (sutr. RS). Pusiau perkirptas (16×15 cm dydžio) 30 lapų mokyklinis languotas sąsiuvinis šviesiai rudu plono kartono viršeliu. Eilėraščiai ir kiti tekstai rašyti smulkia rašysena abiejose lapų pusėse rašalu ir pieštuku. Kai kurie eilėraščiai, ypač rašyti pieštuku, smarkiai taisyti ir braukti, vienas kitas išbrauktas. Iš viso 46 Dianos Glemžaitės eilėraščiai, 8 jos perrašyti kitų autorių (E. Matuzevičiaus, Br. Buivydaitės, K. Inčiūros, S. Neries, P. Drevinio, V. Mykolaičio-Putino) eilėraščiai ir 1 vertimas (autorius neaiškus). V. Mykolaičio-Putino „Vivos plango, mortuos voco“ perrašytas nenurodant autoriaus. Tarp eilėraščių — aforizmai ir šiaip ištraukos iš A. France'o, G. de Maupassanto, J. Jankaus, P. Cvirkos („Meisteris ir sūnūs“) raštų. Išskyrus vieną pieštuku įrašytą ir išbrauktą eilėraštį (Gal šnekėt Tau apie laimę), datuotą 1947 08 14, kiti eilėraščiai be datų. Šio sąsiuvinio originalūs eilėraščiai (išskyrus 3 autorės išbrauktus) spausdinami skyriuje „Mes mokėsime numirti“.

Susegti lapai (sutr. SL). Trys perlenkti ir per vidurį susegti languoto sąsiuvinio lapai sudaro 12 puslapių ($16,5 \times 15$ cm dydžio) sąsiuvinėlį be viršelio. Jame pieštuku be taisymų perrašyta 12 eilėraščių (daugumas skelbiami skyriuje „Aš negrįšiu daugiau, mano drauge“). Vienas iš jų yra perrašytas rinkinyje „Penktieji laisvės kovų metai“, tad sąsiuvinėlis datuotinas, matyt, ne vėliau kaip 1948 m. Tarp eilėraščių 2, 3 ir 5 puslapiuose citatos iš Hello knygos „Žmogus“.

Lapai iš bloknoto (sutr. LB). 11 atskirų lapų iš anksčiau viršuje susegamo pageltusio popieriaus bloknoto (15×19 cm), vieno iš jų lapo pusė nuplėšta. Eilėraščiai rašyti chemišku pieštuku, daug taisyti ir braukti, kai kurių — pirminiai juodraščiai su atskirų posmų bei eilučių variantais. Dalis lapų buvo sudrėkė, kiti smarkiai aptrinti. Iš viso 10 eilėraščių. Dviejuose lapuose —

1948 m. rudenį (prieš kelionę į Kauną) Juozui Bulovui rašyto laiško juodraštis, tad ir LB, matyt, rašyti maždaug tuo laiku.

Perkirptas sąsiuvinis (sutr. PS). Pusiau perkirptas pusstoris languotas sąsiuvinis ($16 \times 10,5$ cm) be viršelių, į kurių smulkiu raštu paprastu pieštuku skersai puslapių rašyti eilėraščiai — kaip į bloknotą. Iš viso 20 eilėraščių. Pirmieji 13 švariai perrašyti, be taisymų, toliau — pirminiai juodraščiai, čia pat taisomi, su įvairiais eilučių bei posmų variantais. Pirmieji parašyti, matyt, 1949 m. pradžioje, bet datos niekur nežymėtos.

Liniuoto sąsiuvinio lapai (sutr. LnL). Dvigubas sąsiuvinio lapas su 1948 12 23 rašyto laiško į Sibirą ištremtai šeimai pradžia ir trijų eilėraščių daug taisytas juodraščiais, po vienu iš jų (P r a e i n a v a s a r o s) — 1949 01 30 data.

Lapai su parašte (sutr. LP). Trys languoti sąsiuvinio lapai raudonai braukta parašte su abiejose pusėse cheminiu pieštuku rašytų ir daug taisytų trijų eilėraščių juodraščiais, taip pat 1948 m. gale ar 1949 m. pačioje pradžioje pradėtų laiško eskizais.

Languotų sąsiuvininių lapai (sutr. LSL). Atskiri lapai iš kelių sąsiuvininių ne visai vienodais langeliais, be paraščių. Visuose eilėraščiai rašyti cheminiu pieštuku:

LSL I. 12 lapų (vienas dvigubas, dviejų dalis nuplėšta), juose 21 eilėraštis, kai kurių — pirminiai juodraščiai su įvairiais variantais; keli lapai apsitrynę, paveikti drėgmės, nutrintais kraštais, sunkiai išskaitomi. Po dviem eilėraščiais 1949 01 ir 1949 03 datos.

LSL II. Dvigubas lapas kiek kitokiais langeliais su keturiais perrašytais eilėraščiais be datų, tik vienas iš jų taisytas.

LSL III. 4 languoto sąsiuvinio lapai su 8 švariai pieštuku perrašytais 1949 m. eilėraščiais.

Rezistencijos metų rankraščius BL, RS, SL, LB, PS, LnS, LP, LSL po autorės žuvimo išsaugojo ir vėliau iš Sibiro grįžusiai Dianos šeimai perdavė Paulė Kiaulėnaitė. Šiuo metu PS turi autorės sesuo Dalia Glemžaitė, kiti rankraščiai, išsaugoti Dianos vyro sesers Elenos Stasės Bulovaitės-Žebrienės, perduoti Lietuvių literatūros ir

tautosakos instituto rankraštynei kartu su nuorašais ir kitais duomenimis.

Išliko tik dalis Dianos Glemžaitės rankraščių. 1949 m. Diana, prieš išeidama su vyru ir kitais partizanais žiemoti į Plunksnočių miško žeminę, perdavė didelį pluoštą savo eilėraščių buvusiai klasės draugei Akvilei Marcinkevičiūtei-Balzienei, slaugiusiai sužeistus partizanus. Toji rankraščius slėpė palėpėje buvusioje skrynioje. Griaunant namą, skrynia žuvo. Yra dingę ir keli Dianos eilėraščių sąsiuviniai bei bloknotai, buvę įvairių žmonių rankose.

Nuorašai

Atminimų sąsiuvinuose (albumuose) rasta keli klasės draugių nuorašai su nurodyta D. Glemžaitės pavarde: vienas eilėraštis (Bus gegužis, gegužis bus žalias) nurašytas Stasės Žekonytės 1944 06 08 (sutr. S. Ž.), vienas Bronės Vogulytės 1944 10 03 (Jei viskas juokas — tai ko nepasijuokti), vienas — Adzės Mačiutės (sutr. A. M.) 1944 10 03 — Tai kas, kad prabėgo saulėta vaikystė. Du iš atminties rašytus 1943—1944 m. atminimo sąsiuvinų eilėraščius pateikė buvusios Kupiškio gimnazijos laikų draugės Ona Dūdaitė-Dirgėlienė, sutr. O. D. (Bėga lekia lyg kad aidas) ir Irena Dūdaitė-Žiurlienė, sutr. I. D. (Mergyt, išeisi greit iš čia).

Vytauto Ambrazo (sutr. V. A.) 1946 m. rudenį parašytas Dianos eilėraščių bloknotas: 10 eilėraščių, daugumas rašyti 1945—1946 m. Eilėraščiai be taisymų, spausdinami skyriuje „Žvaigždėtu keliu“.

Akvilės Balzienės (sutr. A. B.) iš atminties perrašyti trys eilėraščiai (Nebark, 1943, Vėjas išdykęs berniokas, 1947, Čia tik Tau, 1949).

Elenos Stasės Bulovaitės-Žebrienės (sutr. E. B.) padaryti visų rezistencijos metais rašytų Dianos eilėraščių nuorašai. Tarp jų yra keletas iš rankraščių ar iš atminties rašytų eilėraščių, kurių rankraščių neišliko. E. B. saugo ir kelių Dianos rašytų laiškų savo ištremtai šeimai ir vyrui juodraščius pavieniuose sąsiuvinų lapuose.

Penktieji laisvės kovų metai — partizaninės lyrikos rinkinys, 1949 m. surašytas 28 puslapių languotame mokykliniame sąsiuvinyje. 13 iš 25 eilėraščių — Dianos, daugumos jų yra išlikusių ir autografų. 2 eilėraščiai parašyti Antano Bulovo (Budrio), 10 — Paulės Kiaulėnaitės, 3 — Juozo Bulovo (Nežinomojo, Ikso). Rinkinys iliustruotas Antano Bulovo pieštomis vinjetėmis. Po eilėraščių — J. Byrono, R. Tagorės ir kitų autorių aforizmai. Sąsiuvinio viršelio antroje pusėje įrašas Juozo Bulovo ranka: *Žaliojo kaimo sesėms*. Sąsiuvinį 1949 m. pradžioje Juozas Bulovas perdavė savo giminaitei Janinai Etmanavičiūtei, gyvenusiai Velniakalnio vienkiemyje prie Rokiškio. Dianos eilėraščiai iš šio rinkinio skelbiami atskiru skyriumi „Sūviai girioj“ ta pačia eile kaip sąsiuvinyje.

Juozo Bulovo (sutr. J. B.) dviejų eilėraščių nuorašai (*G r a ž i t ė v y n ė m a n o ; M a n o t ė v y n ė*) atskirame liniuoto sąsiuvinio lape, išsaugoti Elenos Stasės Bulovaitės-Žebrienės.

Elvyros Glemžaitės-Dulaitienės (sutr. E. G.) padarytas paskutinio Dianos laiško nuorašas, kurį E. G. 1957 m. perdavė Dianos krikšto dukteriai Reginai Glemžaitėi-Vaičėnionienei, gyv. Kaune ir saugančiai tą nuorašą.

Publikacijos

Užmaršties poezija (sutr. UP). „Laisvas žodis“, Sąjūdžio Panevėžio tarybos leidinys. 1989 02 15, Nr. 4(16). Su trumpu Romualdo Kauniečio priedu paskelbti 6 Dianos eilėraščiai. Priede užsimenama apie autorės gyvenimo ir žuvimo aplinkybes, bet sesers primygtiniu reikalavimu vardo ir pavardės nenurodyta. Čia paskelbti eilėraščiai: *Sakei; Netikėki; Tiems, kurie kalba; Nebelauki manęs; Svajonė; Lietuva*. Publikacijos šaltinis — iš E. B. gauti nuorašai.

Antanas Paulavičius. Kraujo upeliai tekėjo (sutr. KUT). Lietuvos rezistencijos kovų vaizdai. Lietuvos tremtinių sąjunga, 1990. Čia paskelbti 5 Dianos eilėraščiai, du iš jų kaip „nežinomo partizano“ (*I š d a v i k u i*, p. 46, *Š ventas vakaras šis*, p. 66—67), vienas „nežinomo autoriaus“ (*K o d ė l T a v ė s n ė r a ?* p. 169) ir

du su užrašu *Budrys* (Lietuvai, 1948 12 10, p. 77, Partizano sesuo, 1948 12 10, p. 122—123). Budrys — Dianos vyro brolis partizanas Antanas Bulovas, perrašinėjęs ir platinęs Dianos eilėraščius. Publikacijos šaltinis nenurodytas. Eilėraščių tekstai nežymiai skiriasi nuo rankraščių.

Kovos keliu žengiant (sutr. KKŽ). Vakarų Lietuvos partizanų eilėraščiai ir dainos. 1945—1953 metai. V., 1991. Parengė Leonas Gudaitis. Rinkinyje paskelbti 3 autorės eilėraščiai: *Tėvynei* (p. 58), *Dainuok, mano žeme!* (p. 59), *Džiaukis, jaunyste* (p. 205), pasirašyti *G-tė*. Iš jų tik *Dainuok, mano žemeyra* rankraštis, bet pavardės santrumpos identiškumas leidžia ir kitus du priskirti tai pačiai autorei. Eilėraščiai paimti iš pagrindinio laikraščio „Prie rymančio Rūpintojėlio“ (LLKS visuomeninės minties organas, mašinr.), sutr. PRR, pirmieji du 1952 m. birželio Nr. 4, trečiasis 1953 m. vasario Nr. 1.

Iš užmaršties (sutr. IU). Dviejų eilėraščių publikacija. „Kauno diena“ 1992 m. liepos 11 d. Nr. 18. *Lakštutis* vardu spausdinamas eilėraštis *Partizano sesuo* iš rinkinio PLKM, *Budrio* vardu — Šventas vakaras šis — sutrumpintas eilėraščio *Kūčių vakaras* variantas (trūksta 6—11 posmų). Nepasirašytame prieraše pirmasis eilėraštis klaidingai priskirtas partizanui Jurgiui Urbonui (slapyv. *Lakštutis*), *Budrio* asmenybė laikoma nenustatyta.

Iš užmaršties išnyrantis veidas (sutr. IUIV). „Kupiškėnų mintys“, 1992 08 15. Vidmanto Jankausko parengta 7 eilėraščių publikacija su įžanginiu straipsniu. Iš rankraščių paskelbti eilėraščiai: [*Nebūk, nebūk tu mums per daug žiaurus, likime!*], *Nebe lauki manęs, Mirtis, Lietuvai, Žuvusiam (Vėjui)*, *Čia tik tau, Mes mokėsime numirti*. Tekstai kaip šiame rinkinyje.

Leidinio pobūdis ir sudarymo principai

Šiame rinkinyje skelbiami visi Pasipriešinimo laikotarpio Dianos Glemžaitės eilėraščiai, kuriuos pavyko surasti ir identifikuoti. Į rinkinį nepateko tik kai kurie fragmen-

tai ir pačios autorės išbraukti eilėraščiai ar jų dalys. Iš mokslo metais Kupiškio gimnazijoje rašytų 1943—1944 m. eilėraščių pateikiama tik būdingesnių pavyzdžių „Priede“. Skelbti visus išlikusius mokyklos metų eilėraščius sudarytojams atrodė nebūtina.

Pagrindinis publikacijos šaltinis — pačios autorės rankraščiai. Nuorašais remiamasi tais atvejais, kai atitinkamų autografų nėra išlikę. Į nuorašus atsižvelgiama tik tada, kai jų redakcija yra vėlesnė, autorės pataisyta. Tekstų šaltiniai, svarbesni jų skirtumai ir variantai nurodyti toliau paaiškinimuose. Kai kurių eilėraščių yra išlikę tik pirminiai juodraščiai, smarkiai braukyti ir taisinėti rašymo metu, iki galo nebaigti. Jų tekstas pateikiamas vadovaujantis paskutine autorės redakcija, nesistengiant taisyti ar tobulinti. Pataisyta tik vienas kitas kalbos trūkumas, rašyba ir skyryba priderinta prie dabartinių reikalavimų.

Autorės pažymėtos eilėraščių parašymo datos pateiktos tekste po eilėraščiais. Daugelio datos nepažymėtos, tad rinkinyje eilėraščiai grupuojami atsižvelgiant ne tik į chronologiją ir pateikimo eilę išlikusiuose autorės autografuose, bet ir į tematiką. Pirmajame skyriuje („Žvaigždėtu keliu“) skelbiami eilėraščiai, parašyti 1945—1946 m. studijuojant Kaune. Antrąjį skyrių („Mes mokėsime numirti“) sudaro eilėraščiai, autorės perrašyti į sąsiuvinį RS 1947—1948 m., trečiąjį — jos artimųjų perrašyti į pagrindinės lyrikos rinkinį „Penktieji laisvės kovų metai“. Ketvirtajame ir penktajame skyriuje dedami 1948—1949 m. eilėraščiai, apytikriai sugrupuoti pagal tematiką, o priede — šiek tiek mokslo metų poezijos pavyzdžių.

Paaiškinimuose pažymėti ir reikšmingesni eilėraščių, jų posmų, eilučių (sutr. *eil.*) variantai (sutr. *var.*). Var-tojamų sutrumpinimų sąrašas pridedamas atskirai abėcė-lės tvarka.

Sutrumpinimai

A.B. — Akvilės Balzienės nuorašai

A.M. — Adžės Mačiutės nuorašas (1944)

AS — Eilėraščiai, įrašyti atminimų sąsiuvinuose (1943—1944)

BL — Brūkšniuoti sąsiuvinio lapai (1945)

E.B. — Elenos Stasės Bulovaitės-Žebrienės nuorašai

E.G. — Elvyros Glemžaitės-Dulaitienės nuorašas

IU — Iš užmaršties. „Kauno diena“, 1992 Nr. 18.

IUIV — Iš užmaršties išnyrantis veidas. — „Kupiškėnų mintys“, 1992 08 15.

J.B. — Juozo Bulovo nuorašai

KKŽ — Kovos keliu žengiant. Par. L. Gudaitis. V., 1991.

KUT — A. Paulavičius. Kraujo upeliai tekėjo. V., 1990.

LB — Lapai iš bloknoto (1948)

LnL — Liniuoto sąsiuvinio lapai (1949)

LP — Lapai su parašte (1948—1949)

LSL I—II — Languoto sąsiuvinio lapai (1947—1949)

PLKM — Penktieji laisvės kovų metai. Rankraštinis partizaninės poezijos rinkinys (1949).

PRR — Prie rymančio Rūpintojėlio. LLKS leidinys. Mašinr. (1952, 1953).

PS — Perkirptas sąsiuvinis (1949?)

RS — Rudas sąsiuvinis (1947—1948)

SL — Susegti sąsiuvinio lapai

S.Ž. — Stasės Žekonytės nuorašas (1944)

ŠPS — Šviesiai pilkas sąsiuvinis (1949)

UP — Užmaršties poezija. Romualdo Kauniečio publikacija „Laisvame žodyje“. 1989. Nr. 4(16).

V.A. — Vytauto Ambrazo nuorašai (1946)

Var. — Variantas

Komentarai, taisymai, variantai

Žvaigždėtu keliu

10 eilėraščių pluoštas (nuo pirmojo iki [Užversiu vėl duris]) spausdinamas iš 1946 m. V. A. nuorašo. Skyriaus pavadinimas paimtas iš antrojo eilėraščio teksto (autorės ranka rašytame bloknote bendro pavadinimo nebuvo). Šių eilėraščių autografų neišliko.

Nebark. Iš A. B. nuorašo, jos liudijimu, parašytas 1943 m.

[Tu priraškyk, sesele]. Iš BL, 1 p. juodu rašalu, be taisymų. Kitame puslapyje — Mėlynosios baladės pradžia.

Nakties pūga. Iš BL, 8 p. juodu rašalu, po Mėlynosios baladės. 2 posmo 4 eil. var.: *Šuo iš būdos nedirštų į tą siausmą pažvelgt*. Po datos — *Ku* (piškis?).

Mėlynoji baladė. Iš BL 4—7 p., juodu rašalu. Šio eilėraščio vienas po kito surašyti du variantai, abu autorės vietomis taisyti. Rinkinyje pateiktas antrasis variantas. Pridedame pirmąjį, trumpesnę variantą, kurio tekstas gerokai skiriasi (2—3 p.):

Žodžiai, mėlyne dangaus nudažyti,

Žodžiai, nukalti iš skausmo safyrinio,

Kyla per šypsančią naktį į rytą
Taip ilgesingai kaip džiaugsmas koks didis,
Ritas ir kaujas kaip bangos putojančios
Per margą dieną, žiedais besijuokiančią,
Aidi ir kyla nemirštančiais posmais
Girių tamsiųjų, laukų išdainuotų
Ir tarsi seną legendą atnešę
Beldžias į siaurą gryčiutės langelį,
Sukelia ašaras, šnabždesį sukelia.

Miega pušynai. Ir pušys kaip žvakės,
Mokančios pinti nakties gūdžių pasaką.
Mėlynos pušys dainuoja slapybėm,
Glaudžiasi ošdamos, jausdamos mirtį.—
Ak, ne medėjas čion kiškį pašovė,
Ne grakščios mergos skynimuos kvatoja —
Vėjas pakibęs ant kvepiančio lapo
Pusto didžiulį keturkampį kapą,
Smilgom apaugusį, lapais apkritusį,
Niūrų vidurnakty, tylų slapybėje.
Vien tik dainuoja, nerimsta pušynas.

Ko kuždat pušys, nerimstančios pušys? —
Viskas praėjo, seniai jau tas buvo.
Keiksmas aidėjo, tarškėjo čion salvės,
Motė neglostė sukruvintą galvą...
Ejo kaip mūras čia sūnūs tėvynės.
Ošė, vaitojo skausmingai pušynas.
Surištos rankos. O veidas įkaitęs
Džiaugsmo ryžtim — jei jis moka taip eiti,
Ak, jis mokės išdidus ir numirti
Už naują dieną, už sekantį rytą!

Merkėsi žvaigždės, pabūgę žiūrėti,
Debesys skubino, debesys lėkė,
Lankstėsi pušys nakty mėlynojoje,
Baugiai čion amžiną giesmę giedodamos,
Amžiną giesmę — linkėjimo gandą,

*Kad šitas smėlis būt kritusiam lengvas...
Gėlės susiglaudė baugščios ir mažos,
Krito rasa čionai blizgančiom ašarom,
Apverkė galbūt žingsnius pasmerktųjų
Kaip ir tos pušys, tos mėlynos pušys..
— Ak, tas praėjo, seniai jau tas buvo...*

*Merkitės, žvaigždės, dangaus plačiam soste,
Pušys ir gėlės, o verkite, oškite,
Tykiai giedokite, mėlynos šakos!
Brolis čion brolį numirti atvarė...
Smėlis sukrito į tamsiąją duobę.
Nieko — nei šauksmo, nei skausmo dejonės...
Mokam gyventi, mokėsime mirti!
Lai čionai maišosi vėtros ir niršta!
Vienąkart turime mylinčią širdį
Vienąkart galim parodyt tėvynei,
Kaip ją tikrasis sūnus yr pamilęs.*

M e s m o k ė s i m n u m i r t

Spausdinama iš RS tokia pat eile kaip autorės rašytame sąsiuvinyje. Skyrius pavadintas vieno iš RS eilėraščių vardu. 5—36 p. rašyti mėlynų rašalu, be taisyčių, 1—4 ir 37—60 p. pieštuku, tik kai kur taisyta. Prie vieno pieštuku įrašyto ir užbraukto eilėraščio 1947 08 14 data. Taigi rašalu rašyti eilėraščiai turėtų būti kiek ankstesni.

[N e b ū k, n e b ū k t u m u m s] 5 posmo 4 eil. užbr. var.: *Kaip žydi jazminai, stebėt lange parimus.* Paskelbtas IUIV.

[N o r ė č i a u g r i ž t i v ě l]. Pirminis smarkiai taisytas juodraštis. Pradžioje 1 posmo var.:

*Ir kam paniekinai Tu viską šitoj žemėje
[tuščia eilutė]
Norėčiau grįžti vėl su šypsena gyveniman,
Pamiršti gal tas nuoskaudos naktis*

Tolesniuose puslapiuose E. Matuzevičiaus eil. *L a i m ė s p a s a k a, J ū r a i r T u.*

Žirginėliai. Po teksto — K. Inčiūros eilėraščio posmas:

*Veltui tavo mintys į svetur keliauja,
Saulė, nors šviesiausia, bus svetur tamsi.
Čia brangiau už auksą juodos žemės sauja,
Nes kiekvienoj dulkėj čia ir pats esi.*

Kituose 6 puslapiuose ištisai perrašytas V. Mykolaičio-Putino Vivos plango, mortuos voco su užrašu viršuje (be autoriaus).

Iš sūtemų pilkų. Parafrazuojamas iki šiol nespausdintas Palmiros Petrauskaitės 1946 02 08 parašytas eilėraštis:

Rogių skambalėliai

*Su prietema artėja rogių skambalėliai...
Girdi? — Miškais, baltų pušų keliu.
Tau plaukuose maži maži lašeliai žėri:
Nebylios, vaiskios snaigės nubiro nuo šakų...*

*Su prietema artėja rogių skambalėliai...
Ar nenutils? Kitu keliu nesuks?
Palaukime! Aš nežinau, kodėl, bet — lukterk
valandėlę,
Gal jie į mylimus, taikius, pasiilgtus namus?*

*Su prietema artėja rogių skambalėliai...
Nepajudėk! — Lange ten dega žvakė... Kažin kur —
Tau plaukuose maži maži lašeliai žėri...
Ir akyse kažkas — lyg džiaugsmas — toks trapus.*

Vienuma. Po eilėraščiu tame pačiame puslapyje S. Nėries Tavęs dar nebuvonuorašas.

Mes mokėsime numirt. Kitas, platesnis, šio eilėraščio variantas spausdinamas skyriuje „Broliai žaliųjų miškų“. Paskelbtas IUIV.

Nežinoma jama. Eilėraštis skirtas partizanui Juozui Bulovui. Nežinomasis, Iksas — jo partizaniniai slapyvardžiai. Rašyta pieštuku.

E. B. nuorašo variantai: 2 posmo 1 eil.: *O kaip labai norėčiau aš tenai sugrižti*; 3 posmo 4 eil.: *Kaip skamba oras nuo varpų vakarių plaukiančios maldos*; 4 posmo 4 eil.: *O miglos supas, klostosi ant upės, ant laukų*.

[Tas valsas primena Tave]. Eilėraštis viršuje užrašytu neaiškiu pavadinimu *T. hermen* (?).

Išdavikui. Pavadinimo pirmasis žodis *Lietuviui* užbraukytas pieštuku. Nuorašas pavadinimu *Išdavikui* įdėtas į rinkinį PLKM 6 p., ten 3 posmo 2 eil.: *Ne tave brangios rankos liūliavo!*

[Vėjau, mano vėjau]. Po eilėraščių priedas: *Karšygio dvasia nežūna nuo priešo smūgių, bet išauga į visą pasaulį nugalinčią dvasią*.

Mirtis. Puslapio apačioje — Br. B. (Bronės Buivydaitės) eilėraščio posmas (*Kaip kvapnus vijoklis...*), kitame puslapyje — Eugenijaus Matuzevičiaus eilėraščiai iš ciklo *Nutilęs karo laukas*: 4. *Grižęs kareivis*, 5. *Virš griuvėsių* (Paskelbtas IUIV).

Žiedas su monograma. Palmiros Petrauskaitės eilėraščio tuo pačiu pavadinimu, parašyto 1946 01 15, parafrazė. Tas eilėraštis iki šiol nespausdintas:

*Aš noriu, kad giliai, giliai tylėtumei,
kad būtum nebyliausias iš brangių daiktų.
Ir sudrumstu, tamsėjančiu blizgėjimu sidabriniu
kaip šydu praeities, uždenki savo slėpinį.*

*Bejėgės jūs dabar ir šaltos, raidės, esate,
kaip akys neregės jaunuolio trapiame veide.
Lyg skųstumėtės man... Lyg klaustumėt mane,
kas išplėšė gyvybės brangią paslaptį...*

*O gal nebus (nebuvo niekada),
kas pelenus nuo veido man nušluosto...
Ir šventėj mirgančioj margoj nebepakels jau tosto
tavuoju spindesiu pagražinta ranka.*

*Ir nebemaus tavęs jau niekada ant piršto,
giedrėjant žvilgsniui atlaidžia ir liūdna šypsena.
Ir plaks širdis juoda, sunki, lėta,
bejėgė tau tikėti, bejėgė ir užmiršti...*

*Aš noriu, kad giliai, giliai tylėtumei,
kad būtum nebyliausias iš brangių daiktų.
Uždenk ir supki spindesiu nepermatomu ir tamsiu
žaiždas — aš nežinau — ar laimės slėpinius...*

Pasiilgimas. Plg. Palmiros Petrauskaitės Vienos rudens nakties soneto (1946 10—11) pradžia:

*Kažkas ten vaikščioja — man rodosi — už lango.
Taip neramu. Ruduo. Audra. Naktis.
Galbūt tai Tu mąstai apie mane kaip
tik šią valandą?
Ne, ne. Tu svetimas ir tolimas. Tu taip
toli, toli.*

Pirmesniame puslapyje — pieštuku įrašytas P. Drevinio eilėraštis *D e g a a k y s k a i p a n g l i u k a i*.

N e ž i n o m a j a m. Skirtas Juozui Bulovui (Nežinomajam, Iksui). Parafrazuojamas Palmiros Petrauskaitės 1945 09 07 eilėraštis:

Šukės

*Tu sakai, kad meilė?.. Girioj laumės juokias,
ir banguoja vėjas jų ilgais plaukais.
Eikime, tik eikim! Niekur nesustokim,
nežadėkim niekam atgaliō pareit.
Vakaras prie kelio... Girioj laumės juokias...*

*O ar tu tikėjai žodžiams, žvilgsniams, juokui,
šitam kelio vingiui ir šitom širdim?
Eikime, tik eikim! Niekur nesustokim,
nesilenkim šukių krikštolinių rinkt...
Eikime, gyvenkim — žodžiams, žvilgsniams, juokui.*

*Girioj laumės juokias... Vakaras prie kelio.—
Nieko juk nebuvo, nieko ten — už mūs...
Man į tavo petį atsiremti gera
ir pabert— kaip juoką — dūžtančius stiklus.
Tu sakai, kad meilė? — Vakaras prie kelio.*

Iš kur mes einame. Trijų ketureilių pavadinimai — iš įrašo Paulio Gauguino paveiksle (1897): *D' où venons nous? Qui sommes nous? Où allons nous?* Kitame puslapyje — pieštuku įrašyta ir daugeliu brūkšnių išbraukta Palmiros Petrauskaitės 1946 m. eilėraščio „Šešėlis“ parafrazė. Po to išbrauktas eilėraštis su 1947 08 14 d. data [Gal šnekėt Tau apie laimę], viršuje atvirkščiai užrašytas didelėmis raidėmis prierašas: *Na, ir kas iš to?*

Nuotrupos iš dienoraščio. Paskutinysis posmas lengvai perbrauktas pieštuku.

1947-ųjų m. sausio mėn. 5 posmo 2 eil. var.: *Kad gyveni, kad aš dar gyvenu!*

Tu meluot išmokei. Šio eilėraščio dviejų posmų variantas yra išlikęs PS 29 p.:

*Juk Tu man nedovanosi saulės nei padangių
Ir žydrų kalnų viršūnių man nepalenski.
Išdalinsiu pilkai miniai aš jaunatvę brangią,
Gal ir Tau, o Tu toks šaltas, tolimas esi.*

*Na, tai kas, meluok, bernioke, Tu juk toks melagis.
Gal aš kartais patikėsiu tuo gražiu melu.
Tegu šiandie Tavo lūpos didžią laimę žada,
O rytoj — juk niekad neisim tuo pačiu keliu.*

Mylėtai mergaitei. PLKM 20 p. yra šio eilėraščio nuorašas Juozo Bulovo ranka; skiriasi tik viena kita perrašymo smulkmena ir tuo, kad trūksta paskutinio posmo.

Šūviai girioj

Eilėraščiai, Dianos artimųjų perrašyti kartu su kitais į anoniminį partizaninės poezijos rinkinį „Penktieji laisvės kovų metai“. Skelbiami tokia pat tvarka kaip rinkinyje. Autorystė nustatyta pagal turimus autografus ir E. B. nuorašus bei liudijimus. Skyriaus pavadinimas — iš eil. [Vis taip nulekia, nuskuba dieną], žr. 99 p. Ketureilis po rinkinio pavadinimu iš PLKM 1 p., po juo data: 1948 11 16 ir parašas *Budrys* (tai Antano Bulovo partizaninis slapyvardis, su kuriuo paskelbta ir daugiau Dianos Glemžaitės eilėraščių). Kita-

me puslapyje — Juozo Bulovo ranka įrašas: *Si Deus pro nobis — quis contra nos?* (Jei Dievas už mus, kas prieš mus?).

K ū č i ū v a k a r a . Skirtas 1947 12 17 žuvusio partizano Jono Bulovo atminimui. Autografo neišliko, yra Antano Bulovo nuorašas PLKM 3—5 p., E. B. nuorašas ir publikacija KUT 66—67 p., pavadinta *Šventas vakaras šis* (taip pat IU), su priedu „Nežinomo autoriaus eilėraštis“. Tekstai vietomis skiriasi. E. B. versija, atrodo, kiek ankstesnė už PLKM, kur viena kita eilutė paderaguota, tad vadovaujamosi PLKM.

1 posmo 4 eil.: *Lankos Dievas šiąnakt pas visus KUT*; 2 posmo 1 eil.: *Ilgesy ar supras Tave kas?* E. B.; be to, E. B. nuoraše 2 ir 3 posmų eilė sukeista; 4 posmo 2 eil.: *Akys skęsta laukuos tolimuos* E. B.: 6 posmo 2 eil.: *Kur tos dienos, kas jas beatšauks?* E. B. Po 6 posmo E. B. nuoraše ketureilis, kurio nėra nei PLKM, nei KUT:

*Tu žinai ir mąstai: dar sugrįšim,
Į namus dar sugrįšim, tikrai.—
Jungia širdis neardomi ryšiai,
Šios minutės — tik slopūs kerai.*

7 posmo 1—2 eil.: *Ar tai vėjas pralėkdamas krykščia? Ar tai kužda juoda neganda?* E. B.

KUT 8 posmas, kurio nėra nei PLKM, nei E. B.:

*Nesulauksi gėlelių pražystant,
Nebebus nei „dabar“, nei „tada“,
Tau negrįžti iš čia, nebegrįžti
Niekada, niekada, niekada.*

11 posmo 1 eil. KUT netiksliai pažymėtas kirtis, keičiantis žodžio prasmę. Turi būti: *Šaukit, budeliai! Šaukit!* Parašymo data pagal E. B.

Partizano sesuo. Skirtas žuvusio partizano Jono Bulovo (Vėjo) seseriai Elenai Stasei Bulovaitei. Iš PLKM 5 p., perrašytas Antano Bulovo (Budrio), išsp. IU.

Žuvusiam I. (Vėjui). Skirtas Jonui Bulovui prisiminti. Iš PLKM 7 p., perrašytas Antano Bulovo (Budrio). Apačioje jo ranka priedas: *Lietuvos Laisvės kovotojus teprisimins tik pasvirę kryžiai. Jie bus liudinin-*

kai praeities kovų ir pergalių... B. Žemiau Antano Bulovo piešta antkapio vinjetė su įrašu: A†A Nežinomas Partizanas 1947 12 17 (tai Jono Bulovo — Vėjo — žuvimo data). Skelbtas IUIV.

K o d ē l T a v ē s n ė r a? Skirtas Jonui Bulovui (Vėjui) prisiminti. Iš E. B. nuorašo. PLKM 9 p. tekstas beveik nesiskiria, bet trūksta paskutinio posmo; perrašyta Antano Bulovo (Budrio). Po eilėraščių prierašas Antano Bulovo ranka: *Garbė — kas miršta už Tėvynę ir garbė Tėvynei, kad yra kas už ją miršta! Budrys.* KUT 169 tekstas beveik nesiskiria nuo PLKM, tik be prierašo; išspausdintas su užrašu *Nežinomas autorius.*

[K o g i T u s u s t o j a i]. Skirtas Elenai Stasei Bulovaitei, perduotas jai 1947 m. Tekstas iš autografo LSL III. PLKM 10—11 p. perrašytas Paulės Kiaulėnaitės su pavadinimu *Partizano sesuo*, tuo pavadinimu išspausdintas KUT 122—123 p. su užrašu *Budrys 1948 12 10*. Autografo lapo viršus su pavadinimu nusi-trynęs, taip pat nusitrynę ir 8 posmo pirmosios trys eilutės, kurios čia spausdinamos pagal PLKM.

4 posmo 1 eil.: *Pūtė šiaurūs vėjai* PLKM ir KUT; 6 posmo 2 eil.: *Kada jautėt šaltą grubaus kelio molį* PLKM; *Kai po kojom mynėt grubaus kelio molį* KUT; 12 posmo 1 eil.: *Kas akis užspaudė* PLKM, KUT.

A š n o r ė č i a u d a i n u o t i. Iš PLKM 12 p., tik 3 posmo 2 eil. patikslinta pagal E. B. nuorašą. Tą eilėraščių Elena Stasė Bulovaitė prisimena gavusi iš Dianos 1947 m. PLKM perrašytas Juozo Bulovo.

[V i s t a i p n u l e k i a, n u s k u b a d i e n o s]. Iš autografo SL atsižvelgiant į kelių eilučių pataisas PLKM 15 p., kur eilėraštis perrašytas Paulės Kiaulėnaitės.

A r m e n i? Iš PLKM 16 p., perrašytas Paulės Kiaulėnaitės. Autografo neišliko.

[N o r ė č i a u t a u s u r i n k t]. Iš PLKM 17 p., perrašytas Antano Bulovo, apačioje parašas *Budrys* su data.

L i e t u v a i. Iš PLKM 18 p., kur perrašytas Juozo Bulovo. Tas pats tekstas paskelbtas KUT 77 p. su parašu slapyvarde *Budrys 1948 12 10* (t. y. tuo pačiu, kuriuo pažymėti ir kiti Dianos Glemžaitės eilėraščiai). Skelbtas IUIV.

V i e n a i m e r g a i t e i. Iš autografo PS 2 p. Perrašytas PLKM 20 p. Juozo Bulovo su pavadinimu *Mylėtai mergaitei* ir nežymiais pakeitimais: 2 posmo 1 eil. *vakarui atėjus*; 4 eil. *amžiais svetima*.

Mes grįšime į namus. Iš PLKM 19 p., perrašytas Juozo Bulovo ranka; po eilėraščių — du Kazio Inčiūros eil. posmai (*Niekur neišeisi, niekur iš laukų tu...*)

Broliai žaliųjų miškų

Šiame skyriuje daugiausia iš autografų skelbiami eilėraščiai partizaninės kovos tematika. Daugumos jų parašymo laikas nepamėtas, tad sugrupuoti pagal chronologiją nebuvo įmanoma. Eilėraščiai rašyti 1947—1949 m. laikotarpiu.

Skyriaus pavadinimas — iš 1948 m. eilėraščio rudenį rašyto eil. *Mes kovai* — ne atilsiu gimę. Po pavadinimu įdėtas ketureilis — nebaigto eilėraščio fragmentas, rašytas 1948 m. rudenį, — iš autografo LB. Rašant jis taisytas, 1 eil. var.: *Dažnai pro tą nakties baltumą tyrą* (Data nustatyta pagal pieštuką, kuriuo 1948 m. gale rašytas laiško Juozui Bulovui juodraštis).

[*Mes kovai* — ne atilsiu gimę]. Iš LB. Eilėraštis nebaigtas, jo trečiasis posmas lapelyje, kuriame yra ir 1948 m. gale rašyto laiško Juozui Bulovui juodraštis ir 4 posmo fragmentas:

*Bus laisvė. Rankas kam nuleisti,
Kam gedulu dengti veidai? —
Žiūrėkime — rytmečiai kaista.*

Eilėraščio juodraštinis fragmentas yra ir PS 19 p.; greta 1 eil. dvieilis: *Už tėvynę — gyvent arba žūti — / Drąsios širdys didžios giminės.*

[*Kai užminga krūmokšniai ir aikštės*]. Iš LB. Rašyta 1948 m. pabaigoje. Eilėraštis, matyt, nebaigtas, paskutiniai du posmai įrašyti skersai lapo šone, kitoje lapo pusėje fragmentas: *Ar Tau teko girdėti zvimbimą / Kulkos, sėjančios [...]*. Tikriausiai šio eilėraščio pavadinimas *Vienai mergaitei* įrašytas kitame to paties bloknoto lapelyje.

[*Mūsų dienos*]. Iš LB, pieštuku. Matyt, 1948 m.

[*Ar ne tą naktį*]. Iš PS 6 p. Po eil. nepilna data — 08 11 (1948?).

[*Vėjas. Purvas. Šalta*]. Iš PS 12 p.

[*Ne, nestosi*]. Iš PS 20—21 p. Eilėraštis rašant vietomis taisytas, matyt, nebaigtas, nes po juo užbraukta eilutė: *O eini, o eini, partizane.*

[Nepuoškasų šį vakar]. Iš LSL I. Greta — kito eil. fragmentas.

Kitoje lapelio pusėje du pradėto eilėraščio variantai:

1 var.: *Draugai triukšmingo blizgančiojo miesto,
Šviesių bulvarų, parkų ir namų,
Aš sugrįžtu pro rytą žerintį ir šviesų —
Atgal pas jus aš vėlei ateinu*

2 var.: *Draugai triukšmingo blizgančiojo miesto,
Žalių bulvarų mylimi draugai,
Aš sugrįžtu pro rytą žerintį ir šviesų
Pas jus atgal, o mylimi draugai!*

*Aš sugrįžtu iš ten, kur ošė girios,
Kiekvienam žingsny juokėsi mirtis.*

Tame pačiame puslapyje iš priešingos pusės data:
Šeštadienis, 1947 I 18.

Metai trys. Iš LSL III. Kitoje lapo pusėje — Nebelauki manęs.

Nebelauki manęs. Iš LSL III. Išspausdintas UP ir IUIV.

Vienam žmogui iš miesto. Iš LSP III. Kitoje lapo pusėje — *Dainuok, mano žeme.*

[Tai kad gi augo]. Iš LSL III. Yra E. B. nuorašas pagal tekstą, gautą iš autorės 1947 m. su nežymiais skirtumais. Kitoje lapo pusėje — *Velykos.*

Velykos. Iš LSL III, be taisymų.

[Žeme kryžkelių, žeme smūtkelių]. Iš LSL I. Eilėraštis taisytas ir, matyt, nebaigtas, nes paigoje naujo posmo eilutė: *Mes sugrįšime — dukterys, sūnūs* su keliais užbrauktais tolesnio teksto variantais. Kitoje lapo pusėje — *Pasakyk, ko pravirkai.*

[Pasakyk, ko pravirkai]. Iš LSL I.

[Jei grįši, laisve]. Iš LB. Kitoje lapo pusėje — *Aš negrįšiu daugiau.*

Partizanų daina. Iš LSL I. Be taisymų, tame pačiame puslapyje pradžia eil. *Svajonė*, tęsinys kitame puslapyje.

Svajonė. Iš LSL I. Išspausdintas UP be pakeitimų.

[Kaukit, vėjai]. Iš LSL I. Pirminis gerokai taisytas juodraštis. Užbrauktas 4 posmo var.:

*Juk tai jie rytojų pranašavo
Nepabūgę grasymų šiurkščių,
Tai mirtis jų kūnus apšarvavo...*

Pavasaris po karo. LSL I. Kitoje lapo pusėje — Ar jauti.

Ar jauti? Iš LSL I.

Tėvynei. Iš KKŽ 58 p., kur perspausdintas iš PRR 1952 06 Nr. 4. Pasirašytas *G-tė* (Glemžaitė), kaip ir Dainuok, mano žemėl, kurio yra autografas.

Atėjūnams. Iš E. B. nuorašo.

Lietuva. Iš E. B. nuorašo. Išspausdintas UP.

Dainuok, mano žemėl Iš KKŽ 59 p., kur tekstas paimtas iš PRR 1952 06 Nr. 4 ir pasirašytas *G-tė*. Autografas LSL III skiriasi nuo spausdinto teksto nežymiais taisymais; tai kiek vėlesnė redakcija. Var.: 4 posmo 2 eil.: *Atbus, ir gėlytės šakelę nulenks ten*; 5 posmo 4 eil.: *dainuok, o dainuok, mūsų žemėl* LSL III.

Mes mokėsime numirti. Iš E. B. nuorašo. Tai vėlesnė ir platesnė taip pat pavadinto eilėraščio versija (RS, žr. 54 p.).

Aš negrišiu daugiau, mano Drauge

1947—1949 m. eilėraščiai, daugiausia iš autografų pieštuku bloknote ir atskiruose lapeliuose. Skyriaus pavadinimas — iš vieno eilėraščio pradžios (žr. 182 p.). Ketureilis po pavadinimu — iš LSL I, tai pradėto eilėraščio posmelis, gal turėjęs būti eilėraščio Vienai mergaitei dalis (plg. Kai užminga krūmokšniai ir aikštės). Kitoje lapo pusėje — Kam pasakatu įtikėjai.

[Taip kažką norėčiau]. Iš PS 1 p. Kitoje lapo pusėje — Vienai mergaitei.

Sakei. Iš E. B. nuorašo. Išspausdinta be pakeitimų UP.

Mano dievas užmerkė akis. Iš PS 3 p. Yra kitas, nebaigtas, to eilėraščio variantas, pavadintas Iš „Vėlių“ ciklo (Tai, kuri turėjo gyventi — dukrelei Jonei) LP. Jame 6 sutampančios eilutės, po to — paskutiniai: *Sunkios klostės nukris lig šventovės grindų akmenų*. Parašytas 1948 m. pabaigoje. Skersai puslapio su nebaigtu eilėraščio variantu — prozos teksto fragmentas:

Rytis truputį švilpauja ir aš stebiu jo profilį, reto gražumo profilį.

— *Nežinau, Margarita, gal tu ir kvailai padarei ištekėdama, tačiau dėl ko? Ar taip mylėjai? Na, nemanau. Tu, atrodo, nelabai tam tinkama. Bet nesvarbu tai. Tačiau tu esi beprotiškos drąsos ir pasiryžimo, kad tokia me gyvenime drįsti tapti motina.*

Šypsausi ir žaidžiu staltiesės kutais. Juk jis geras, jis baisiai geras berniokas. Bet kodėl jis man tai kalba, kodėl man kalba jis tai, ko aš visai nenoriu girdėt? Šypsausi ir man darosi sunku nuo savo šypsenos. Tik dabar pajutau, kaip aš moku meluoti, šypsotis. Betgi mano šypsena melaginga.

Kitoje lapo pusėje — eil. Mano draugui fragmentas.

Malda į saulę. Iš PS 5 p. Tuščiame 4 p. eilėraščio fragmentas: Ir laisvės rytmetį, šviesia ugnim atbudusį / Tu būsi kryžių žemė, Lietuva.

Kam pasaka tu įtikėjai. Iš PS 7 p. Tas pats tekstas atskirame lape LSL I, kitoje lapo pusėje — Sustosiu lauko vidury su 1949 III 17 data, rašytas tuo pačiu pieštuku. Pavadinimas ir 1 eil. maždaug atitinka Palmiros Petrauskaitės 1945 m. eilėraštį Kam įtikėjai pasaka?

[Žinau, jog viena kart; Mylimai; [Vakaras auksinis languose plevena], Ateis čion vienu — iš PS 8—11 p.

Mano nuodėmė. Iš PS 13 p.

[Buvo senas dvaras]. Iš PS 16 p. Dviejuose puslapiuose prieš eilėraštį ir po jo — išraišai iš Hello „Žmogus“.

[Kur tu, kur tu, o tolimoji]. Iš PS 24 p. Apačioje dar vienas — penktasis — posmas išbrauktas.

Lape prieš tai — išbraukti kito eilėraščio fragmentai ir pradžia eilėraščio nubraukta antrašte Netekties vaikai:

Kur, o kur nueitum, kam pasisakytum,

Jog čia visos dienos — ištisa kančia.

Būna žvaigždės šviesios, būna naktys tykios.

Aš užmerkiau akis. Iš PS 25—26 p. Rankraštis autorės gerokai taisytas.

Sniegas! Sniegas! Iš PS paskutinio puslapio.

Rankraštis autorės taisytas, paskutinio posmo pirmasis variantas išbrauktas.

Džiaukis, jaunyste! Iš KKŽ 205 p., kur perspausdintas iš PRR, 1958, Nr. 1, pasirašytas *G-tė* (kaip ir *Dainuok, mano žeme!*, kurio autografas išliko).

[Vėjas išdykęs berniokas]. Iš A. B. nuorašo. Skirtas Jonui Bulovui (Vėjui).

[Tu — paklydęs laivas]. Iš E. B. nuorašo.

[Vai vėjavaikė]; [Ak, Tave mylėjau], [Ar matei Tu jūrą]; Pasakyk. Iš SL 1—7 p., be taisymų.

Tiems, kurie kalba; Netikėki. Iš SL 8—9 p. Be keitimų išspausdinti UP.

Žuvusiam II; Man gana; Tau; [Leisk man būt Tavu šešėliu]. Iš SL 9—12 p., be taisymų. Tarp eilėraščių — citatos iš *Hello „Žmogus“*.

Nieko negražinti, Apatija, [Esu aš svetima minioj], Jam vienam. Iš LSL II, vienas po kito rašyti dvigubam languotam sąsiuvinio lape. Tik trečiasis eilėraštis gerokai taisytas.

[Gerai! Tegu aš nieko nežinosiu]. Iš E. B. nuorašo.

Čia tik tau... Iš A. B. nuorašo, skirtas Juozui Bulovui. Išspausdintas IUIV.

Pasisakymas. Iš LSL III, kur atskirame lape perrašytas be taisymų. Yra išlikęs ir smarkiai taisytas pirminis rankraštis mažame lapelyje (LSL I). Jo kitoje pusėje — pradėto eilėraščio juodraščio fragmentai. Jie gali būti iš 1949 m. rudens, susiję su rengimusi lemtin-gai žiemai:

Neimsiu [Var.: Kas iš to]. Tu čionai pasiliki.

[Var.: Pasiliki geriau, pasiliki]

Praeities tik priminsi dienas.

[Var.: Saugok sienas namų medines]

Kada priešai nematomi tyko,

Neperspėsi nuo jų Tu manęs.

Tolesni to eilėraščio eskizai nuplėštame lape iš LSL, kurio kitoje pusėje — [Juodi demonai gal atsi-bud o]:

*Ir kampe ak, lėlė apdaužyta
Žydro stiklo maldauja akim:
— Pasiimki mane, aš mažytė,
Pasiimki mane su savim.*

Po to — išbraukytos tolesnio teksto nuotrupos.

Sugrižk. Iš LSL I. Taisytas juodraštis. Kitoje lapelio pusėje [Kaukit vėjai] su data: 1949 01 26.

Iš to rudens; Jei naktis ši paskutinė; [Pražilo obels]; [O tolimi, o mano brangūs atminimai]. Iš LB, atskirų bloknoto lapelių vienoje pusėje, visi taisyti, o trečiojo paskutinis posmas nebaigtas rašyti (trūksta dalies eilutės).

Veltui gėlę nuskindantą laistai. Iš LnL. Daug taisytas ir braukytas pirminis juodraštis. Kitame dvigubo lapo puslapyje — pradėtas laiškas į Sibirą ištremtai šeimai su 1948 12 23 d. data:

Brangieji,

Rytoj Kūčios. Užsimerkiu ir noriu mintyse prisišaukti seniai praėjusį ir seniai užmirštą Kūčių vakarą, kai prie stalo susirinkdavom visi savieji ir būdavo nuostabiai gera.

[Kur surast Tavo šypseną skaisčią]. Iš LSL I. Nebaigto eilėraščio taisytas juodraštis. Tai lyg ir [Veltui gėlę nuskindantą laistai] tęsinys, antrasis posmas panašus į užbrauktą pastarojo eilėraščio dalies variantą. Aukščiau tame pačiame puslapyje — [Pasakyk, ko pravirkai]. Kitoje lapo pusėje — [Žeme kryžkelių, žeme smūtkelių].

[Šį vakarą taip nykiaiai švilpia vėjas]. Iš LnL. Kitoje dvigubo liniuoto lapo pusėje — [Praeina vasaros plačiaisiais vieškeliais]. Puslapio viršuje dveilis:

Ir neturiu ko laukt nykiajam vakare.

Čia niekas neateis, ir nieks neras čia kelio.

[Praeina vasaros plačiaisiais vieškeliais]. Iš LnL. Paskutiniame dvigubo lapo puslapyje. E. B. nuoraše pavadintas Draugui.

[Juodi demonai gal atsibudo]. Iš LSL I, nuplėštame lape. Tolesnio teksto fragmentas:

*Ak iš vieno ranka taip į ranką,
Ak nejau abejoti imi?
Mus jau budeliai supa ir slenka
Vis artyn [...]*

Toliau tik nuotrupos. Antroje lapo pusėje — kito eilėraščio eskizai, žr. paaiškinimus prie eil. *Pasiskymas*.

[*O juokitės, draugai*]. Iš LSL I. Daug taisyto ir, matyt, nebaigto eilėraščio juodraštis. Jo ankstesnis, irgi daug taisinėtas bei braukytas variantas, — kitame labai sudilusiam ir sutrintame lapelyje LSL I:

*O juokitės, draugai! O linksminkitės jūs šįvakar!
Nei vieno lai širdis nebūna vieniša!
Nulenkia topolis į mano langą seną ir lapuotą šaką
Ir toluoj matau — žibės žvaigždė maža maža.*

*Ateina valanda, kada jau viskas būna atiduota
[atsvajota?]
Ir lūkesys kaip židiny žarijos pamirštos žibės.
[Toliau 2 eilutės ir vienas posmas išbraukta].*

*Auksiniuos rėmuos Tavo veidas tolimas ir kažin kuo
skaudžiai apviltas
Iš lėto žvelgia taip gilia gilia neviltimi — —
Ir pajuntu — tarsi ne aš ir tu — per naktį
kvepiančią ir šiltą
Kaip kažkada vėl brendame nerimstančios
jaunatvės nešami.*

*O šypsena ir dulkės ant akių nusekė,
Ir jau ne Tu — tik drobė, tik šypsnyš
sutirpusiam daže.
Tegu... Ir linksminkitės, o draugai, mano draugai
šią naktį,
Lai nė viena širdis nebūna vieniša.*

Kitoje lapelio pusėje — eil. *Mano draugui* pirminis variantas.

[Sustosiu lauko vidury]. Iš LSL I. Tai gali būti eilėraščio [O juokitės, draugai] tęsinys. Puslapio viršuje pakartotas pirmasis [O juokitės, draugai] posmas ir nepilnos dvi antrojo posmo eilutės. Tekstas daug taisytas ir braukytas. Kitoje lapelio pusėje — užbrauktas ankstesnis, irgi daug taisytas to paties eilėraščio variantas su data: 1949 III 17.

Mano draugui. Iš LP, mažai taisytas. Kitoje lapelio pusėje — daug taisytas ir braukytas to eilėraščio juodraštis, antraštė tik juodraštyje. Yra ir kitas toks pat lapelis su braukytais ir taisytais atskirų posmų eskizais (LP). Trečiame lapelyje — dviejų posmų juodraštis skersai lapo su prozos teksto fragmentu („Rytis truputį švilpauja...“), kitoje pusėje — Mano dievas užmerkė akis.

Šio eilėraščio variantas su kitokia pradžia yra lapė iš LSL I, kurio kitoje pusėje — [O juokitės, draugai] juodraštis:

*Rudens kelio — daug kelio, daug mylių,
Gatvėj vėją neramų juntų.
O norėčiau šį vakarą tylų
Su manim kad taip būtum kartu!*

*O norėčiau matyt vėl tą veidą,
Prašnekėt į tas mielas akis...
Kas jaunystės klaidos neatleidžia,
Galbūt jos tai ištars, pasakys...*

*Po langais greitos mašinos ūžia,
Neša juoką ir laimę slapta.
Kažkur muzika, puošnūs drabužiai,
Plaukų vingiuos trapi radasta.*

*O čia sutemos baugios ir juodos,
Krinta ilgesio slapto lašais,
Ir mąstau aš — kodėl savo žodį
Pasilikęs taip greit pamiršai?*

[Aš negrįšiu daugiau, mano Drauge]. Iš LB, rašant taisyta. Kitoje lapo pusėje — [Jei grįši, laisvel].

Priedas. Iš mokyklos metų eilėraščių.

[Tai kas, kad prabėgo saulėta vaikystė]. Iš A. M. nuorašo atminimų sąsiuvinyje su nurodyta autorės pavarde: *Diana Glemžaitė*.

[Ech ir lėkė dienos]. Iš ŠPS 2—3 p.

Pasiilgus žvaigždžių. Iš ŠPS 6—8 p.

[Sakai, suduš šypsnyš], [Veidrodis sudužo], [Mes du maži]. Iš AS.

[Bus gegužis]. Iš S. Ž. nuorašo su nurodyta autorės pavarde.

[Palik, neskubėki]. Iš AS.

[Bėga lekia lyg kad aidas]. Iš O. D. nuorašo (iš atminties).

Vytautas Ambrazas

TURINYS

Iš užmaršties išnyrantis veidas. *Vytautas Ambrazas, Vidmantas Jan-
kauskas* 5

ŽVAIGŽDĖTU KELIU

[O mano vakarai]	25
[Žvaigždės auksinės mirusio sapno]	26
[O vakaro gilus dangau]	27
Vienišas	28
[Išeik, prašau!]	29
[Aš einu ir juokiuos]	30
[Tiek buvo kalbėta]	31
[Ateina naktys]	32
[Mes kalbėjom kažkada ir apie meilę]	33
[Užversiu vėl duris nuo triukšmo ir dainos]	34
Nebark	35
[Tu prirašyk, sesele, daug gėlių šį vakarą]	36
Nakties pūga	37
Mėlynoji baladė	38

MES MOKĖSIM NUMIRT

[Nebūk, nebūk tu mums per daug žiaurus, likime]	45
[Norėčiau grįžti vėl su šypsena gyveniman]	46
Malda	47
[Vanduo kaip veidrodis]	48
Žirginėliai	49
Iš sutemų pilkų	50
Vienuma	51
Laimė	52
O būk lengva smiltis	53
Mes mokėsime numirti I	54
Nežinomajam I	55
[Tas valsas primena Tave]	56
Išdavi!kui	57
[Vėjau, mano vėjau]	58
„Juodosios katės“ restorane	59
Nenorėk suprasti	60
Mirtis	61
[Ar Tu jauti — tai kužda mūsų žemė]	62
Tai ne žodžiai tavi	63
Nereikia man	64
Tu prisimink	65
Žiedas su monograma	66

Išeinant	67
Partizanės Lizos atminimui	68
Pasiilgimas	69
Nežinomajam II	70
Saulės balsas	71
Myliu Tave	72
[O Viešpatie! Norėčiau būti skiedrele maža]	73
Iš kur mes einame?	74
Atgyvenau aš savo dieną	75
[Mūs dalia vienokia]	76
Vadui (Ami)	77
Nuotrupos iš dienoraščio	78
Mergaitei nuo jūros	79
1947-ųjų sausis	80
Ar sugrąžins?	81
Vienai mergaitei I	82
Tu meluot išmokei	83
Čia dienos eis	84
Tu kalbi apie meilę ir džiaugsmą	85
Mylėtai mergaitei	86
[Akmenyje ugnį skelia]	87
Užmirštas veidas	88

SŪVIAI GIRIOJ

Kūčių vakarą	91
Partizano sesuo	93
Žuvusiam I (Vėjui)	94
Kodėl Tavęs nėra?	95
[Ko gi Tu sustojai]	96
Aš norėčiau dainuot	98
[Vis taip nulekia, nuskuba dienos]	99
Ar meni?	100
[Norėčiau tau surinkt gražiausius žodžius]	101
Lietuvai	102
Vienai mergaitei II	103
Mes grįšime į namus	104

BROLIAI ŽALIŲJŲ MIŠKŲ

[Mes kovai — ne atilsui gimė]	107
[Kai užminga krūmokšniai ir aikštės]	108
[Mūsų dienos! Jūs niekad nestosit]	109
[Ar ne tą naktį žygin mes išėjome]	110
[Vėjas. Purvas. Šalta.]	111
[Ne, nestosi, narsus partizane]	112
[Nepuošk kasų šįvakar]	113
Metai trys	114
Nebelauki manęs	116
Vienam žmogui iš miesto	117
[Tai kadgi augo, kadgi lapoj]	118
Velykos	119
[Žeme kryžkelių, žeme smūtkelių]	120
[Pasakyk, ko pravirkai, brangi mano žeme]	121
[Jei grįši, laisve, dar kada į mūsų šalį]	122
Partizanų daina	123

Svajonė	124
[Kaukit, vėjai, piktos vėtros, dūkit]	125
Pavasaris po karo	126
Ar jauti?	127
Tėvynei	128
Atėjūnams	129
Lietuva	130
Dainuok, mano žeme!	131
Mes mokėsime numirti II	132

AŠ NEGRĮSIU DAUGIAU, MANO DRAUGE

[Taip kažką norėčiau šiandie apkabinti]	135
Sakei	136
Mano dievas užmerkė akis	137
Malda į saulę	138
Kam pasaka tu įtikėjai	139
[Žinau, jog vienąkart sugrįši Tujen svetimas]	140
Mylimai	141
[Vakaras auksinis languose plevena]	142
Ateis čion vienuma	143
Mano nuodėmė	144
[Buvo senas dvaras]	145
[Kur tu, kur tu, o tolimoji]	146
[Aš užmerkiu akis]	147
[Sniegas! Sniegas!]	148
Džiaukis, jaunyste!	149
[Tu — paklydęs laivas]	150
[Vėjas išdykęs berniokas]	151
[Vai, vėjavaikė, kur Tu nueisi?]	152
Ak, Tave mylėjau!	153
[Ar matei Tu jūrą]	154
Pasakyk	155
Tiems, kurie kalba	156
Netikėki	157
Žuvusiam II	158
Man gana	159
Tau	160
[Leisk man būt Tavu šešėliu]	161
Nieko negražinti	162
Apatija	163
[Esu aš svetima minioj]	164
Jam vienam	165
[Gerai! Tegu aš nieko nežinosiu, nežinojau]	166
Čia tik tau	167
Pasisakymas	168
Sugrįžk	169
Iš to rudens	170
Jei naktis ši paskutinė	171
[Pražilo obels, vyšnios nubaltėjo]	172
[O tolimi, o mano brangūs atminimai]	173
[Veltui gėlę nuskintąją laistai]	174
[Kur surast Tavo šypseną skaisčią]	175
[Ši vakarą taip nykiai švilpia vėjas]	176
[Praeina vasaros plačiaisiais vieškeliais]	177
[Juodi demonai gal atsibudo]	178

[O juokitės, draugai]	179
[Sustosiu lauko vidury širdim tuščia tuščia]	180
Mano draugui	181
[Aš negrįsiu daugiau, mano Drauge]	182

Priedas

IŠ MOKSLO METŲ EILĖRAŠČIŲ (1943—1944)

[Tai kas, kad prabėgo saulėta vaikystė]	185
[Ech ir lėkė dienos, žieduose apsvaigę]	186
Pasiilgus žvaigždžių	187
[Sakai, suduš šypsnyš ant veido]	189
Veidrodis sudužo	190
[Ir bus pavasaris, žydės alyvos]	191
Mes du maži	192
[Bus gegužis, gegužis bus žalias]	193
[Palik, neskubėki]	194
[Bėga lekia lyg kad aidas]	195
Paaiškinimai. Vytautas Ambrazas	196

Literatūros palikimas

Diana Glemžaitė

MES MOKĖSIM NUMIRT

Redaktorė A. Sriubienė
Dailininkas V. Ambrazevičius
Korektorė L. Balaikienė

2,-44

SL 256. 1994 02 10. 6,13 apsk. leid. 1.—0,60 l. įkl. Tiražas 1500 egz.
Užsakymas 1317. Mokslo ir enciklopedijų leidykla, Žvaigždžių 23,
2050 Vilnius. Spausdino „Aušros“ spaustuvė, Vytauto pr. 23, 3000 Kaunas.
Kaina sutartinė



Diana Glemžaitė

MES MOKĖSIM NUMIRT

Poetė Diana Glemžaitė — Lietuvos Pasipriešimo kovų dalyvė, 1949 m. žuvusi miškuose prie Juodupės.

Pirmą kartą iš rankraščių ir partizanų pagrindinių leidinių skelbiamas jos kūrybinis palikimas.